

Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління
Міжрегіональна Академія управління персоналом
Національна служба посередництва та примирення
Всеукраїнська Академія Наук Публічного Управління
Регіональна академія менеджменту (Казахстан)
Академія Поморська в Слупську (Польща)

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

2 листопада 2018 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2018

УДК 35.08 (477)

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Навчально-наукового
Інституту міжнародних відносин та соціальних наук
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 3 від 25.10.2018 р.)*

Європейський вимір реформування публічного управління в Україні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (2 листопада 2018 року) / за заг. ред. О. І. Пархоменко-Куцевіл. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2018. — 146 с.

У збірнику публікуються матеріали доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Європейський вимір реформування публічного управління в Україні” щодо проблем розвитку публічного управління через європейських вектор.

Розраховано на фахівців державного управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, слухачів вищих навчальних закладів, які отримують освіту за спеціальністю “Публічне управління та адміністрування”.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2018
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2018

ЗМІСТ

Алебрі Мохамед Абдулла <i>Складові аспекти венчурного фінансування розвитку водогосподарства в Україні</i>	7
Алхемері Мохаммед Алі <i>Сучасна система антикризового публічного управління територіями</i>	11
А. М. Балашов, Є. В. Кубанов <i>Наукові підходи до аналізу поняття “кібербезпека в системі публічного управління”</i>	14
А. М. Балашов, Я. І. Чмир <i>Нормативно-правове регулювання проблеми інформаційної безпеки України</i>	17
А. С. Близнюк <i>Методи як складові механізму державного управління рекреаційною сферою</i>	20
Т. О. Бутирська <i>Взаємна верифікація сутності держави і людини</i>	22
Н. О. Васюк, С. В. Осик <i>Збереження здоров’я державних службовців: розробка спеціальної навчальної програми</i>	27
П. В. Ворона, М. В. Зверев <i>Інструменти реалізації державної політики соціальної адаптації та реабілітації учасників бойових дій</i>	30
Т. Д. Ганцюк <i>Систематизація функцій системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів публічної влади</i>	33
О. С. Головка <i>Місце та функції інституту президентства в політичній системі демократичних суспільств</i>	37
О. А. Дегтяр <i>Управління проектами на рівні державному рівні</i>	40
В. П. Залізнюк <i>Механізм досягнення продовольчої безпеки країни</i>	42
М. П. Іщенко, О. М. Іщенко <i>Місце і роль філософії гуманізму і демократії в прогресивному розвитку публічного управління</i>	45

Т. О. Костюк <i>Інтернаціоналізація вищої освіти: стратегічна мета чи фрагментовані завдання для ЗВО та системи державного управління</i>	49
Б. В. Круглик <i>Вплив інновацій на систему державного управління.....</i>	53
О. І. Крюков, О. В. Радченко <i>Ідеологічні складові національної безпеки держави.....</i>	55
М. К. Кулава <i>Державне регулювання взаємодії органів державної виконавчої системи та приватних виконавців в Україні: концептуальні основи</i>	58
Н. А. Лебедєва <i>Викладання англійської мови у галузі знань “Публічне управління та адміністрування” в аграрному вищому навчальному закладі.....</i>	60
Д. С. Мартишин <i>Християнська місія у контексті державного управління: трансформація релігійної комунікації в умовах глобального інформаційно-комунікативного простору</i>	63
А. П. Миколаєць <i>Сутнісні характеристики добровільної самоорганізації конкретного людського співтовариства</i>	67
А. А. Мошин <i>Практичні аспекти оцінювання ризиків та ефективності реалізації завдань державної антикорупційної політики.....</i>	69
Н. В. Мудренко <i>Застосування терміна “сфера зовнішніх зносин”</i>	72
К. Науменко <i>Волонтерство як інститут громадянського суспільства в Україні.....</i>	75
Мехді Фарман Огли Насіров <i>Розвиток ресайклінгу ПЕТ-тари, пластикової упаковки та подібних пластикових товарів за сценарним підходом.....</i>	78
О. В. Охотникова <i>Реалізація меритократичного принципу в Сінгапурі та можливості застосування його в Україні</i>	81
І. О. Парубчак <i>Трансформація публічного управління у гуманітарній політиці держави: європейський вибір</i>	83
О. І. Пархоменко-Куцевіл <i>Формування антикорупційної політики в Китаї: теоретичний аналіз</i>	86
І. М. Перестюк <i>Удосконалення практики публічного управління у сфері захисту прав громадян на приватну власність.....</i>	88

О. І. Платонов <i>Перспективи розвитку мультимодальних транспортних систем України на “новому шовковому шляху”</i>	91
М. В. Пророчук <i>Критерії оцінки ефективності управлінських рішень в умовах євроінтеграції</i>	94
І. В. Розпутенко <i>Податкова політика України в контексті сучасних проблем публічного управління</i>	97
Є. О. Романенко, І. В. Чаплай <i>Загальні особливості взаємодії органів влади із громадянським суспільством: досвід США</i>	100
М. В. Слоньовський <i>Принцип оптимальності в системі розвитку людського потенціалу публічного управління</i>	102
І. Г. Сурай, С. Г. Чалих <i>Актуальність формування в Україні парламентської служби</i>	105
О. І. Угоднікова <i>Механізми державного управління у галузі туризму</i>	107
О. З. Хома <i>Сучасні проблеми державного регулювання розвитком системи освіти України в умовах децентралізації</i>	110
О. В. Цімошинська <i>Оцінка ефективності розподілу субвенцій на ремонт та будівництво доріг загального користування місцевого значення</i>	114
А. О. Чаркіна <i>Інструменти забезпечення адаптації державної служби України до вимог ЄС: предмет вивчення та викладання</i>	117
В. В. Черкаска <i>Інтеграційний процес в аграрному секторі України</i>	121
В. І. Шарій <i>Ризики в системі світової продовольчої безпеки</i>	123
О. М. Шовгеля <i>Основоположні принципи результат-орієнтованого публічного управління</i>	127
Т. С. Яровой <i>Генезис розуміння феномену лобізму у вітчизняній науковій думці: від протонаукового етапу до етапу пошуку концептуальних підходів</i>	131
Д. В. Кіслов <i>До назви дисциплін з публічного адміністрування у національних реаліях</i>	134

С. М. Смачило

*Напрями вдосконалення механізмів реалізації соціальної функції
держави в Україні.....* 137

Н. М. Драгомирецька

Сучасні науково-прикладні аспекти сталого розвитку 140

А. І. Богданенко

*Загальні особливості проблематики державного регулювання
інвестиційними процесами у сфері будівництва соціального житла* 144

СКЛАДОВІ АСПЕКТИ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ВОДОГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Залученню інвестицій в водогосподарський сектор також може сприяти розвиток венчурного фінансування. На відміну від традиційного банківського кредитування венчурне інвестування здійснюється, зазвичай, у приватизованих підприємствах без надання ними будь-якої застави. Складність застосування даної технології в водному господарстві полягає в тому, що і державні установи і підприємства не є власниками основних виробничих фондів, а лише здійснюють оперативне управління ними. Можливим вирішенням цієї проблеми є акціонування зазначених підприємств з передачею на баланс фондів як орендованого або концесійного майна. При цьому інвестиції венчурними компаніями направляються або в акціонерний капітал в обмін на частку акції, або надаються у формі інвестиційного кредиту (також можлива комбінована форма фінансування). Венчурний інвестор не прагнуче придбати контрольний пакет акцій підприємства, а розраховуватиме на те, що менеджери підприємства будуть використовувати кошти інвестора як стартовий капітал для забезпечення стрімкого зростання і розвитку компанії. Венчурний інвестор бере на себе лише фінансовий ризик — підприємницькі ризики несе акціонерне товариство, у якого зберігаються стимули для розвитку підприємства. Якщо після закінчення терміну даного інвестиційного кредиту водогосподарська експлуатуюча організація добивається успіху, то ризики обох сторін виявляються виправданими і всі учасники отримують прибуток.

Незважаючи на привабливість даної інвестиційної технології для водогосподарської галузі, реалізація венчурного фінансування стримується відсутністю в українському законодавстві нормативних актів, що регулюють діяльність венчурних компаній. Крім того, інвестиційна привабливість водного господарства на сьогодні дуже низька через домінуючу частку сильно зношених пасивних водогосподарських фондів в загальній величині основних фондів галузі. Нарешті, у венчурного інвестора в сучасних умовах є широкі альтернативи для ризикового вкладення капіталу у природокористування (проекти надрокористування, лісокористування тощо).

Удосконалення управління водними діяльність також можна здійснювати шляхом організації державно-приватного партнерства (ДПП) в галузі. До організаційних форм ДПП в управлінні державною власністю водного господарства можна зарахувати:

- спільні підприємства;
- короткострокові державні контракти;
- оренду;
- інфраструктурні концесії;
- концесії у природокористуванні.

Ці форми покликані забезпечити єдність у проведенні водогосподарської політики, застосування економічних методів управління, самостійність в організації виробництва і виконання договірних зобов'язань. Вибір тієї чи іншої форми обумовлюється ступенем розвитку економіки, правом власності на водні об'єкти, структурою управління регіону, а також рівнем розвитку правової бази. Кожна із зазначених форм має свої особливості, переваги і недоліки, у зв'язку з чим потрібно більш детально їх розгляд.

Спільні підприємства є змішані суспільства за участю державного і приватного капіталу, створюються у формі акціонерних товариств з виділенням часток держави і бізнесу в їх капіталі. Ступінь свободи підприємця у прийнятті адміністративно-господарських рішень визначається його часткою в акціонерному капіталі. При цьому чим нижче частка приватного інвестора порівняно з державою, тим менший спектр самостійних рішень вони можуть приймати без втручання держави або врахування його думки.

До переваг такої форми управління водними ресурсами належать:

- державний контроль прийняття адміністративно-господарських рішень приватним інвестором;
- диверсифікація підприємницьких ризиків між приватним інвестором і державою.

До недоліків даної форми управління водними ресурсами належать [1, с. 9]:

- обмежена свобода підприємницької діяльності приватного інвестора, жорсткий фінансовий контроль з боку держави і делегування лише частини адміністративних функцій інвестору;
- участь держави у прибутках підприємства та невисока частка прибутку, що залишається в розпорядженні бізнесу;
- відсутність у інвестора стимулів до якісного поліпшення стану водного об'єкта та управління водокористуванням.

Формою діяльності на умовах короткострокових контрактів є виконання приватними компаніями різних договорів, укладених з державою на виконання робіт і надання послуг, пов'язаних з водним об'єктом, на надання технічної допомоги на водному об'єкті тощо. Підприємець отримує встановлену договором плату за виконаний обсяг робіт.

Перевагами такої форми управління водними ресурсами є:

- разовий характер проведених робіт на водному об'єкті і швидке отримання прибутку від виконання контракту;
- покладені на державу ризики погіршення стану водного об'єкта та управління водокористуванням.

Недоліками такої форми управління водними ресурсами є:

- практично повна відсутність свободи підприємницької діяльності на водному об'єкті;
- незначний прибуток підприємця;
- залежність бізнесу від наявності державних замовлень на проведення робіт і надання послуг водогосподарською галуззю.

Орендні відносини є досить привабливою формою державно-приватного партнерства у водогосподарському секторі. Відповідно до орендного договору держава передає бізнесу в користування будівлі, споруди, виробниче обладнання щодо конкретного водного об'єкта. За користування державним майном приватні компанії вносять в казну орендну плату.

До переваг орендної форми управління водними ресурсами належать [2]:

- цивільно-правовий характер угоди, юридично проста процедура укладення договору і відсутність необхідності прийняття спеціальних державних актів, які підтверджують укладення договору;
- практично повна свобода підприємницької діяльності щодо орендованого майна;
- середньостроковий характер підприємницької діяльності, що дає можливість розраховувати на стабільне отримання прибутку протягом усього терміну оренди.

До недоліків орендної форми управління водними ресурсами належать [3]:

- покладені на орендаря ризики погіршення стану водного об'єкта та управління водокористуванням;
- відсутність у орендаря контролю встановлення цін на надані водокористувачам послуги;
- короткостроковий або середньостроковий характер договору, який дасть можливість державі і бізнесу здійснювати стратегічне планування своєї діяльності.

У загальному випадку під концесією в водному господарстві розуміється форма ДПП, при якій держава (концедент) передає приватній компанії, що управляє (концесіонеру) право користування водогосподарськими об'єктами з гідротехнічними спорудами (ГТС), об'єктами інфраструктури водного господарства та комунальної інфраструктурою галузі (водопровід, каналізація). Натомість держава отримує від приватної компанії винагороду у вигляді податків і концесійної плати. Відносини учасників концесії регулюються концесійним угодою.

Концесія, поєднуючи в собі елементи договорів оренди, підряду та інвестиційної угоди, дає можливість раціонально врахувати широкий спектр інтересів держави і приватного партнера.

Список використаних джерел

1. Авраменко Н. Л. Методологічні засади вдосконалення оподаткування забруднення водних об'єктів скидами промстоків. Екологічне оподаткування: збірник

наукових праць за результатами науково-практичних заходів; НДІ фінансового права. К.: Алерта, 2013. С. 9–12.

2. Макаренко О. Є. Шляхи розвитку фінансової незалежності місцевого самоврядування. *Державне будівництво*. 2008. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeVu_2008_1_43.pdf. (дата звернення: 20.09.2018)
3. Чернышов Л. Н. Совершенствование тарифной политики как инструмент модернизации коммунальной инфраструктуры. *Жилищно коммунальное хозяйство*. 2011. № 2. URL: <http://www.gkh.ru/article/35937-sovershenstvovanie-tarifnoy-politiki-kak-instrument-modernizatsii-kommunalnoy>. (дата звернення: 02.07.2018)

СУЧАСНА СИСТЕМА АНТИКРИЗОВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІЯМИ

Публічне управління територіями розвивається в силу об'єктивно існуючих передумов. Вони визначають і його найважливіші сутнісні характеристики. У числі найбільш загальних передумов можна, зокрема, назвати цілеспрямованість і певну планомірність розвитку соціальних систем (на відміну від систем природних). Планомірність є взагалі властивістю будь-якого управління: на рівні сім'ї, фірми, підприємницьких об'єднань, регіонів, нарешті — на державному рівні.

Система антикризового публічного управління територіями конкретизується в моделі антикризового управління. Ю. О. Блинда стверджує, що для опису реальної системи завжди будується деяка модель, з тією або іншою точністю відображає процеси, що відбуваються в реальному житті [1, с. 46]. Модель антикризового публічного управління територіями характеризує логіку і зміст антикризового управління, взаємозв'язок підсистеми інформаційного забезпечення, підсистеми організаційного забезпечення та підсистеми розробки і прийняття оптимальних рішень. Модель антикризового публічного управління територіями містить такі конструктивні елементи адаптації до постійно змінюваних умов, як механізми ідентифікації кризових процесів, визначення ступеня кризової ситуації, “активне” прогнозування.

Невизначеність знижується при постановці цілей і розробці стратегії розвитку певних територій. О. Бобровська вважає, що помилка у виборі мети не може бути компенсована ні ефективністю системи планування, ні досконалістю системи механізмів, що забезпечують досягнення мети. Здатність формувати цілі, які найбільш відповідають об'єктивним потребам, є найважливішою адаптаційною характеристикою [2, с. 50]. Стратегія розвитку стає стрижнем і науковою основою розроблюваних галузевих, цільових програм і проектів, водночас, вони самі виступають інструментом реалізації стратегії.

Загалом, необхідно зазначити, що вивченню кризових процесів надається досить багато уваги в різних сферах науки. Науковий інтерес зумовлений впливом кризи та спричинених нею процесів і тенденцій, що відбуваються в суспільному житті, а роль криз у розвитку економічних процесів підтверджує необхідність не тільки глибокого вивчення природи феномена криз, а й розробки науково-обґрунтованих заходів антикризового публічного управління.

Сучасна світова криза ще раз продемонструвала неспроможність тез про виправданість державного невтручання в економіку, особливо в секторах, розвиток яких пов'язаний з великими ризиками і невизначеністю. Найрозвиненіші ринкові економіки демонстрували найактивнішу і різнобічну участь держави у подоланні кризових явищ. Безумовно, інструментарій вимагає подальшого вивчення і оцінки, проте, можна говорити, що в разі довгострокових криз ринкову економіку рятує держава за допомогою розроблених наукою і практикою інструментів антикризового публічного управління.

За різних обставин, при вивченні питань антикризового управління, у фокусі наукових пошуків перебували або питання антикризового управління на макрорівні, рівні національних економік, або — на мікрорівні, рівні підприємств і організацій. Питанням антикризового управління на мезорівні традиційно приділялося набагато менше уваги. Однак, у зв'язку зі змінами, які впливають на регіони в сучасних процесах глобалізації, питання вивчення та наукового обґрунтування антикризового управління набувають все більшої актуальності, особливо для промислово розвинених регіонів, які забезпечують національну конкурентоспроможність.

Враховуючи, що економічні кризи є загальною закономірністю, властивою ринковій економіці, при якій вона розвивається, рухаючись від однієї кризи до іншої, управління на регіональному рівні не має розглядатися як набір певних тимчасових заходів, покликаних лише нормалізувати економічну ситуацію. На рівні регіону антикризове публічне управління має бути перманентно інтегроване до системи управління, спрямованої на розпізнавання, профілактику, подолання негативних наслідків, а також використання можливостей, що виникають під час криз для досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку регіону і країни в цілому. В умовах значної диференціації соціально-економічного розвитку органи місцевої влади стають основним суб'єктом антикризового публічного управління територіями і замовником на розробку методології антикризового публічного управління на регіональному рівні.

У практиці антикризового публічного управління територіями створені різні антикризові механізми, які можна поділити на такі групи:

- *механізми діагностики* (моніторингу) — це сукупність механізмів, спрямованих на виявлення кризових симптомів, проблем, слабких і “вузьких” місць в системі управління, які можуть свідчити про наближення кризи;
- *механізми прогнозування* — це сукупність механізмів, спрямованих на прогнозування виникнення, розвитку та імовірнісних наслідків кризових ситуацій (моделювання, експерименти, експертизи);
- *механізмами попередження* є заходи завчасної підготовки на випадок виникнення кризових ситуацій, наприклад, усунення слабких місць в законодавстві, які можуть зіграти негативну роль в разі виникнення кризових ситуацій.

Територіальний аспект публічного управління відображає місце і роль різноманітних територіальних факторів соціально-економічного розвитку, територіальних ланок національної економіки у процесі регулювання всього господарського комплексу країни. У тому вигляді, як він склався за останні роки, територіальний аспект прогнозування і планування включає дві основні частини:

- власне територіальне прогнозування і планування, тобто розробка територіальних планів, прогнозів, програм та інших документів;
- формування територіального розрізу загальноукраїнських прогнозів, схем і програм територіальних балансів.

До територіального аспекту публічного управління в економічній сфері належать державна регіональна політика, встановлення економічного зонування і районування.

Отже, система антикризового публічного управління територіями включає виявлення кризових факторів і їх запобігання для забезпечення сталого розвитку, являє собою вдосконалення засад стратегічного управління щодо регулярного моніторингу рівня стійкості, виявлення кризових чинників, реалізації комплексу антикризових заходів, підвищення ефективності і гнучкості управління, і має ряд особливостей, що відрізняють його від стратегічного управління.

Список використаних джерел

1. *Блинда Ю. О.* Реалізація антикризового управління шляхом розвитку інвестиційної стратегії в умовах реформування. Державно-управлінські студії. 2017. № 1. С. 45–53.
2. *Бобровська О.* Механізм системного управління процесами розвитку територій регіонів: концептуалізація конструювання і побудови. Державне управління та місцеве самоврядування. 2017. Вип. 2. С. 48–55.

А. М. БАЛАШОВ

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом

Є. В. КУБАНОВ

*аспірант кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної Академії управління персоналом*

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПОНЯТТЯ “КІБЕРБЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ”

Науково-технічна революція початку ХХІ сторіччя спричинила в усьому світі глибокі системні перетворення. Передусім, завдяки поєднанню досягнень у сфері новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) із надбаннями, що постали на базі стрімкого розвитку інформаційно-телекомунікаційних систем, сформувалися принципово нові глобальні процеси — інформаційне суспільство, а також інформаційний та кібернетичний простори, які мають сьогодні практично необмежений потенціал і відіграють провідну роль в економічному та соціальному розвитку кожної країни світу.

На початку дослідження розглянемо наукові підходи до поняття “кіберпростір”.

1) відповідно до міжнародного стандарту кіберпростір — це середовище існування, що виникло в результаті взаємодії людей, програмного забезпечення і послуг в Інтернеті за допомогою технологічних пристроїв і мереж, під'єднаних до них, якого не існує в будь-якій фізичній формі [3];

2) відповідно до нормативної бази США кіберпростір — це сфера, що характеризується можливістю використання електронних та електромагнітних засобів для запам'ятовування, модифікування та обміну даними через мережні системи та пов'язану з ними фізичну інфраструктуру [3];

3) відповідно до офіційних документів Євросоюзу, кіберпростір — це віртуальний простір, в якому циркулюють електронні дані світових персональних комп'ютерів [3];

4) відповідно до офіційних документів Великобританії кіберпростір — це всі форми мережної, цифрової активності, що включають у себе контент та дії, здійснювані через цифрові мережі [3];

5) відповідно до офіційних документів Німеччини, кіберпростір — це вся інформаційна інфраструктура, доступна через Інтернет поза будь-якими територіальними кордонами [3].

Таким чином, кібербезпека — це:

- по-перше, сукупність спеціальних суб'єктів забезпечення кібернетичної безпеки, засобів та методів, що ними використовуються, а також комплекс

відповідних взаємопов'язаних правових, організаційних та технічних заходів, що ними здійснюються [6];

- по-друге, сукупність узгоджених за завданнями елементів кібернетичної безпеки, які комплектуються та розгортаються за єдиним замислом і планом у кібернетичному просторі з метою забезпечення кібернетичної безпеки інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем [2];

- по-третє, стан захищеності державних електронних інформаційних ресурсів у кіберпросторі від ризику стороннього впливу, виявлення та запобігання різних зовнішніх втручань через інформаційні системи, а також загрози національним та особистим інтересам [4, с. 575];

- по-четверте, стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави в кібернетичному просторі, в якому є можливим безперешкодне створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації, а у вузькому сенсі — стан індивіда, суспільства та держави, де відсутня будь-яка небезпека [3];

- по-п'яте, стан здібності людини, суспільства і держави щодо запобігання та уникнення спрямованого, насамперед — несвідомого, негативного впливу (управління) інформації [5];

- по-шосте, такий стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави в умовах використання комп'ютерних систем та/або телекомунікаційних мереж, за якого мінімізується завдання їм шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки функціонування інформаційних технологій; несанкціоноване поширення, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації [1].

Таким чином, кібербезпека системи публічного управління — це основа національної безпеки України, яка формує захищеність держави, суспільства, системи публічного управління, населення країни в кібернетичному просторі через створення легітимних механізмів забезпечення кібербезпеки публічного управління.

Забезпечення дієвих механізмів кібербезпеки публічного управління є викликом, який стоїть перед системою публічного управління та потребує вирішення з урахуванням глобалізаційних тенденцій та розвитку світового співтовариства.

Список використаних джерел

1. Баранов О. А. Про тлумачення та визначення поняття “кібербезпека”. *Правова інформатика*. 2014. № 2 (42). С. 54–62.
2. Діордіца І. В. Поняття та зміст національної системи кібербезпеки URL: <http://goal-int.org/ponyattya-ta-zmist-nacionalnoi-sistemi-kiberbezpeki/>.
3. Гнатюк С. О. Кібертероризм: історія розвитку, сучасні тенденції та контрзаходи. *Безпека інформації*. 2013. Т. 19, № 2. С. 118–129.

4. Логінова Н. І. Правові основи кібербезпеки в Україні. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та прав в умовах євроінтеграції*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Одеса: 2016. Т. 1. С. 575–577.
5. Фурашев В. М. Кіберпростір та інформаційний простір, кібербезпека та інформаційна безпека: сутність, визначення, відмінності. *Інформація і право*. 2012. № 2. С. 162–169.
6. Шеломенцев В. П. Правове забезпечення системи кібернетичної безпеки України та основні напрями її удосконалення. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2012. № 1 (27). С. 312–320.

А. М. БАЛАШОВ

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом

Я. І. ЧМИР

аспірант кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Інформаційна безпека — є основою формування національної безпеки України, адже на сьогодні гостро стоять проблеми інформаційних атак, дезінформацію або викривлення інформації про певні події та висловлювання, формування негативного іміджу влади, спаплюження позитивних напрацювань Уряду України, Парламенту України.

Інформаційна безпека в системі публічного управління — є складовою національної безпеки України, яка забезпечує захист системи публічного управління від інформаційно-комунікаційних загроз та викликів, водночас сама система публічного управління забезпечує суспільство, державу та громадян інформаційно-якісними послугами та якісною інформацією. Тобто система інформаційної безпеки носить двосторонній характер: зовнішній та внутрішній, тобто захищає себе та захищає інших від неякісної інформації, інформаційних атак тощо.

Проблеми формування системи інформаційної політики врегульовані багатьма нормативно-правовими документами, у тому числі законами України “Про телебачення і радіомовлення”, “Про інформацію”, “Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації”, “Про доступ до публічної інформації”, “Про інформаційні агентства”, “Про основи національної безпеки”, “Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні”, “Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації” та ін.

Відповідно до Закону України “Про основи національної безпеки” однією з основних загроз інформаційній безпеці є намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації [2].

Ключову роль у забезпеченні інформаційної безпеки відіграє Докрина інформаційної безпеки України, яка введена в дію Указом Президента України від 25 лютого 2017 року № 47 [1].

Актуальними загрозами національним інтересам та національній безпеці України в інформаційній сфері є:

- здійснення спеціальних інформаційних операцій, спрямованих на підтримку обороноздатності, деморалізацію особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, провокування екстремізму, підживлення панічних настроїв, загострення і дестабілізацію суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації, розпалювання міжетнічних і міжконфесійних конфліктів в Україні;
- проведення державою-агресором спеціальних інформаційних операцій в інших державах з метою створення негативного іміджу України у світі;
- інформаційна експансія держави-агресора та контрольованих нею структур, зокрема шляхом розширення власної інформаційної інфраструктури на території України та в інших державах;
- інформаційне домінування держави-агресора на тимчасово окупованих територіях;
- недостатня розвиненість національної інформаційної інфраструктури, що обмежує можливості України ефективно протидіяти інформаційній агресії та проактивно діяти в інформаційній сфері для реалізації національних інтересів України;
- неефективність державної інформаційної політики, недосконалість законодавства щодо регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері, невизначеність стратегічного наративу, недостатній рівень медіа-культури суспільства;
- поширення закликів до радикальних дій, пропаганда ізоляціоністських та автономістських концепцій співіснування регіонів в Україні [1].

Окремо слід звернути увагу на те, що загрозою інформаційної безпеки є неефективність державної інформаційної політики, адже на сьогодні відсутні реальні механізми забезпечення реалізації заходів державної інформаційної політики, відсутні дієві заходи, які б формували єдине інформаційне поле, спрямоване на консолідацію нації, формування позитивного іміджу держави та органів державної влади.

З метою захисту національного інформаційного простору, створення ефективної системи забезпечення інформаційної безпеки 14 січня 2015 року Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову, згідно з якою створено Міністерство інформаційної політики України, пріоритетними завданнями якого є протидія інформаційній агресії з боку Російської Федерації; розроблення ефективної стратегії інформаційної політики держави та Концепції інформаційної безпеки України; узгодженість та координація функціонування і діяльності органів державної влади і інформаційній сфері [3, с. 31].

Водночас, забезпечення зазначеного органу влади професійними кадрами є пріоритетним, оскільки на сьогодні гостро стоїть питання кадрового потенціалу органів державної влади, які реалізують інформаційну політику.

У перспективі подальших розвідок передбачається проаналізувати сучасні механізми формування інформаційної безпеки, сформулювати концепт забезпечення інформаційної безпеки в системі формування національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Доктрина інформаційної безпеки України: Указ Президента України від 25 лютого 2017 року № 47 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374> (дата звернення 03.10.2018 р.).
2. Закон України про основи національної безпеки URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
3. Ільницька Уляна. Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам. *Політичні науки*. 2016. № 1. Вип. 2. С. 29–32.

МЕТОДИ ЯК СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕКРЕАЦІЙНОЮ СФЕРОЮ

Реалізація принципів державної рекреаційної політики здійснюється за допомогою різних методів державного регулювання економіки. Розглядаючи методи як складові механізму державного управління рекреаційною сферою, варто керуватися поняттям методу як способу практичної реалізації управлінських функцій шляхом організаційно-розпорядчого впливу суб'єкта управління на поведінку і суспільну діяльність керованого об'єкта для досягнення поставлених управлінських цілей. Тобто, це — надзвичайно важлива складова механізму, яка дозволяє справляти керований вплив суб'єкта державного управління на об'єкт. Існує прямий зв'язок між функціями державного управління та методами, за допомогою яких держава може їх реалізувати. Тому при виділенні методів державного управління в рекреаційній сфері важливо простежити їх зв'язок (наслідок) з функціями державного управління рекреаційної галузі, які конкретизовані з основних функцій управління — планування, організації, реалізації, регулювання, аналізу і контролю.

Відтак, методи державного регулювання рекреаційної сфери — це сукупність засобів, заходів та способів впливу держави на рекреаційно-туристичну сферу з метою створення або забезпечення стабільних умов її функціонування та розвитку відповідно до інтересів суспільства.

Науковцями здійснені різні підходи щодо виділення методів державного управління та їх груп. Визначимо основні методи державного управління рекреаційною сферою з урахуванням результатів досліджень вітчизняних учених та нормативно-правових документів в Україні щодо рекреаційної сфери, при цьому відкинемо традиційний підхід поділу методів на прямі та непрямі через специфіку рекреації як галузі, що тісно пов'язана з іншими галузями національної економіки.

Відтак, важливою складовою механізму державного регулювання рекреаційною сферою є методи, які варто розділити за групами: адміністративно-правові (нормативно-правове регулювання, стандартизація, сертифікація, ліцензування, контроль за охороною навколишнього природного середовища та історико-культурної спадщини, митне регулювання, міжрегіональне і міжнародне співробітництво); фінансово-економічні (фінансово-кредитне, інвестиційне, податкове регулювання, бюджетне фінансування, валютне, цінове регулювання, структурні зрушення, державні замовлення та закупівлі); соціально-психологічні (інноваційне регулювання, освітня і кадрова підготовка, соціальне, етнонаціональне регулювання, промоція, інформаційне регулювання).

Правові методи регулювання розвитку рекреаційної сфери передбачають прийняття законів і законодавчих актів Верховної Ради України, видання Указів Президента, а також вироблення механізму їх реалізації та контролю.

Близькими за змістом до правових методів є адміністративні методи, які виступають прямим впливом держави на розвиток рекреаційної сфери через заходи заборони, дозволу і примусу. У цьому контексті зазначимо, що адміністративні методи реалізуються через ієрархію управління економікою за допомогою виконання обов'язкових посадових інструкцій, розпоряджень і обов'язків. А основними інструментами адміністративних методів регулювання є ліцензії, квоти, санкції, стандарти, норми, державні замовлення, ціни.

Економічні методи більшість дослідників відносять до методів непрямого (опосередкованого) впливу держави на економіку країни. Так, Г. Оганян вважає, що використання методів економічного впливу не приводить до втручання держави у процес прийняття рішень економічними суб'єктами, а лише створює передумови для їх самостійного вибору, який би співпадав з метою державної економічної політики.

Морально-етичні або пропагандистські методи державного регулювання рекреаційної сфери — це звернення держави до гідності, честі й совісті людини (підприємця, працівника тощо) [1, с. 58]. Вони включають заходи виховання, роз'яснення і популяризації цілей і змісту регулювання, засоби морального заохочення тощо. Сутність цих методів полягає в тому, щоб формувати й підтримувати в людей певні переконання, духовні цінності, моральні позиції, психологічні настанови щодо діяльності держави.

Механізми застосування економічних методів характеризуються своєю різнобічністю, а тому можуть набувати форм як непрямого впливу (грошово-кредитна політика, бюджетна політика тощо), так і прямого впливу (наприклад, у вигляді субвенцій, дотацій тощо). Ще одним підтвердженням складності класифікації економічних методів у системі державного регулювання економіки є науковий підхід І. Валентюк, яка зазначає що до економічних інструментів (методів) державного регулювання рекреаційної сфери належать ліцензування, стандартизація, сертифікація тощо [2, с. 186].

Таким чином, теорія і практика державного регулювання рекреаційної сфери в умовах розвитку інституціонального середовища має базуватися та узгоджуватися з принципами та методами державного регулювання економіки, які ґрунтуються на методології державного управління. Це дасть змогу нашій державі раціонально й ефективно реалізовувати свої стратегічні прагнення у сфері рекреації та туризму.

Список використаних джерел

1. Андрусак Н. Методичні підходи до вивчення територіально-рекреаційних систем : теоретичний аспект. Наукові записки, 2011. № 1. С. 53–60.
2. Кифяк В. Базові принципи та методологічні підходи до формування і розвитку територіальних рекреаційних систем. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки, 2013. Вип. 3. С. 182–190.

ВЗАЄМНА ВЕРИФІКАЦІЯ СУТНОСТІ ДЕРЖАВИ І ЛЮДИНИ

Основним наслідком пошуку суті предметів, явищ, процесів — є виникнення відповідних ідей. Суть такого багатогранного феномену як держава також відображається у вигляді різних ідей про те, що саме є основою, опорою держави. Однак далеко не всі ідеї відображають суть предметів, явищ, особливо таких складних, як держава. Крім того, у багатьох випадках реальність від впровадження тієї чи іншої ідеї, виявляється далеко від ідеальних очікувань, і навіть може бути ближче до її антиподу. Особливо справедлива дана теза щодо різних ідей, які були черговими спробами відображення суті держави, що багаторазово підтверджувалося історією становлення людської цивілізації. Ця обставина викликає необхідність постійної звірки відповідності ідей про суть держави і результатів їх реального, а не декларативного втілення в життєдіяльності держави.

Згадана постійна звірка відповідності ідеї про предмет і реальності вкрай необхідна для держави в цілому, оскільки це той філософський фундамент, на якому поза обставин, контексту і поза часом покоїться державне будівництво і публічне управління. Як відомо, у філософії та більшості галузевих наук така звірка називається верифікацією.

Коріння верифікації були закладені Платоном, хоча, звичайно, не в такому вузькому, односторонньому сенсі, як в сучасних галузевих науках. За Платоном верифікація полягає в тому, щоб знайти єдину підставу, єдине поняття, яке відображало б взаємну залежність, обумовленість, взаємозв'язок способів існування кількох сутностей або явищ, наприклад, людини і держави. Такий спосіб верифікації є гранично широким, оскільки він відштовхується від розуміння обумовленості всесвіту, яке, в свою чергу, пов'язано з тим його устроєм, який докладно виписаний Платоном у діалозі "Тимей" [1, 413-416]. Сократ говорить Главкону: "Те, що ми виявили в державі, давай перенесемо на окрему людину. Якщо збігається — дуже добре; якщо ж в окремій людині виявиться щось інше, ми перевіримо це, знову звернувшись до держави" [2, 164].

Платон особливо виокремлює те, що і в державі і в душі кожної окремої людини не тільки є одні і ті самі начала, але й число їх є однаковим. А оскільки в душі окремої людини є ті самі види, що і в державі, то внаслідок такого ж їх стану буде правильним застосувати до них ті самі позначення. Наприклад, справедлива людина не буде відрізнятися від справедливої держави за самою ідеєю своєї справедливості, але, навпаки, буде з нею схожою.

Виходячи з цього методу верифікації, притаманного гносеології Платона, вислів Сократа торкається, хоча і не визначає повною мірою, державу

як суще через призму розуміння суті існування людини. Водночас сучасна відмінність між способами існування людини і держави видається настільки заплутаною, що часом здається, ніби вони непорівнянні, і їх не можна визначити за єдиною підставою взагалі. Проте, ряд понять та ідей, що їх розкривають, цілком можуть претендувати на роль єдиної підстави. До таких підстав належить, в тому числі, поняття і ідея справедливості.

Так, у природних теоріях держави постулюється, що держава як феномен ґрунтується на універсальній ідеї справедливості. При цьому ідея справедливості як універсум належать не конкретній державі, а державі як феномену, поняття як такого. Цицерон в трактаті “Про державу” говорить, що не будь у людини, так би мовити, насіння справедливості, не виникло б ні інших доблестей, ні самої держави [3, XXVI, 41]. “Хіба нам не доводиться неминуче визнати, що в кожному з нас присутні як раз ті самі види моральних властивостей, що і в державі? Інакше звідки б їм там взятися?” — запитує Сократ в діалозі з Платоном [2, 165–166].

Таким чином, поняття, ідея справедливості служить мірилом для будь-якого людського уявлення про державу, в якому сама держава має свою сутнісну підставу. Однак, сама ідея справедливості як основа існування держави знаходиться поза часом і ситуацією. Звідси прийом верифікації ідеї про державу через розкриття взаємозалежності існування людини і держави на підставі поняття та ідеї “справедливості” означає перевірку відповідності ідеї справедливості як способу існування держави тієї реальної “справедливості”, яка споконвічно притаманна способу існування людини, як би сказав Аристотель, “по її природі”. Однак складність подібної верифікації полягає в тому, що вона не одностороння, як зазначалося, а двостороння, що видно з наведеної цитати Платона. При цьому Аристотель вважав, що держава за природою передує людині [4, 312–313].

Природа — це корінне в речі, те, що позначалося в середньовічній ґносеології словом *natura*. Як можна розуміти природу держави? Держава володіє природою не як властивістю, а скоріше навпаки — природа в найширшому сенсі присутня в державі, вона породжена природою, і через відповідність природі стає можливим той взаємний зв'язок, взаємна обумовленість держави і людини, про яку йшлося вище. Наприклад, природа держави розкривається, в тому числі, через взаємопов'язані поняття “панування — підпорядкування”. Так, у діалозі Платона “Парменід” говориться, що “панування само по собі є те, що воно є, по відношенню до рабства самого по собі, і точно так само рабство само по собі є рабство по відношенню до панування самого по собі” [5, 339].

Платон вживає вираз “всупереч природі”, коли хоче показати порушення природних відносин духовних начал. Наприклад, внести несправедливість в душу означає встановити там панування одного начала над іншим або підпорядкування одного іншому всупереч природі [6, 178]. У Аристотеля формула “всупереч природі” відображена в його положенні про позбавленість, яке в “Метафізиці” виглядає так: “сутністю позбавленості є сутність, протилежна

ій” [7, 180]. Далі він розкриває цю тезу через такі природні поняття як здоров'я і хвороба, де здоров'я — сутність хвороби, оскільки хвороба отримує собі вираз через відсутність здоров'я. Отже, для держави, що існує за природою, цей розлад між позитивною субстанціальністю і позбавленістю позитивної субстанціальності являє собою хворобу, нездорове начало.

Варто зазначити, що ідея справедливості, хоча і ключова, але не єдина, що відображає сутнісну природу держави. Наступна, не менш фундаментальна ідея, також природно властива державі — ідея порядку. Вона має на увазі, що в державі повинен підтримуватися певний і прозорий порядок відносин, на якому ґрунтується існування і розвиток держави.

Згідно з античним світоглядом, в державі вважався природним такий порядок відносин, коли держава стоїть вище індивіда. Це справедливо обґрунтовувалося тим, що, опинившись в ізольованому стані, індивід не може повною мірою виконати свої функції. Таким чином, порядком відносин у давніх греків була громадська етика (грец. *ethos* — звичка, звичай), згідно з якою суспільне переважало над індивідуальним.

Інакше кажучи, в Давній Греції індивід не міг виконувати свої громадянські функції, не беручи участь в житті держави. Всі, хто не присвячував своє життя участі у справах держави, за визначенням не могли бути шанованими членами античного суспільства. Антична концепція держави, що склалася на базі суспільної етики, відображала прагнення окремих індивідів до об'єднання в суспільство і до розвитку його в державу як найвищу, самодостатню (або, як сказав би Г. Гегель, “саму-себе-опосередковуючу”) підставу.

На даному етапі може виникнути таке питання: якщо в ідеальній державі громадське має переважати над індивідуальним, то чи є сенс проводити верифікацію суті держави на основі порівняння з поведінковими архетипами, властивими індивідуумам. На нашу думку, сенс такої верифікації є, оскільки в поведінкових архетипах історично (генетично) закладені, зокрема, моделі поведінки в суспільстві, державі, про що свідчить термін “колективне несвідоме”, введений К. Г. Юнгом [8].

Виходячи з даної ідеї, держава є можливість встановлення порядку, що забезпечує її існування і розвиток. Саме ідея порядку ще в найдавніші часи породила уявлення про державу, як про стороннє, надособистісне начало, яке зумовило б можливість наряду (старослов'янською — мир, порядок) [9, 164-173]. Тут можливість слід розуміти як шанс втілити ідею порядку в предметному світі.

Наприклад, Р. Декарт вважав, що закони природи мають строго певний, непогрішний порядок, бо створюючи їх Бог не міг зробити помилки [10]. Така точка зору на існуючий непорушний порядок у природі справила величезний вплив на подальше покоління вчених. Так, І. Ньютон і його сучасники вважали, що вони шукають великі закони, порядок існування яких встановлений Богом, і які на той момент не було відкрито. Такої ж думки про необхідність порядку дотримувався і А. Ейнштейн, вважаючи, що вже “Старий” точно не грає в кості. І. Ньютон в подібних випадках говорив, що він не вигадує гіпотез.

З викладеного ми маємо право зробити наступний важливий висновок. У початковому своєму виникненні держава ототожнювалася, як мінімум, з двома ідеями про неї: справедливості і порядку. Зокрема, що ці ідеї є універсальними, позачасовими, вони також і прямо співвідносяться з властивостями, притаманними людській особистості. При цьому доречно підкреслити, що дані ідеї виникли не на порожньому місці, не самі по собі, а з наявного на той момент досвіду буття і психологічних якостей людської особистості в контексті співіснування з собі подібними. Можна сказати, що необхідність співіснування з собі подібними і спочатку властиві людській особистості психологічні якості привели до прагнення до справедливості для всіх і кожного, а наявний досвід буття привів до усвідомлення життєвої необхідності встановлення порядку, єдиного для всіх індивідуумів, і створення держави на цій основі.

З викладеного випливає, що життєздатність держави як такої ґрунтується на тісному взаємному зв'язку двох універсальних ідей справедливості і порядку. Мається на увазі, що для втілення ідеї справедливості в повсякденну реальність потрібне створення і підтримання особливого порядку. З іншого боку, створення і підтримання порядку в державі має бути спрямоване на забезпечення справедливого ставлення до тих індивідуумів, які дотримуються державно-орієнтованої моделі поведінки в соціумі, вираженої у перевазі суспільних інтересів над особистими.

Водночас реалізація початкових можливостей, закладених в універсальних ідеях справедливості і порядку в державі, часто призводить зовсім не до тих результатів, які очікувалися. Так, ідея справедливості означає, насамперед, справедливий розподіл благ, створюваних в державі, заснований на врахуванні внеску конкретного індивідуума в сукупний результат колективної діяльності.

Між тим, в сучасному світі ступінь соціального розшарування за рівнем доходів у більшості країн світу досягла небачених раніше масштабів. Це свідчить про зростаючу несправедливість у розподілі благ між громадянами цих держав, а також про те, що створений в них порядок має мало спільного з універсальною ідеєю порядку, закладеною в самій суті ідеальної держави. Непрозорі законодавство, що допускає багатозначність тлумачення більшості нормативно-правових актів, а також можливість його використання в особистих корисливих цілях, на шкоду інтересам держави, непрозорість процесів функціонування основних державних інституцій, породжує тотальну недовіру державі з боку пересічних громадян. В даному контексті сучасна практика державного будівництва має переважно негативний характер, оскільки веде до ослаблення держави, і в перспективі до зростання загрози її розпаду.

Це викликає необхідність проведення постійної взаємної верифікації результатів втілення суті держави і властивостей людської особистості з позицій відповідності ідеям справедливості і порядку як базисним мірилам існування цивілізації. Концептуально суть такої верифікації має полягати в аналізі дотримання принципів справедливості в контексті історично сфор-

мованих соціальних архетипів, в рамках ключових аспектів порядку, існуючого в конкретній державі.

У межах зазначеної верифікації слід знайти відповіді на наступні три базисних питання, а саме:

- 1) Чи забезпечується справедливий розподіл благ в державі, відповідно до внеску кожного громадянина в результат колективної діяльності?
- 2) Чи забезпечується справедливий розподіл відповідальності за сукупний результат у державі, відповідно до ролей, що виконуються громадянами у забезпеченні її життєдіяльності?
- 3) Чи забезпечується справедливе просування щаблями соціальної ієрархії найбільш талановитих і працездатних громадян, що приносять максимальний внесок у досягнення результатів колективної діяльності?

Для пошуку відповідей на ці питання необхідно аналізувати такі ключові аспекти порядку, встановленого в конкретній державі, як законодавство і практика його застосування, правила для громадян, що встановлюються різними державними інститутами. Подібна верифікація та адекватне використання її результатів робить можливою поступову ліквідацію всіх зазначених вище негативних моментів державного будівництва та поступовий рух до успіху на шляху побудови держави, максимально наближеної до її ідеалу.

Список використаних джерел

1. Платон. Тимей / Платон. Избранные диалоги. Сост. и коммент. В. В. Шкоды. М.: ООО "Издательство АСТ", 2004. С. 400–480.
2. Платон. Государство / Платон. Диалоги; [пер. с древнегреч.]. М.: АСТ; Х.: Фолио, 2003. 384 с.
3. Марк Туллий Цицерон. О государстве / Цицерон Марк Туллий. Диалоги / Перевод с латинского и комментарии В. О. Горенштейна. М.: Научно-издательский центр "Ладомир"- "Наука", 1994. 223 с.
4. Аристотель. Политика. В кн.: Платон, Аристотель. Политика. Наука об управлении государством. М.: Изд-во Эксмо; СПб.: Terra Fantastica, 2003. 864 с.
5. Платон. Парменид / Платон. Избранные диалоги. Сост. и коммент. В.В. Шкоды. М.: ООО "Издательство АСТ", 2004. С. 329-399.
6. Платон. Диалоги / Платон; [пер. с древнегреч.]. М.: АСТ; Х.: Фолио, 2003. 384 с.
7. Аристотель. Метафизика / Пер. с греч. А. В. Кубицкого. М.: Эксмо, 2008. 608 с.
8. Юнг К. Г. Психология коллективного бессознательного / К. Г. Юнг. М.: Renaissance, 1994. 297 с.
9. Соловьёв С. М. Чтения и рассказы по истории России. М.: "Правда", 1990. 768 с.
10. Декарт Р. Рассуждение о методе, чтобы верно направлять свой разум и отыскивать истину в науках / Р. Декарт. Сочинения в 2 т.: Пер. с лат и франц. Т. I / Сост., ред., вступ. ст. В. В. Соколова. М.: Мысль, 1989. С. 250–296.

Н. О. ВАСЮК

*канд. наук з держ. упр., доцент кафедри соціальної і гуманітарної політики
Національної академії державного управління при Президентові України*

С. В. ОСИК

*аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики
Національної академії державного управління при Президентові України*

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: РОЗРОБКА СПЕЦІАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), близько 50 % всіх чинників, що впливають на здоров'я людей, лежать у сфері способу життя, до 20–25 % – у сфері навколишнього (в тому числі виробничого та побутового) середовища, до 15–20 % – у сфері спадковості і приблизно до 10 % – у сфері медичної допомоги [1].

ВООЗ вважає, що добре функціонуюча система охорони здоров'я має збалансовано реагувати на потреби та очікування населення, а саме [2]:

- 1) покращення стану здоров'я окремих осіб, сімей і громад;
- 2) захист населення від загроз його здоров'ю;
- 3) захист людей від фінансових наслідків поганого здоров'я;
- 4) забезпечення однакового доступу до допомоги орієнтованої на людину;
- 5) можливості людей брати участь у прийнятті рішень, що впливають на їх здоров'я і систему охорони здоров'я.

Важливим документом для країн – членів ЄС є стратегія “Разом для здоров'я” 2007 року, яка відповідає на виклики, що стоять перед країнами-членами шляхом зміцнення співпраці та координації в рамках ЄС та доповнює національну політику охорони здоров'я країн відповідно до ст. 168 Договору про функціонування ЄС [3].

У Європейському регіоні ВООЗ тісно співпрацює з урядами країн як щодо виконання завдань Статуту ВООЗ, так і спеціалізованих Програм цієї організації. Так, після тривалих дискусій на 62 сесії Європейського регіонального комітету ВООЗ для Європи у вересні 2012 року було прийнято Програму “Здоров'я-2020” [4].

Програма “Здоров'я-2020” спрямована на підтримку дій усіх державних органів та суспільства щодо значного покращення здоров'я і благополуччя населення. Одним із чотирьох пріоритетних напрямів Програми визначено зміцнення систем охорони здоров'я, орієнтованих на населення. “Здоров'я-2020” – це основи нової європейської стратегії охорони здоров'я, мета

якої ”значно поліпшити здоров’я і підвищити рівень благополуччя населення, скоротити нерівності щодо здоров’я, зміцнити громадську охорону здоров’я та забезпечити наявність систем охорони здоров’я, орієнтованих на потреби людей і які характеризуються високою якістю допомоги та дотриманням принципів загального охоплення населення, соціальної справедливості та стійкості” [5].

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013, визначає пріоритети державної гуманітарної політики щодо національного виховання, а саме забезпечення громадянського, патріотичного, морального, трудового виховання, формування здорового способу життя, соціальної активності, відповідальності та толерантності [6].

У 2016 році Уряд схвалив Концепцію розвитку системи громадського здоров’я, спрямовану на створення єдиної системи профілактичної медицини. Пріоритетом розвитку такої системи є принцип, при якому інтереси здоров’я мають враховуватися в усіх сферах державної політики. Це, зокрема, буде можливо через налагодження ефективного механізму співпраці з усіма центральними органами виконавчої влади, щоб обмінюватися інформацією про фактори, що впливають на стан здоров’я населення. Концепція визначає засади, напрями, завдання, механізми і строки розбудови системи громадського здоров’я з метою формування та реалізації ефективної державної політики для збереження та зміцнення здоров’я населення, збільшення тривалості та покращення якості життя, попередження захворювань, продовження активного, працездатного віку та заохочення до здорового способу життя шляхом об’єднання зусиль усього суспільства [7].

Створення сприятливих умов для зміцнення та збереження здоров’я людей як найвищої соціальної цінності, забезпечення реалізації права особи на оздоровчу рухову активність стало передумовою схвалення у 2016 році Президентом України Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року “Рухова активність — здоровий спосіб життя — здорова нація” [8].

Одним із способів вирішення проблем, на які спрямована Концепція розвитку системи громадського здоров’я, є формування інформаційної та комунікаційної складових системи громадського здоров’я, що передбачає організацію проведення загальнонаціональних інформаційно-просвітницьких кампаній щодо попередження захворювань та переваг здорового способу життя; підтримку та розвиток технологій, спрямованих на здобуття знань, вмінь та навичок щодо управління здоров’ям; забезпечення системності інформаційних повідомлень стосовно здоров’я населення [7].

Виходячи з вищенаведеного, вважаємо за необхідне розробити та впровадити спеціальний курс навчання для державних службовців з метою формування у них сучасних теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з комплексних професійних знань з формування культури здоров’я.

Список використаних джерел

1. Березюк О. В., Лемешев М. С. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. — Вінниця: ВНТУ, 2011. 204 с.
2. Key components of a well functioning health system URL: http://www.who.int/healthsystems/EN_HSSkeycomponents.pdf?ua=1 (дата звернення: 12.10.2018)
3. Петров Р. А. Транспозиция “acquis” Европейского Союза в правовые системы третьих стран: монография. К.: Истина, 2011. 384 с.
4. Health 2020: a European policy framework supporting action across government and society for health and well-being URL: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-policy/health-2020-the-european-policy-for-health-and-well-being/publications/2013/health-2020-a-european-policy-framework-supporting-action-across-government-and-society-for-health-and-well-being> (дата звернення: 12.10.2018)
5. “Здоров’я-2020”: Основи Європейської стратегії у підтримку дій всієї держави і суспільства в інтересах здоров’я і благополуччя. Копенгаген: ЄРБ ВООЗ, 2012.
6. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України 25 червня 2013 року № 344/2013 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 12.10.2018)
7. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров’я: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249618799> (дата звернення: 12.10.2018)
8. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року “Рухова активність — здоровий спосіб життя — здорова нація” від 9 лютого 2016 року № 42/2016 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/42/2016> (дата звернення: 12.10.2018)

П. В. ВОРОНА

д-р наук з держ. упр, доц., завідувач кафедри публічного управління та адміністрування ІПК ДСЗУ

М. В. ЗВЕРЕВ

здобувач ІПК ДСЗУ

ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Проблематика, пов'язана з поверненням бійців до мирного життя після демобілізації є справою національної безпеки держави. Але через певну архаїчність, консерватизм органів державного управління, відсутність відповідного досвіду як правило обмежує свій вплив на ветеранів матеріальними пільгами соціального захисту, можливістю отримання медичної допомоги, виділенням земельних ділянок. І то не всі задекларовані пільги учасникам бойових дій на сході країни надаються й витримуються, що те ж негативно впливає на психологічний стан ветеранів українсько-російської війни, особливо на тих, що отримали під час бойових дій ПТСР (посттравматичний стресовий розлад), стали інвалідами [1].

Досвід зарубіжних країн у царині соціальної реабілітації військових, що переживають ПТСР є важливим і необхідним для використання в Україні, особливо в частині підтримки державою різноманітних форм надання психологічної допомоги учасникам бойових дій. Це можуть бути заходи інституцій, що створені чи проводяться органами державної влади; комунальними закладами, що створені органами місцевого самоврядування; заклади громадських організацій та структурами створеними самими учасниками війни на сході України. Найбільш оптимальними і дієвими є такі форми надання посттравматичної допомоги: участь у роботі ветеранських клубів; групи психологічної самопомоги; відкриття власної справи та навчання; належна увага держави по вшануванню загиблих героїв та допомога інвалідам, родинам загиблих; належні соціальні гарантії. Держава всіма інституціями і механізмами має сприяти поверненню до мирного життя тим, хто пішов її боронити. При цьому значна увага має приділятися тим військовим “профі”, хто все таки хоче повернутись на службу у ЗСУ — їх потрібно виявляти і повертати у стрій, на роботу у військові училища або воєнкомати, на військові кафедри, школи (викладачі військової підготовки, учителі історії, вихователі у військових ліцеях тощо). Досвід УБД є цінним для оборони країни, для національно-патріотичного виховання молоді країни і загалом усієї нації [2].

Досвід посттравматичної реабілітації учасників бойових дій у ветеранських клубах є досить важливим для України і актуальним для використання. Адже

справді найкраще іде порозуміння між учасниками війни — і вони можуть допомагати один одному у питаннях адаптації до мирного життя. Повернемось до особливостей польського досвіду роботи ветеранських клубів. З часу вступу Польщі до НАТО понад 28 тис. польських військових приймали участь у військовій місії в Афганістані, а 7 тис. в Іраку — багато з них повернулись з ПТСР. І тому сьогодні в Польщі розбудована сітка організацій і закладів що надають потрібну допомогу для адаптації до мирного життя. Першими почали працювати у цьому напрямі ветеранські організації, надаючи допомогу своїм побратимам. Томаш Кльоц — один з перших тяжкопоранених солдатів військової місії в Іраку. В кінці 2003 року він підірвався неподалік міста Аль-Магавіль на міні, що залишило не лише фізичні рани, а й тяжкі спомини. Він згодом заснував “Об’єднання поранених і постраждалих на місіях за межами держави”, в якій на сьогодні об’єдналося близько 200 осіб, має свій офіс і проводить роботу з військовими, яким важко адаптуватися до мирного життя. Колишні військові — учасники бойових дій, які пройшли адаптацію, гарно розуміючи, яка потрібна допомога їхнім побратимам, активно працюють з ними, переконуючи власним прикладом, що “з такими проблемами можна жити і їх можна вирішувати”. В об’єднанні є база тих психологів, які досить ефективно допомагають військовим, тобто мають належний рівень розуміння проблем — до них і приходять військові за рекомендацією Об’єднання.

Вдалою методикою адаптаційної роботи є організація реабілітаційно-туристичних таборів відпочинку для військових, котрим, так мовити, ще важко повернутися з війни. Скористатися цим відпочинком можуть діти і дружини бійців, вдови та батьки загиблих. У таборах є можливість поєднання з психологічними сесіями реабілітаційного тренінгу, де людина може стати спокійнішою, поспілкуватись з іншими учасниками бойових дій, які мають схожий досвід. Є й інші заняття, які сприяють зникненню стресу — мандрівки в гори та прилеглій місцевості, сплав на байдарках чи каяках по річці. Зазвичай такі таборування проводяться у живописних місцевостях. До речі, цей досвід вже використовується українськими волонтерами, але на жаль, без підтримки держави, а як власна благодійна допомога. На думку організаторів цих заходів — добре коли воїн приймає участь у в такому курсі психологічної реабілітації разом з членами своєї родини. Це шанс поновити сімейні зв’язки у спокійній мирній обстановці, а сім’я, яка приймає участь у сесіях з психологом зможе краще зрозуміти душевний стан військового. Це свого роду шанс позбавитися від баласту, отриманого в час військової місії, а також разом гарно провести час.

У Польщі діє урядовий Центр ветерана, який надає різну допомогу учасникам іноземних військових місій. Одним з пріоритетних напрямів діяльності Центру є інформування військових про те, де і як можна отримати психологічну допомогу. Є часті випадки, коли знаки посттравматичного стресу виявляються через певний час, тому тільки тоді, коли військовослужбовець повертається додому, його близькі — сім’я, знайомі — бачать, що йому потрібна допомога. У Польщі діє цілий ряд психологічних консультацій, клі-

нік та реабілітаційних центрів, котрі адресно надають допомогу ветеранам. У складних випадках допомогу надає Клініка психіатрії та воєнного стресу при Військовому медичному інституті у Варшаві. Польська держава у сфері допомоги ветеранам прийняла ряд нормативних актів, наприклад, Закон “Про ветеранів бойових дій за межами держави”. Військовослужбовці, що повертаються із зарубіжних місій, повинні пройти медичний огляд у спеціальних комісіях, одним із елементів цього огляду є обстеження у психолога та психіатра. У Польщі вважають, що проблема стресу після бою стосується не лише тих, що сам був поранений. За даними досліджень ця проблема присутня у 3 % осіб, що були задіяними в військових операціях за межами держави. Це стосується не лише постраждалих, а й свідків трагічних подій — тих, хто на власні очі бачив, як поранили його приятеля, або як його товариш загинув.

На думку ветеранів бойових дій, науковців, практиків державного управління — держава має найактивніше співпрацювати з ветеранськими організаціями, що б вивчати їх проблеми та прислухатись до їхніх порад щодо формування державної політики у сфері їх реабілітації й адаптації до мирного життя. Дії державних органів влади мають бути адекватними проблематиці, що виникла. Варто максимально долучатись до цих процесів і органам місцевого самоврядування — вони можуть створювати Ветеранські клуби, як комунальні заклади місцевих громад у місцях концентрованого проживання демобілізованих учасників бойових дій. Ветеранські клуби активно працюють у США, де учасників військових місій вже понад 500 тис. осіб. Держава повинна врахувати фактор присутності в суспільстві активних громадян, що мають досвід ведення бойових дій.

Робота з соціальної реабілітації військових та переселенців, що потерпають від ПТРС має бути комплексною, задіяні всі інститути громадянського суспільства та влади, але під координуючим впливом державних органів влади. Ветерани АТО є активною суспільною групою, що чутливо реагує на соціальну несправедливість, що теж слід враховувати у державній політиці та у заходах з питань національної безпеки. Вітчизняні фахівці ЗСУ, що пройшли бойові дії, вже мають попит на ринку праці в європейських країнах як фахові інструктори, а от в Україні вони часом не знаходять собі роботи. Для багатьох країн, агресивний синдром радянської імперії Росії становить реальну загрозу і їм потрібні досвідчені фахівці, які пройшли східний фронт. Держава має врахувати цей фактор. Має діяти міністерство Ветеранів і координувати та реалізувати державну політику щодо учасників бойових дій.

Використані джерела

1. Вельгищев Д. Ю. Острые стрессовые расстройства: факторы прогноза и профилактики затяжного течения. Социальная и клиническая психиатрия. 2010. № 2, С. 48–51.
2. Ворона П. В., Ворона Л. І. Посттравматичний синдром викликаний зоною АТО та особливості його подолання: педагогіко-психологічні аспекти // Імідж сучасного педагога. Вип. 9 (168). 2016, С. 49–53.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Сучасна епоха інформаційного суспільства ставить нові виклики для систем публічного врядування в державі. Дефіцит часу в одержанні та усвідомленні потрібної інформації й оперативному реагуванні в діяльності державного службовця як суб'єкта управлінської діяльності обумовлює нагальну потребу в існуванні особливої інформаційно-аналітичної служби, яка б серед своїх завдань мала безперервне відстеження інформації та задоволення інформаційних потреб суб'єктів управління шляхом відбору необхідної інформації та її аналітико-синтетичного опрацювання відповідно до запитів користувача.

Розуміння змістовної сутності інституту інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності місцевих органів влади, на нашу думку, необхідно здійснювати у площині інституційно-системного підходу й починати з виокремлення такого ключового елементу, як функції – місія системи інформаційно-аналітичного забезпечення, конкретизована у меті мета та завданнях. Адже наукова логіка стверджує, що будь-який інститут виникає внаслідок суспільного запиту на виконання певної функції, що може супроводжуватися наявністю низки супровідних та дотичних функцій. У свою чергу будь-яка функція передбачає цілепокладання – формулювання мети діяльності та головних завдань, спрямованих на досягнення поставленої мети. Завдання мають виконуватися суб'єктами реалізації даної функції відповідно до окреслених принципів та закріплених нормативно-процедурних вимог. На цій методологічній основі спробуємо провести аналіз змістовної сутності інституту інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності місцевих органів влади.

Базовою функцією інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів публічної влади разом з П. Сніцаренком та Ю. Саричевим можемо визначити “вироблення аналітично обґрунтованих та документованих інформаційних продуктів, що надаються для прийняття управлінських рішень, які не потребують дій в реальному масштабі часу, а його місце визначається послідовністю інформаційних процесів у загальному кібернетичному контурі державного управління” [10, с. 83]. Варто зауважити, що серед дослідників проблем публічного врядування поширеною є думка, що “будь-яку функ-

цію в системі державного управління неможливо реалізувати без належного інформаційного забезпечення цього процесу, оскільки управлінський вплив здійснюється виключно інформацією відповідного характеру і змісту безпосередньо за допомогою інформаційної інфраструктури, а саме державне управління по суті є інформаційним управлінням, де рішення приймаються на основі наявних інформаційних ресурсів“ [9, с. 142].

Відтак, можна стверджувати про існування низки таких функцій інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності місцевих органів влади:

- управлінської (забезпечує інформаційний супровід управлінської діяльності, а саме, процесів підготовки, прийняття, реалізації та контролю за виконанням управлінських рішень);
- інформаційної (спрямована на забезпечення суб'єктів управління інформацією, необхідною для ефективного виконання поставлених завдань) [2, с. 9];
- комунікативної (сприяє встановленню комунікативних зв'язків у процесі здійснення управлінської діяльності) [8, с. 15];
- діагностичної (спрямована на отримання об'єктивної картини ситуації, що склалася та її діагностики) [1, с. 18];
- організаційної (забезпечує організацію процесу управління, координаність дій при виконанні завдань) [5, с. 110];
- пізнавально-ментальної (сприяє зміні розуміння сутності явищ та зміні ментальності суб'єктів управління) [11, с. 271].

Функції завжди обумовлюють постановку відповідної місії та мети. Наш співвітчизник В. Григор'єв головною метою інформаційно-аналітичного забезпечення визначає “вирішення інформаційно-аналітичними засобами не лише проблем захисту від загроз, що виникають, а, насамперед, завчасному викритті та попередженні суб'єкта управління про причини та умови, що можуть сприяти виникненню ранніх ознак цих загроз, а саме: ризиків, небезпек і викликів“ [3, с. 79]. Професор В. Кисельов такою метою вважає “створення інтегрованого територіально-розподіленого інформаційно-комунікаційного середовища, яке забезпечує інформаційно-аналітичне обслуговування органів державної влади всієї країни“ [6, с. 357].

У найбільш узагальненому вигляді можемо стверджувати, що метою інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління є підвищення загальної ефективності державного управління на основі створення певного аналітичного продукту як інформаційної основи для підготовки, прийняття, реалізації та контролю за виконанням державно-управлінського рішення.

Досягнення основної мети інформаційно-аналітичного забезпечення органів публічної влади, на думку А. О. Дегтяра, передбачає виконання низки завдань, таких, як: збір первинної інформації, її збереження, розподіл між структурними підрозділами органу управління та їх працівниками, підготовка до переробки, власне переробка, надання органу управління в підготовленому вигляді, забезпечення прямих і зворотних зв'язків у її циркуляції тощо [4, с. 93].

Професор Н. Чала зосереджує увагу на такому стратегічному завданні інформаційно-аналітичної діяльності як передбачення та наукове прогнозування результатів державно-управлінських рішень, знаходження й відкриття “інноваційних ніш”, спрямованих на забезпечення сталого розвитку країни [12, с. 128]. Нарешті, згідно з О. В. Матвієнко та М. Н. Цивіна, мета інформаційно-аналітичного забезпечення полягає у підвищенні ефективності державного управління на основі керованого задоволення інформаційних потреб суб’єктів державного управління, тобто осіб, які приймають рішення, забезпечення права доступу громадян до інформації та забезпечення відкритості державного управління, а також задоволення комунікативних потреб та організація зворотного зв’язку між громадянами і органами державної влади [7, с. 31].

Узагальнюючи й систематизуючи наведені підходи можемо виокремити чотири групи функціональних завдань інформаційно-аналітичного забезпечення органів публічної влади:

- **загальносистемних**, спрямованих на певне виконання загальних функцій державного управління та місцевого самоврядування як відповідної складової загальної системи управління державою;
- **спеціалізованих**, покликаних організувати й забезпечити процес безпосередньо інформаційно-аналітичної діяльності відповідними інституціями та структурними підрозділами органів публічної влади;
- **освітньо-кадрових**, призначених для залучення до професійної інформаційно-аналітичної діяльності компетентних фахівців, підготовки необхідної кількості професійних кадрових ресурсів;
- **технологічних**, пов’язаних з особливостями використання новітніх інформаційних технологій, комп’ютерного програмного забезпечення, електронного документообігу та електронного врядування.

Таким чином, проведений аналіз дає змогу визначити функціональний зміст інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів публічної влади як відповідної підсистеми публічного врядування, що має сприяти підвищенню загальної ефективності публічного управління шляхом забезпечення процесів підготовки, ухвалення й реалізації публічно-управлінських рішень через постачання суб’єктів-керівників органів державної влади якісним інформаційно-аналітичним забезпеченням на основі своєчасної, достовірної, неупередженої, професійної та повної аналітичної інформації.

Література

1. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. Київ: Талком, 2014. 416 с.
2. Гаман Т. Вдосконалення організаційно-правового механізму інформаційної діяльності місцевих державних адміністрацій: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Львів, 2006. 20 с.
3. Григор’єв В. Деякі аспекти інформаційного забезпечення державного управління в сучасних умовах. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2014. № 2. С. 76–80.

4. Дегтяр А. О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення: [Монографія]. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2005. 224 с.
5. Інформаційно-аналітичне забезпечення органів місцевої влади: навч. посіб. / В. М. Дрешпак та ін. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2007. 160 с.
6. Кисельов В. Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та вдосконалення інформаційного забезпечення в системах державного управління як нові стратегії адміністративних перетворень. *Наукові розвідки з державного та муніципального управління*. 2015. Вип. 1. С. 348–361.
7. Матвієнко О. В., Цивін М. Н. Інформаційне забезпечення державного управління: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 152 с.
8. Радченко О. В. Проблематика визначення та змістовності функцій науки “державне управління” *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. № 1(17). С. 13–17.
9. Саричев Ю. Аналіз підходів до визначення ролі та місця інформаційного забезпечення в системі державного управління. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління*. 2016. № 3. С. 138–143.
10. Сніцаренко П. М., Саричев Ю. О. Інформаційно-аналітичне забезпечення державного управління: воєнний аспект. *Науковий часопис Академії національної безпеки*. 2017. № 3–4. С. 75–87.
11. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ: Учеб. пособие. К.: МАУП, 2003. 368 с.
12. Чала Н. Система інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління розвитком переваг країни. *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 1. С. 122–129.

МІСЦЕ ТА ФУНКЦІЇ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ ДЕМОКРАТИЧНИХ СУСПІЛЬСТВ

З перших днів незалежності України введення в систему державного управління інституту президентства суттєво підвищило увагу не тільки у науковому просторі, а й усього українського суспільства цієї інституції в різних країнах. Більшість дослідників та наукових теорій у сфері державного управління оперують термінами “президентська”, “напівпрезидентська” та “парламентська” система правління. При дослідженні феномена президентської влади неможливо обмежитись тільки аналізом конституційних норм чи функціональних повноважень, оскільки, на нашу думку, надзвичайно релевантним є співвідповідність цих норм з політичною практикою діяльності президентів різних країн.

Дослідження у напрямі теорій розподілу влад та ідей правової держави представлені іменами видатних теоретиків світової політологічної думки Шарля Луї Монтеск'є (фр. Charles-Louis de Secondat, Baron de La Brède et de Montesquieu), Жан Жака Руссо (фр. Jean-Jacques Rousseau) та Джона Лока (англ. John Locke) та ін. Зокрема, досліджуючи питання становлення і розвитку демократії в США та порівнюючи її з французькою монархією, один з теоретиків лібералізму XIX ст. Алексіс де Токвіль (фр. Alexis-Charles-Henri Clérel de Tocqueville) наголосив, що у цій державі “Президент також є тією особою, яка виконує закони, одначе тому він не бере реальної участі у їх створенні, що його відмова схвалити закон не справляє вирішального впливу на існування цього закону. Отже, він не має ніякої верховної влади, а може тільки вважатися її представником” [1, с. 113-114].

Оскільки президентура як державний інститут вперше з'явилася у США, то першими дослідженнями засад ефективності роботи Президента займалися американські політичні діячі: Т. Джефферсон (англ. Thomas Jefferson), Д. Медісон (англ. James Madison Jr.) та О. Гамільтон (англ. Alexander Hamilton). У середині XIX ст. (1848 р.) республіканське правління з інститутом президентства сприймається Європою: посада Президента найперше з'являється у структурі влади Швейцарії та Франції. Однак тільки після Першої світової війни, тобто у наступному – XX-столітті європейці активно візьмуться за розбудову республіканської форми та способу організації життя в своїх державах і, відповідно, зацікавляться новими владними меха-

нізмами. У 1919 р. у Європі з'явиться президент. Найперше — у Веймарській республіці. Згодом — у владних структурах Австрії, Чехо-Словаччині, Польщі, країнах Балтії [2, с. 395].

Загалом, незалежно від форм правління Президент є представником держави за її межами і всередині країни. У більшості країн Президенти мають повноваження, що стосуються організації і діяльності органів законодавчої влади.

Слід зазначити також, що в разі, якщо Главі держави у структурі державної влади належить провідна системоутворююча роль, завжди надто великою є ймовірність узурпації влади. Для формування правової демократичної держави і виключення у майбутньому ексцесів культу особи й авторитаризму необхідно реалізувати потужний потенціал системи стримувань і противаг, передбаченої конституційними актами. Водночас потребують наукового обґрунтування і впровадження у політико-правову практику нові механізми, спрямовані на забезпечення неупередженості глави держави, на його “раціональне дистанціювання” від уряду і виконавчої гілки влади в цілому [4, с. 21].

Для парламентсько-президентської республіки характерними є істотні обмеження ролі Президента парламентом, насамперед щодо призначення Прем'єр-міністра (згода парламенту або однієї з його палат) і відповідальності уряду [5, с. 17–18].

Нейтральність Глави держави впливає з його функції представника всієї держави всередині країни та в зовнішніх зносинах і означає, що він повинен бути політично нейтральною постаттю, стояти поза політичною боротьбою, виступати арбітром, посередником у конфліктах між різними політичними силами та органами державної влади. Кандидат у президенти зазвичай є представником якоїсь політичної сили, користується її підтримкою на виборах. Однак у разі обрання Президентом він не повинен виявляти прихильності до будь-якої політичної сили. Президенти мають значні повноваження також щодо формування й інших органів державної влади та призначення вищих посадових осіб. Це стосується насамперед формування (призначення) урядів, призначення суддів, формування або участь у формуванні органів конституційної юстиції, пропонування парламенту кандидатур для призначення на вищі посади осіб тощо.

Політична відповідальність Президента може мати не тільки правовий, а й моральний характер — внаслідок значного падіння довіри громадян [3, с. 130]. Така моральна відповідальність президента реалізується, наприклад, на наступних президентських виборах.

Отже, вивчаючи плюси й мінуси кожної з форм правління, спеціалісти, обізнані у демократичній практиці в усіх її іпостасях, схиляються до висновку, що для новопосталих демократій (країн демократичного транзиту) перехід до парламентаризму є, за визначенням Дж. Сарторі, “переходом у невідомість”. Розбудова ж напівпрезидентської форми правління, яка дозволяє країнам діяти “в межах своїх знань, досвіду та компетенції”, є оптимальною [2, с. 400].

Таким чином, можна зробити висновки, що прагматичний підхід до формування нових засад вітчизняного інституту президентства в контексті розвитку політичної системи суспільства, дає можливість визначити основні напрями діяльності сучасного інституту президентства.

Насамперед, це стосується домінування фактору щодо необхідності налагодження конструктивної співпраці з іншими інститутами політичної влади, передусім парламентом та урядом.

Крім того, отримані наукові результати дають підставу стверджувати, що загалом інститут президентства охоплює своїм впливом усіх членів суспільства, має більш-менш чіткий, регламентований та структурований апарат управління (у більшості країн), видає обов'язкові для населення загальні закони (акти), володіє суверенітетом (часто правом вето), а також власними функціями.

Список використаних джерел

1. Алексіс де Токвіль. Про демократію в Америці. [пер. з фр. Г. Філіпчук, М. Москаленко]. К.: Всесвіт, 1999. 590 с.
2. Кармазіна М. Між історією і політикою. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 560 с.
3. Радченко О. Геостратегічна Україна. *Публічне урядування: збірник*. 2016. № 3 (4). С. 119–141.
4. Сахаров Н. А. Институт президентства в современном мире. М.: Юрид. лит-ра. 1994. 176 с.
5. Шатіло В. А. Інститут президентства в системі державної влади України. К.: Український центр політичного менеджменту, 2004. 159 с. URL : <http://www.politik.org.ua/vid/bookscontent.php3?b=13>

УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ

Система управління проектами є одним з ефективних механізмів реалізації управлінських функцій, що враховує сучасні умови господарювання через створення сприятливих умов для запровадження інноваційної діяльності, праці з обмеженими часом і ресурсами (в тому числі фінансові), забезпечення високих результатів шляхом акумулювання зусиль творчих колективів для вирішення конкретної проблеми через постановку та реалізацію стратегічних цілей розвитку.

Управління проектами — комплекс інструментаріїв та механізмів управління, спрямованих на досягнення поставлених інноваційних цілей у визначені строки із обмеженим набором та кількістю ресурсів [1].

Особливостями системи управління проектами є такі [2–4]:

- інноваційність;
- цілеспрямованість;
- стратегічний вектор;
- чітко обмежений у часі проект;
- обмеженість ресурсів, в тому числі часових та людських;
- чітка побудова кошторисів;
- забезпечення системи якості;
- розробка механізмів оцінки та управління ризиками при реалізації проекту;
- стандартизація управлінських механізмів через створення систем зводу знань з управління проектами;
- аналіз результатів проекту та визначення негативних і позитивних сторін роботи команди для подальшого врахування при реалізації нових проектів.

Специфіка системи управління проектами впливає на побудову ефективних державних механізмів управління економікою через реалізацію концепцій проектного менеджменту.

Реалізація механізмів управління проектами на рівні державного управління має свої переваги, які безпосередньо пов'язані із специфікою проектного менеджменту, серед яких можна виокремити такі:

- реалізація проектів у визначені строки дасть змогу налагодити ефективний тайм-менеджмент при управлінні реалізацією різних стратегічних завдань, які через бюрократичну складову займають великий обсяг часу;

- інноваційність цілей проекту дасть змогу перейти від застарілих підходів реалізації державних програм до новітніх методик та підходів щодо рішення важливих проблем на державному рівні;
- формування кошторису реалізації проекту та моніторинг ходу витрат дасть змогу раціонально використовувати державні кошти та сформувати систему взаємофінансування у разі реалізації проектів на державному, регіональному, територіальному, місцевому рівнях або у рамках публічно-приватного партнерства;
- використання знань з управління проектами робить універсальною систему, яку можна адаптувати до різних специфічних особливостей будь-якої системи управління та галузі економічної діяльності;
- забезпечення системи управління якістю та управління ризиками сприятиме мінімізації витрат при реалізації проектів та загроз внутрішнього та зовнішнього середовища щодо закриття проекту чи невиконання його завдань;
- система державного управління може бути удосконалена через запровадження механізмів управління проектами на різних рівнях державної влади та у різних галузях економічної діяльності.

Отже, проаналізувавши специфічні особливості розвитку системи управління проектами та її адаптації до умов запровадження механізмів державного регулювання економічної діяльності, доцільно визначити, що така система орієнтована на досягнення стратегічно важливих державних цілей. Перевагами застосування системи управління проектами в державному управлінні є інноваційність підходів та цілей проекту, чітке визначення строків реалізації проекту за умови обмеженості ресурсів, в тому числі фінансових, забезпечення системи управління ризиками та якістю через реалізацію стандартів проектного менеджменту. Невирішеним є питання запровадження проектних груп в організаційній структурі державного управління на законодавчому рівні та створення умов для забезпечення їх фінансування.

Список використаних джерел

1. Мазур И. И. Управление проектами : учеб. пособие / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро, Н. Г. Ольдерогге. — М.: Омега-Л, 2009. — 960 с.
2. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. — К. НАДУ, 2011.
3. Бакуменко В. Д. Прийняття рішень в державному управлінні: навч. посіб.: у 2 ч. / В. Д. Бакуменко. — Ч. 1. Теоретико-методологічні засади. — К.: ВПЦ АМУ, 2010. — 276 с.
4. Бушуев С. Д. Управление проектами. Основы профессиональных знаний и система оценки.

МЕХАНІЗМ ДОСЯГНЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Стратегічна мета національної продовольчої безпеки — гарантоване (стале) забезпечення сировиною та продовольством, не схильне до впливу несприятливих внутрішніх та зовнішніх впливів. Загальносистемною умовою її досягнення є стабільність джерел продовольчих й сировинних ресурсів, як внутрішніх, так і зовнішніх, а також наявність відповідних резервних фондів.

Забезпечення продовольчої безпеки передбачає вирішення таких завдань:

- створення стабільних економічних умов;
- проведення ефективної аграрної політики;
- забезпечення рівних можливостей для суб'єктів господарювання;
- проведення раціональної політики в галузі зайнятості населення;
- проведення соціальної політики, спрямованої на викорінення бідності та нерівності в частині доступності продовольства;
- забезпечення адекватності продовольчих поставок задоволенню потреб населення;
- досягнення стійкого інтенсивного та різноманітного виробництва продовольства, підвищення продуктивності, ефективності та безпеки;
- розробка і впровадження комплексних стратегій розвитку галузей агропромислового комплексу з метою збільшення місцевих можливостей виробництва продовольства;
- сприяння використанню передових технологій та програм у сфері виробництва, переробки та зберігання сировини й продовольства;
- проведення активної зовнішньоекономічної діяльності, в тому числі оптимізація експортно-імпоротної діяльності;
- використання переваг міжнародного поділу праці;
- вдосконалення механізму реагування в надзвичайних ситуаціях на продовольчому ринку;
- всебічне сприяння інвестуванню аграрної сфери.

Вирішення продовольчої проблеми передбачає послідовність її здійснення за етапами, відповідними певному періоду розвитку, що включає наукове забезпечення, формування нормативно-правової бази, нарощування обсягів виробництва та підвищення забезпеченості продовольством, збалансованість як виробництва, так і споживання [2].

Механізм досягнення продовольчої безпеки полягає в наступному.

1. Обов'язкова участь держави у фінансуванні соціальної та виробничої інфраструктури, включаючи школи, лікарні, клуби, дороги та інші об'єкти.

2. Державний протекціонізм повинен охоплювати широкий діапазон діяльності та включати такі макроекономічні проблеми, як регулювання еквівалентного обміну, здійснення цінової політики, підтримка курсу національної валюти, регулювання експортно-імпортних операцій, формування ринкової інфраструктури АПК. Бюджетна підтримка крім прямого дотування цільових програм має включати обов'язкове державне страхування, спеціальні компенсаційні платежі, формування спеціального фонду бюджетної підтримки АПК, розвиток лізингу.

3. У правовому плані держава зобов'язана забезпечити законодавчий захист процесу продовольчої незалежності та безпеки.

4. Держава може і повинна оплачувати через казначейство держзамовлення для формування державних й регіональних фондів, включаючи резерви.

5. Необхідно ввести обмеження у вигляді квот на імпорт тих видів продовольства, за якими не покриваються балансові потреби країни. З зайвим імпортом необхідно боротися не тільки митами, а й квотами. США й ЄС виділяють спеціальні дотації на продукцію, що йде на зовнішній ринок, так що їх можна зупинити значною мірою квотами. Необхідна активна державна підтримка зовнішньоторговельного балансу за рахунок обмеження імпорту та субсидування експорту. Слід мати на увазі, що в розвинених країнах, в тому числі в ЄС, імпорт продовольства, яке виробляється в цих країнах, дуже сильно обмежений як тарифними ставками, так і квотами [1].

6. Держава має регулювати ціни за рахунок інтервенційних фондів і вживати заходи щодо зниження витрат (кредитні, податкові, субсидування придбаних засобів виробництва тощо).

Оцінюючи рівень продовольчої безпеки в Україні за останні роки, можна зробити висновок, що продовольча проблема, як і раніше залишається в числі найскладніших, вирішення яких передбачає здійснення заходів, що забезпечують ефективно державне регулювання розвитку аграрного сектору як основного джерела формування продовольчого фонду.

Важливими елементами системи державного регулювання продовольчої безпеки є:

- стимулювання платоспроможного попиту населення;
- антимонопольне регулювання та підвищення конкурентоспроможного потенціалу сільського господарства;
- розвиток ринкової інфраструктури;
- підтримка стабільної кон'юнктури на ринку продовольства шляхом проведення державних інтервенцій;
- забезпечення села кредитами;
- проведення політики розумного протекціонізму;
- забезпечення вітчизняним товаровиробникам умов для нормальної конкуренції з іноземними товаровиробниками.

Як показують дослідження, для досягнення продовольчої безпеки України доцільно створити цілісну систему управління процесами, які зумовлюють її, реалізація якої стане основою загального зміцнення національної економіки. Можна зробити висновок, що політика забезпечення продовольчої безпеки України має представляти собою систему науково обґрунтованих заходів, вираженою концепцією і, тим самим, задавати цілі, завдання та напрями діяльності державних і господарських органів, а також агропромислових підприємств на довгострокову перспективу.

Список використаних джерел

1. Гойчук О. І. Продовольча безпека: монографія. Житомир: Полісся, 2004. 348 с.
2. Немченко В. В. Продовольча безпека України / В. В. Немченко // Збірник наукових праць ВНАУ. 2012. № 4 (70). Т. 2. С. 179–183.

М. П. ІЩЕНКО

д-р філос. наук, проф., ЧНУ ім. Богдана Хмельницького

О. М. ІЩЕНКО

канд. політ. наук, доц., ЧНУ ім. Богдана Хмельницького

МІСЦЕ І РОЛЬ ФІЛОСОФІЇ ГУМАНІЗМУ І ДЕМОКРАТІЇ В ПРОГРЕСИВНОМУ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У нинішніх умовах глобалізації, соціально-політичних криз, ризиків і потрясінь у світовій цивілізації філософія гуманізму і демократії набуває особливої актуальності та практичної затребуваності. Вона має неоціненний прогресивний, творчо-перетворюючий потенціал і може бути покладена в основу державної політики в Україні. Це слугувало б відкритості України перед Світом й презентувало б її як гуманну, демократичну державу та прискорювало б її популяризацію саме такою в Європі і світовій цивілізації.

Особливо актуалізується реформування суспільства на основі ідей, цінностей гуманізму і демократії та впровадження їх у прогресивний розвиток публічного управління, в процесі розбудови держави та громадянського суспільства. Це може забезпечити втілення в життя уже досягнутих надбань суспільного прогресу, який разом з науково-технічним прогресом невпинно рухає людину, все людство до більш досконаліших, зріліших, мирних, цивілізованих форм публічного управління і загалом способу життя людей [1, 4]. Такі успіхи досягаються завдяки прогресивним цінностям та принципам філософії гуманізму і демократії.

У цьому аспекті досить слушно послатись на Конституцію України, де у ст. 1 записано: “Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава”. А у ст. 3 записано: “Людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю”.

Впровадження зазначених цінностей у процесі соціально-економічних перетворень українського суспільства впливає на зміну цінностей у суспільстві, а відтак національних цінностей і ціннісних установок державних службовців в їх управлінській діяльності. Особливо фахівці наголошують на тому, що прогресивні цінності освіченості, гуманності, демократичності в сучасних публічних службовців нерідко відходять на другий план і не розглядаються ними як умова наукової аргументації владно-управлінських рішень та досягнення успіху в їх виконанні у процесі публічного управління.

Оскільки Україна прагне до Європейського Союзу, то зауважимо, що у Конституції для Європи, у преамбулі зазначається: країни Європейського Союзу “натхненні культурним, релігійним та гуманістичним надбанням Європи, з якого постали вселюдські цінності непорушності та невідчужності прав особистості, свободи, демократії, рівності та верховенства права” [2, 25]. Країни, долучаючись до мети Європейського Союзу, прагнуть “підтримувати мир, свої цінності та добробут своїх народів” [2, 30]. У статті 1-2 Конституції для Європи зазначається: “Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість, солідарність та рівність жінок і чоловіків” [2, 30].

У Договорі про Європейський Союз, підписаному в Маастрихті 7 лютого 1992 р., в якому прийнято рішення про заснування Європейського Союзу, а саме у ст. 6, записано: “1. Союз ґрунтується на принципах свободи, демократії, поваги до прав людини та засадничих свобод, верховенства права, що є спільними для всіх держав-членів” [3, 212].

Особливо звертає на себе увагу широкий перелік основних цінностей та принципів, визнаних в Європейському Союзі, які гарантують його прогресивний гуманний, демократичний розвиток, включаючи систему публічного управління.

В Україні гуманістично-демократичні цінності також конституційно визнаються і мають впроваджуватися в життя і, насамперед, в системі публічної влади та державного, публічного управління. Доречно послатись на ст. 3 Конституції України, в якій зазначається: “Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави” [4, 3]. Тобто ця стаття говорить про те, що зміст і спрямованість діяльності державних службовців також визначають права і свободи людини та їх гарантії. Державні службовці відповідають перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком державних службовців.

Філософія гуманізму і демократії посідає основне місце і відіграє вирішальну роль у формуванні ціннісних установок сучасного публічного, державного службовця. Цілком закономірно, що проблемі місця і ролі цінностей і ціннісних орієнтацій (установок) в діяльності державних службовців приділена значна увага у праці “Глобальна та національна безпека”, в якій зазначається, що національні цінності є вихідними у формуванні національної безпеки держави та у розробці й реалізації її стратегії та детермінують разом з національними інтересами забезпечення добробуту, безпеки, співробітництва в державі і суспільстві [5, 711].

Актуальність та соціально-політична значущість цінностей ґрунтується на тому, що самі потреби людей спонукають їх визначати основні цінності, до яких варто ставитись з повагою та впроваджувати в суспільну життєдіяльність і, передусім, у систему публічного управління.

Не випадково свого часу М. Бердяєв писав, що цінність є фундаментальною нормою, яка формує ціннісні орієнтації людини, дає їй змогу вибирати лінію поведінки, перетворює її на особистість [6, 273].

У такому контексті необхідно активізувати процес впровадження в систему публічного управління національних цінностей, які включають в себе: 1) цінності особистості, 2) цінності держави, 3) цінності суспільства. Всі цінності можна поділити на природні і соціальні. Природні цінності визначають потенціал, який може бути використаний державою для задоволення потреб розвитку кожного громадянина, суспільства, держави, в тому числі і для забезпечення їх безпеки [5, 46–48].

Вирішуючи питання вступу до Європейського Союзу, та відповідно до вимог Конституції для Європи, нам доцільно максимально узгодити свою філософію публічного управління та стратегію прогресивного розвитку публічного управління із зазначеними українськими, європейськими та загальнолюдськими цінностями. Найефективнішою основою такої стратегії розвитку системи публічного управління може слугувати тільки філософія гуманізму і демократії, тому що вона уособлює найпрогресивніші цінності світової цивілізації. Ця стратегія — створення гуманної, демократичної системи публічного управління, яка забезпечує становлення гуманного, демократичного, відкритого громадянського суспільства. Цієї мети можна досягнути шляхом розроблення, захисту і впровадження в публічне управління прогресивних гуманістично-демократичних, загальнолюдських цінностей.

Щоб забезпечити прогресивний розвиток публічного управління на цінностях гуманності й демократичності, необхідно виконати всі вимоги методології еволюціонізму, коеволюції і людиноцентризму та загальноцивілізаційної мегапарадигми, а також системи потреб, цінностей, принципів, механізмів і засобів теорії й методології філософії гуманізму і демократії, що аргументуються на принципах гностицизму, плюралістичності, світоглядно-антропоцентричної детермінації і нелінійного, поліцентричного мислення, сукупна дія яких спрямована на виконання закону соціального становлення суверенної гармонійної особистості та вікової групи молоді, на забезпечення прогресивного розвитку національної світської держави, включаючи систему публічного, державного управління й створення відкритого гуманного, демократичного громадянського суспільства.

Теорія й методологія філософії гуманізму і демократії включає в себе такі цінності: гуманізм, демократія, права особи, свобода, рівність, справедливість, гідність кожної людини та визнання їх найвищими цінностями всього людства; захист миру, миролюбність і людинолюбство; національний патріотизм і захист суверенітету держави та її територіальної цілісності; людиноцентризм і його демократичний характер; свобода людської життєдіяльності; честь і незалежність особистості; свобода самостійного вибору смислу і форм життя; вселюдська рівність (всі народжені рівними); відмова від насильницьких методів боротьби; відмова від розпалювання міжнародної, міжрасової та міжцивілізаційної ворожнечі; запобігання війнам, політика

нейтралітету; підтримання миру, матеріальне і духовно-культурне забезпечення гідного рівня життєдіяльності людей.

Таким чином, система ціннісних установок публічних службовців є одним із ключових компонентів прогресивного розвитку публічного управління та їх професійної успішності. Вона справляє основний вплив на сутність, зміст та стиль управлінської діяльності, на якість управлінських рішень та успіх в їх виконанні.

Список використаних джерел

1. Філософія гуманізму і демократії – квінтесенція соціально-гуманістичного становлення людини та світової цивілізації // Вісник Черкаського університету. Серія: Філософія. – 2016. – № 2. – С. 3–10.
2. Договір про запровадження Конституції для Європи // Конституція для Європи. Конституційні акти Європейського Союзу / Пер. Г. Заворітня, Т. Качка, за заг. редакцією Г. Друзенка. – К.: Видавнича організація “Юстиніан”, 2008. – 520 с. – С. 23–205.
3. Договір про Європейський Союз // Конституція для Європи. Конституційні акти Європейського Союзу / Пер. Г. Заворітня, Т. Качка, за заг. редакцією Г. Друзенка. – К.: Видавнича організація “Юстиніан”, 2008. – 520 с. – С. 208–233.
4. Конституція України, прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року зі змінами... – Харків: Парус, 2006. – 48 с.
5. Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол.: В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянюк; за заг.ред. Г. П. Ситника. – Київ : НАДУ, 2016. – 784 с.
6. Бердяев Н. А. Судьба России / Н. А. Бердяев. – М.: Издательство “Сов. Писатель”, 1990. – 346 с.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СТРАТЕГІЧНА МЕТА ЧИ ФРАГМЕНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗВО ТА СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ?

Інтернаціоналізація вищої освіти (ІВО) в Україні стає дедалі популярнішим терміном. Термін цей не новий, він позначає процес у вищій освіті в усьому світі вже більше 30 років, йому присвячено безліч наукових праць, в яких розкрито всі його складові. Проте в Україні ІВО, як і багато інших прогресивних, апробованих і вже звичних для всього світу трендів, лише віднедавна набуває повсемісного впровадження, здебільшого вимушено чи інтуїтивно, реалізовується “навздогін” і в кожному ЗВО тлумачиться по-різному. Крім того, Закон України “Про вищу освіту” (2017 р.) провів своєрідну “децентралізацію” в галузі вищої освіти, надавши університетам ширші автономні повноваження. Тому доречним видається звернутися до досвіду ІВО провідних країн світу, а також розглянути основні концептуальні засади сучасного етапу ІВО в Європі та США.

В науковому дискурсі активно говорять про “всеохоплюючу інтернаціоналізацію” та “інтернаціоналізацію як основний напрям” (comprehensive internationalisation and mainstreaming internationalisation) [1]. Обидва терміни передбачають відсутність будь-якої фрагментації, йдеться про інтегрований стратегічний підхід до впровадження і реалізацію ІВО.

Проте, сама побудова ієрархії роботи університетських підрозділів та вертикаль влади передбачає поділ інтернаціоналізації на складові. Найчастіше причиною цього є те, що ІВО являє собою не замкнений цикл самодостатньої активності, а радше є процесом, який впливає на цілий ряд видів діяльності університету. Наприклад, інтернаціоналізація на рівні наукових досліджень, то вона належить до компетенції проректора з наукової діяльності. А якщо йдеться про ІВО в тій її частині, що стосується навчання іноземних студентів, то, зазвичай, вона реалізовується, контролюється і звітується про неї через навчальні частини факультетів, а функціонально зв’язана з приймальною комісією. Якщо ж говорити про такий тип ІВО, як інтернаціоналізація “вдома” (“internationalisation at home”), то вона виконується через спеціальні програми і керується департаментами відповідно до власних потреб. Що стосується розвитку міжнародної партнерської мережі, підписання договорів та меморандумів між ЗВО з усього світу, то така діяльність в рамках ІВО здійснюється на різних рівнях, а, відтак, і контролюється всіма зацікавленими підрозділами.

Подібна фрагментація в межах єдиного процесу, багатомірне й різнопланове підпорядкування ставить справедливе запитання: чи потрібен єдиний центральний орган в університеті (як-то Міжнародний відділ чи Відділ ІВО на чолі з проректором з міжнародної діяльності і т. п.) та в системі державного управління?

Інтернаціоналізація як основний напрям (mainstreaming internationalisation).

Основне визначення вже закладено в сам термін і чітко вказує на те, що ІВО не є окремим елементом політики та стратегії університету, а інтегрована в усі його сфери діяльності: освіти, дослідження, рух персоналу, фінанси, роботу зі студентами, інтернаціоналізацію на рівні факультетів тощо. В такому випадку немає потреби у впровадженні посади проректора з міжнародних зв'язків, Міжнародний відділ є адміністративною одиницею, підпорядкованою навчальній частині, а всі факультети вводять штатну одиницю, що має відповідати за реалізацію ІВО на кожному факультеті.

Таким чином, більшість заходів, ініціатив та стратегій децентралізовані на факультети. В цьому контексті постає наступне логічне запитання стосовно осіб, що несуть відповідальний за загальну результативність всього процесу ІВО, який складається з багатьох видів діяльності, реалізованої розпорошено факультетами “на місцях” і очолюваної різними виконавцями? Звичайно, завжди є відповідальна особа, принаймні номінально. Але дуже рідко можна побачити, як хтось один зосередив у своїх руках контроль та відповідальність за роботу цих різноманітних представників факультетів. Тобто, існує багато оперативних повноважень в рамках процесу ІВО, але дуже рідко загальне стратегічне керування ІВО виконується однією спеціально призначеною штатною одиницею.

Всеохоплююча інтернаціоналізація (comprehensive internationalisation).

Хоча всеохоплююча інтернаціоналізація вимагає комплексного підходу, який передбачає, що всі адміністративні та академічні структури в межах установи сприяють розвитку міжнародного вектору діяльності ЗВО, відповідності всіх видів діяльності міжнародним вимірам та стандартам якості, проте часто без відповіді залишаються важливі питання: де цільова стратегічна координація між цими вимірами? як уникнути фрагментації та гарантувати всеосяжність? ЗВО намагаються керувати політикою інтернаціоналізації в різних сферах спільними зусиллями в однаковий спосіб, і програють в конкуренції з інституціями, в якій ІВО дійсно всеохоплююча. Якщо інституційна когерентність втрачається, інтернаціоналізація перетворюється або на просте виконання будь-яких завдань, де фігурує слово “міжнародний”, або на “грантоїдство”. При цьому, в інституції відсутня штатна одиниця, до посадових обов'язків якої б входило контролювати та нести відповідальність за реалізацію ІВО.

Таким чином, всеохоплююча інтернаціоналізація є більш ефективною, ніж фрагментована, розділена між різними структурними підрозділами, але тільки тоді, коли існує послідовний підхід і структура управління з чітко ви-

значеною керівною особою. Наразі у світовому науковому дискурсі панує візія, що ІВО не може більше розглядатись, як перелік обов'язків міжнародних відділів університетів та невеликої кількості мотивованих спеціалістів з інтернаціоналізації з числа викладачів та студентів, вона (ІВО) має бути інтегрованою, широкою та сутнісною всеохоплюючою концепцією [2; 3].

За статистикою, лише 16 % університетів ухвалили діючу комплексну і інтегровану Стратегію ІВО. Натомість, більшість просто включили це звичне нині словосполучення в існуючу загальну Стратегію. Такий стан речей одразу виключає всеохоплюваність процесу, по-перше, через те, що ІВО не має необхідного зв'язку з іншими видами діяльності університету, зосереджуючись переважно на дослідженнях, навчанні та обслуговуванні; по-друге, ІВО сфокусована на технічних моментах виконуваної діяльності, а не на стратегічних цілях та завданнях, ініційованих нею для всіх структурних підрозділів; по-третє, через розподіл повноважень і відповідальності за здійснення ІВО між адміністрацією ЗВО на рівні різних (!) профільних проректорів та факультетами, а також на центральному рівні між різними проректорами Міжнародним відділом як провідним учасником і виконувачем ІВО. Інакше кажучи, — як стратегія ІВО часто задокументована правильно і виглядає як комплексна і всеохоплююча, а на практиці — фрагментована і майже не стратегічна.

Зазначені реалії часу інституційного рівня абсолютно справедливі і до національного рівня. ІВО не має бути ізольованою діяльністю в одному окремому департаменті з міжнародної діяльності Міністерства освіти та науки або Міністерства закордонних справ. Інтернаціоналізація потребує комплексної національної стратегії, в якій, окрім перелічених профільних, обов'язково повинні бути задіяні Міністерство економіки (питання еміграції кваліфікованої робочої сили, працевлаштування, маркетинг в системі вищої освіти), Міністерство юстиції та Міністерство внутрішніх справ (міграція, еміграція, ДМС) тощо. Міністерство освіти і науки має взяти на себе керівну функцію, але не конкурувати з іншими міністерствами, а координувати комплексну національну стратегію, а також стратегії на регіональному та місцевому рівнях. В такому випадку, регіональні та місцеві структури в рамках національної стратегії діятимуть аналогічно підпорядкуванню між інституціями та факультетами.

Отже, ІВО на інституціональному та загальнонаціональному рівнях повинна реалізовуватись в рамках окремої Стратегії всеохоплюючої інтернаціоналізації з чітко прописаною ієрархією і підпорядкуванням. Однак її мета на всіх рівнях не має зводитися до банального бренд-менеджменту, декларативної концепції фрагментованих завдань, оскільки в такому випадку відбувається дифузія цілей із зміщенням акцентів з інтернаціоналізації на загальну маркетингову кампанію міжнародного спрямування. Справжня мета ІВО полягає в інтегруванні на міжнародному, міжкультурному та науковому рівні для досягнення стандартів провідних світових закладів освіти у викладанні, дослідженні і соціальній відповідальності університету.

Список використаних джерел

1. Степаненко І., Дебич М. Інтернаціоналізація як інструмент розвитку лідерського потенціалу університету: навч. посіб. / І. Степаненко, М. Дебич. — К.: ДП “НВЦ “Пріоритети”, 2017. — 44 с.
2. Brandenburg, De Wit U. The end of internationalization. — International Higher Education, 62, 15-16. — 2010.
3. Knight J. Is internationalisation having an identity crisis? — IMHE Info (p.1.). Paris: OECD/IMHE. — 2011.

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

На сьогодні тема впливу інновацій на систему державного управління з боку науковців та практиків є недослідженою та не має однозначного трактування. Багато хто сприймає інновації як рушійну силу сьогодення і стихійний процес, що поглиблює нерівність, руйнує самобутність держави, тим самим провокуючи ризик національної безпеки. В науковій літературі існує багато підходів до визначення поняття інновації, які різняться залежно від сфери діяльності та інтересів вченого, сфери застосування інновацій, глибини їх вивчення тощо. Загалом, інновації розглядають як об'єкт і як процес.

Проаналізувавши різні погляди вчених, В. Зянько дає таке визначення цієї категорії: "Інновація — це результат втілення чи матеріалізації новаторської ідеї у певній предметній субстанції — продукті, технології, засобі людської діяльності чи послугі, для якої властиві нові споживчі якості, а реалізація передбачає зміну усталених, звичних способів діяльності, створення нового чи урізноманітнення старого попиту з метою отримання економічного, соціального, екологічного чи іншого ефекту [1, с. 43]. Це визначення поєднує в собі підхід до трактування інновації і як об'єкту і як процесу. Інновація, окрім наявності в ній елементу новизни, має забезпечувати позитивні результати від свого впровадження. У Законі України "Про інноваційну діяльність", термін інновації тлумачиться, як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [2]. В цілому в існуючих в українському законодавстві визначеннях інновацій акцент робиться на новаціях, які істотно поліпшують структуру та якість виробництва.

У сучасному глобалізованому світі бурхливо змінюється характер взаємовідносин людей з органами влади, модернізуються процедури управлінських дій, з'являються нові засоби глобального зв'язку. Все це в сукупності приводить до виникнення нових тенденцій функціонування системи державного управління. В руслі такого розуміння викликів процесів глобалізації доцільно говорити про самодостатність держави вибудовувати власну альтернативу суспільного розвитку, в противному разі, втративши таку самодостатність, державі нічого іншого не залишиться, як лише підпорядкуватись логіці глобального розвитку, а відповідно до цього жити за стандартами вже визначени-

ми іншими країнами. У результаті впливу інновацій відбувається своєрідне переродження держави, фактично вона здобуває нову формулу суверенітету і, як результат майже з нуля потрібно вироблювати структуру державного управління, готувати національні кадри управлінців, виробляти нову стратегію соціальної та економічної політики, яка б відповідала специфіці розвитку держави. Ресурсна складова інноваційного потенціалу розкриває об'єктивні можливості інноваційного процесу, а отже, має досліджуватися в контексті ефективності інноваційної політики у сфері державного управління.

З точки зору змін, що впливають на процеси забезпечення суспільної стабільності, процес інноваційного розвитку може бути розглянутий через класичний цикл: потреба в інноваціях → зародження інновацій → формування інновацій → апробація інновацій → визначення ефекту від реалізації, розповсюдження інновацій → втрата актуальності. Разом з тим, в розглянутому циклі не враховано певні методологічні елементи, зокрема наукова експертиза інновацій та наукова прогнозна модель їх застосування [3, с. 26].

На сьогодні відкрилися величезні можливості застосування інформаційних технологій в управлінні, зокрема технології електронного уряду, а також технологій передачі й освоєння нових знань і вмінь з метою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Існує проблема низького рівня комп'ютерної грамотності населення, відсутність фінансових можливостей в державі для впровадження інноваційних технологій та недосконалість вітчизняного законодавства. Для подолання вищезначених перешкод було б доцільно спрямувати зусилля на розробку та проведення заходів щодо подальшого впровадження та апробації інновацій в державному управлінні.

Список використаних джерел

1. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку: монографія / В. В. Зянько. — Вінниця: УНІВЕРСУМ — Вінниця, 2008. — 397 с.
2. Руденко О. М. Методологія інноватики в сучасній парадигмі державного: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 27 трав. 2011 р.: у 2 т. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, С. В. Загороднюка. — К.: НАДУ, 2011. — Т. 1. — 644 с.
3. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV — URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

О. І. КРЮКОВ

*д-р наук з держ. упр., проф., Національний університет
цивільного захисту України*

О. В. РАДЧЕНКО

*д-р наук з держ. упр., проф., Національна академія Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького*

ІДЕОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сучасний світ характеризується значним загостренням проблематики національної безпеки. Події в Україні, Сирії, багатьох інших країнах тому підтвердження. Для кожної держави постає проблема забезпечення її національних інтересів, існуючого політичного ладу і територіальної цілісності, а також відведення реальних загроз внутрішньої дестабілізації або агресії з боку інших держав. У цілому національна безпека кожної країни включає в себе безпеку ідеологічну, політичну, економічну, військову, екологічну, інформаційну тощо.

Розробка сучасної концепції національної безпеки вимагає комплексного підходу до вирішення проблем протидії загрозам людству. Як справедливо зазначається в матеріалах ООН "... ми не можемо забезпечити розвиток, не забезпечивши безпеку, ми не можемо забезпечити безпеку, не забезпечивши розвиток, і ми, звичайно ж, не можемо забезпечити ані те, ані інше без забезпечення прав людини. Якщо не буде досягнуто прогресу за всіма цими трьома напрямками, то по жодному з них не можна буде досягти успіху" [2].

Від ХІХ — початку ХХ століття, коли сформувалося нове поняття — нація, як історично сформована стійка спільність людей, що виникла на базі спільності території, економічного життя, мови і психічного складу, який виявляється в спільності культури, виникають й відповідні поняття: "національна безпека", "національні інтереси", "національна ідея". В цьому контексті важливим у процесі формування кожної держави є вплив на процес формування національних інтересів, вироблення на їх основі національних ідей, ідеологій тощо. В загальному вигляді національні інтереси — це збалансована сукупність інтересів особистостей, громад, суспільства і держави в економічній, внутрішньополітичній, соціальній, міжнародній, інформаційній, військовій, прикордонній, екологічній та інших сферах. Вони носять довгостроковий характер і визначають основні цілі, стратегічні та поточні завдання внутрішньої і зовнішньої політики держави.

Національні інтереси суспільства отримують вираз у державній ідеології. Ідеологія дозволяє обґрунтувати панування в політиці і суспільстві історично актуалізованих суб'єктів, сприяти їх перетворенню в політичну еліту. Ідеологією (грец. *idea* — поняття, *logos* — знання) можна назвати будь-яку сукупність докладних і несуперечливих ідей, завдяки яким певна соціальна група сприймає та розуміє навколишній світ [3, с. 261]. Ідеологія починається з віри в те, що суспільство може жити краще, аніж є насправді. Фактично, це є план удосконалення суспільно-політичного устрою. Тому основним змістом будь-якої ідеології є відповідний соціальний ідеал. Зазвичай, ідеологія не стільки тлумачить існуючий суспільно-політичний лад, скільки демонструє “як має бути” — синтезує реальні політичні процеси з інтересами та бажаннями соціальної спільноти, що є носієм і виразником даної ідеології. Відтак кожна ідеологія містить в собі елементи утопічності. Отже, неминучим є розширення обіцянок та утопічних елементів, соціальний популізм, які у процесі державотворення в рамках відповідної ідеології об'єктивно призводять до розбіжності між обіцяним і дійсним, між словом і ділом.

Постаючи в онтологічному аспекті одним із базових соціальних інститутів, ідеологія в умовах стабільно діючої соціальної системи виступає основою суспільної інтеграції і консенсусу — основних передумов забезпечення внутрішньої безпеки держави, а в умовах суспільства, що трансформується, — однією із значущих детермінант напряму і характеру демократичного транзиту [1, с. 234].

Таким чином, спостерігається взаємозв'язок понять “національні інтереси”, “національна безпека” та “ідеологія”. В цьому сенсі ідеологія відображає національні інтереси, які є об'єктом національної безпеки, отже, національна безпека сприяє збереженню ідеологічних засад у державі. Оскільки ідеологія — це система, котра змінюється, спрямованість якої залежить від інтересів держави і суспільства, то вибір ідеологічних пріоритетів держави є тісно взаємопов'язаним з національною безпекою держави. Відтак, маємо підстави говорити про існування особливого виду ідеології — ідеологія національної безпеки, що тримається на ціннісних засадах національних інтересів.

З викладеного можна стверджувати, що національна безпека спрямована на забезпечення суверенітету держави, забезпечення максимальної захищеності держави від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, створення зовнішніх і внутрішніх умов для ефективного самозабезпечення держави і його виходу на конкурентоспроможний економічний рівень нарівні з провідними країнами світу.

На наш погляд, основними принципами на яких базується сучасна ідеологія національної безпеки є такі:

- по-перше — це територія держави. Територія є, історичною спадщиною кожного народу, головним його багатством;
- по-друге — це людський капітал — населення держави. Якими б не були великими території, вони значущі тільки тоді, коли населені, освоєні, тому рейтинг кожної держави вимірюється найбільше катего-

рією населення, параметри чого визначаються здатністю народу генерувати світовий прогрес, економічний і науково-технічний розвиток;

- по-третє — це ресурсний потенціал держави. Природні багатства країни, корисні копалини, водні, лісові та інші багатства землі зумовлюють конкурентоздатність держави, її стійкість до світових криз;
- і нарешті по-четверте — це спосіб життя народу, його самосвідомість, його цивілізація і все те, що є ідеологічною основою існування держави.

Сучасна ідеологія безпеки тісно пов'язана з управлінням суспільством, з проблемами загроз демографічного, кліматичного, техногенного тощо характеру і, відповідно, з подальшою долею практично всіх людей планети. В цих умовах все більшої вагомості в державній ідеології та у практичному публічному врядуванні набуває проблематика забезпечення національної безпеки, що вимагає розробки нової актуальною концепції для постіндустріального суспільства. Для України це означає гостру необхідність насправді довести своє право і свою здатність до дійсно демократичного самоврядування, свою спроможність стати частиною європейської спільноти та Європейської співдружності [4, с. 140].

Література

1. Корнієвський О. Національна безпека. *Політична енциклопедія*. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 489.
2. Доклад Генерального секретаря ООН “При большей свободе: к развитию, безопасности и правам человека для всех”. URL: www.hri.ru/docs/?content=doc&id=306.
3. Лісовий В. Ідеологія. *Філософський енциклопедичний словник*. [В. І. Шинкарук (голова редколегії)]. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
4. Радченко О. В. Геостратегічна Україна. *Публічне урядування : збірник*. 2016. № 3 (4). С. 119–141.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ ТА ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ В УКРАЇНІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ

Сучасним уособленням державного регулювання взаємодії органів примусового виконання рішень в Україні є органи державної виконавчої служби (державні виконавці) та приватні виконавці — у випадках, не обмежених правовими формами. Реформування органів державної виконавчої служби (далі — ОДВС), впровадження змішаної системи виконавчого провадження, оновлення законодавства, що регулює зазначену сферу, зумовлюють необхідність дослідження теоретичних основ державного регулювання взаємодії органів державної виконавчої служби та приватних виконавців в Україні.

Особливостями державного регулювання взаємодії органів примусового виконання рішень є такі: по-перше, здійснення процедури виконавчого провадження з урахуванням можливої самоорганізації учасників виконавчих правовідносин, державний вплив у цьому випадку обмежується лише створенням умов для виконання поставлених задач; по-друге, державне регулювання у площині діяльності ОДВС та приватних виконавців має здійснюватися з урахуванням того факту, що приватні виконавці мають функціонувати незалежно від будь-яких зовнішніх чинників, та не мати жодних зобов'язань перед ОДВС. При цьому маємо спостерігати: взаємобумовлений зв'язок щонайменше між двома суб'єктами, об'єднаний спільною метою; органи виконавчої системи мають використовувати методи і засоби, які є у їх розпорядженні для успішного проведення комплексу визначених заходів, тобто здійснювати активну діяльність; виникають відносини через загальні інтереси з метою контролю за діяльністю об'єктів управління.

З огляду на це представимо власне визначення взаємодії державної виконавчої служби (державних виконавців) і приватних виконавців. Під взаємодією органів державної виконавчої служби (державних виконавців) і приватних виконавців розуміємо зв'язок відносно незалежних між собою суб'єктів, у процесі якого доповнюючи один одного, вони створюють умови для своєчасного, повного і неупередженого виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом, забезпечуючи тим самим успішне функціонування всієї системи в цілому.

Міркуючи про доцільність застосування терміна “державне регулювання” щодо взаємодії органів примусового виконання рішень наведемо окремі думки з цього приводу.

Так, М. Ткач, висловлює думку про те, що державне регулювання стосується сфер, в яких необхідно забезпечити баланс між публічними та приватними інтересами [2, 168]. В. Козаков наголошує на тому, що державне регулювання стосується здебільшого економічної сфери, проте водночас дослідник погоджується з тим, що державне регулювання можна розглядати як вплив держави на будь-яку систему (наприклад, економічну, банківську, інформаційну тощо), спрямований на досягнення поставлених цілей у цій царині [1]. Підтримуємо точку зору О. Фінкільштейна, який зазначає, що процес регулювання є способом, тобто низкою конкретних дій для досягнення поставлених цілей процесу управління [3, 67].

Отже, з огляду на зазначене, можна запропонувати власне визначення дефініції “державне регулювання взаємодії органів примусового виконання рішень”. Під державним регулюванням взаємодії органів примусового виконання рішень розуміємо особливий вид діяльності держави, який передбачає цілеспрямований вплив через спеціально створений механізм державного регулювання на процеси своєчасного, повного і неупередженого виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом.

Механізм державного регулювання взаємодії органів примусового виконання рішень, у свою чергу, — це комплекс заходів, важелів, методів та стимулів, що застосовуються ОДВС та приватними виконавцями, спрямованих на скеровування поведінки учасників виконавчого провадження в напрямі, необхідному для своєчасного, повного і неупередженого виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом.

Список використаних джерел

1. Козаков В. М. Аксіологія державного управління: підручник. — Київ: НАДУ, 2011. 256 с.
2. Ткач М. П. Державне регулювання та державне управління: співвідношення понять. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 8. С. 110–112.
3. Фінкільштейн О. В. Особливості застосування понять “державне управління” та “державне регулювання” у сфері вищої освіти. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 1. С. 65–73.

ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ГАЛУЗІ ЗНАНЬ “ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ” В АГРАРНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Сучасні умови розвитку української держави вимагають застосування інноваційних досягнень в аграрному секторі економіки. Як наслідок, вдосконалення фахівців з вищою освітою у галузі сільського господарства являє собою необхідність, щодо його якісного розвитку. В аграрних вищих навчальних закладах все популярнішою стає спеціальність “Публічне управління та адміністрування”. Отже, в такому контексті вагомим чинником для успіху фахівців стає вивчення іноземної мови, яке сприяє оволодінню практичними напрацюваннями інших країн в галузі сільського господарства і втілення їх передового й позитивного досвіду, як, наприклад, співробітництво з канадською компанією бізнес розвитку плодоовочівництва UHBDP.

Мета доповіді — на основі вивчення законів і стандартів, власного педагогічного досвіду розглянути важливість викладання англійської мови студентам спеціальності “281 Публічне управління та адміністрування” у вищому навчальному закладі аграрного спрямування.

У вищих навчальних закладах аграрного напрямку англійська мова вивчається в курсі “Іноземна мова за професійним спрямуванням”. Готуються фахівці, що здатні формулювати і розв’язувати комплексні практичні проблеми публічного управління та адміністрування [3], [4]. Практичне оволодіння англійською мовою фахівців з публічного управління та адміністрування потребує розробки комплексної програми вивчення на англійській мові управління на загальнодержавному, регіональному, місцевому рівнях та адміністративна діяльність в органах державної влади і органах місцевого самоврядування, установах, організаціях різного рівня. Маючи практичні навички з говоріння, аудіювання, читання та письма студенти отримують здатність обґрунтовувати, розробляти та здійснювати нормативно-правові акти, аналітичні довідки, пропозиції, доповіді та ін.

Володіння англійською мовою забезпечує належний рівень якості знань з розвитку сучасних технологій сільського господарства, здатність визначати, обґрунтовувати та критично оцінювати стратегічні напрями розвитку на загальнодержавному, регіональному, місцевому та на рівні аграрної організації. Практичні навички з читання та аудіювання допомагають ініціювати, організовувати та керувати інноваційними проектами на різних рівнях пу-

блічного управління та адміністрування української аграрної галузі, орієнтуючи свою увагу на передовий всесвітній досвід, що є доступним іноземною мовою в Internet. Майбутні фахівці з публічного управління та адміністрування плануватимуть й організовуватимуть роботу колективів з вирішення конкретних завдань.

Англійська мова допомагає проводити комунікативні заходи задля забезпечення фінансової підтримки, прийняття управлінських рішень на всіх рівнях публічного управління та адміністрування. Важко уявити розробку нових підходів та адаптацію кращої практики електронного урядування та електронної демократії до потреб сталого розвитку без практичного володіння англійською мовою. Як приклад, можемо навести оголошення про грантову програму з підтримки аграріїв на Херсонщині [5].

Завданням лабораторних занять з англійської мови студентам спеціальності “281 Публічне управління та адміністрування” у вищому навчальному закладі аграрного спрямування є, насамперед, набуття навичок читання з досить повним розумінням змісту текстів з публічного управління, володіння усним монологічним та діалогічним мовленням в межах тематики адміністрування та публічного управління, реферування та анотування літератури з публічного управління та адміністрування, складання іноземною мовою службових листів і документів з питань, що пов’язані з питаннями публічного управління та адміністрування. Результатом вивчення навчальної дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням” студент має знати певний обсяг лексики та граматики англійської мови, що дає можливість здійснювати професійне спілкування та одержувати необхідну професійну інформацію з іншомовних джерел. Серед практичних вмінь необхідним є розуміння широкого спектру складних іншомовних професійно орієнтованих текстів за фахом. Також вміння студентом вільно висловлювати свою думку, гнучко та ефективно використовувати мову для професійних цілей є метою викладання англійської мови. Продукування чіткого, добре структурованого тексту на складні теми і передавання усною або письмовою формою отриману під час читання інформацію як рідною, так і англійською мовою у вигляді перекладу, реферату, анотації також досягається саме на лабораторних заняттях.

Список використаних джерел

1. Лебідь О. М., Лебедева Н. А. Робоча програма “Іноземна мова за професійним спрямуванням” для здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою “Бакалавр” спеціальністю “281 Публічне управління та адміністрування”. — Херсон: ХДАУ, 2017. — 17 с.
2. Український проект бізнес-розвитку плодоовочівництва [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uhbdp.org/ua/about-us/what-is-uhbdp>
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.15 року № 266 “Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>

4. TUNING (для ознайомлення зі спеціальними (фаховими) компетентностями та прикладами стандартів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>
5. УНБДР оголосив про відкриття нової грантової програми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroportal.ua/ua/news/ukraina/uhbdp-obyavil-ob-otkrytii-novoi-grantovoi-programmy/>

Д. С. МАРТИШИН

*д-р богословських наук, завідувач кафедри українознавства,
православ'я та теології, Міжрегіональна Академія
управління персоналом*

ХРИСТИЯНСЬКА МІСІЯ У КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕЛІГІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ

Вивчаючи важливі аспекти державного управління у сфері релігії, головні напрями соціального вчення християнства в контексті місії Християнських Церков, важливо зупинитися на гострій актуальній богословській проблемі самої церковної місії. В цьому випадку йдеться не лише про зміст церковного проголошення Євангелія у храмі, не лише про те, що Церква проповідує серед парафіян, а про те, що слід зробити богословській науці для того, щоб церковна проповідь у сучасних умовах була життєвою, зрозумілою, дієвою, актуальною та затребуваною сучасним суспільством. Адже християнська теологія є не лише філософським заглибленням у догматику, канонічне право, моральне вчення Церкви. Теологія — це особливе звіщення Церквою істини, думки Бога про людину, природу та світ. Саме тому, донести зрозумілою мовою до сучасної людини основні аспекти соціальної думки християнства, які торкаються питань політики, державотворення, геополітичних інтересів, економіки, права, інформаційного розвитку та всебічних процесів сучасної комунікації — важлива умова плідної місії Церкви в сучасному світі.

Отже, з нашої точки зору, нова парадигма українського державотворення мусить враховувати не лише досягнення філософії, політології, державного управління, економіки, публічного адміністрування, але й теологічну думку, релігійні процеси розвитку суспільства. Йдеться про формування нової духовної парадигми державотворення. Її серцевиною має бути розуміння цілісності духовного і матеріального життя сучасної людини, яке гармонічно пов'язане з богословською категорією буття, усвідомлення духовної місії людини, з утвердженням значення духовних ідеалів, моралі, релігійних цінностей у формуванні й реалізації державної політики та здійснення державного управління.

Богословський підхід в державному управлінні передбачає конструктивний діалог світської науки та християнського богослов'я. Це означає потребу в розгляданні буття людської особистості, родини, держави та людства у безпосередньому зав'язку з Богом, Який теологією розглядається як володар Буття, і як причина Буття.

Зрозуміло, що застосовуючи духовну парадигму життя, розвитку людства та богословський підхід у державному управлінні можна здійснити синтез, який передбачає звернення науковців до вивчення біблійного одкровення, соціального вчення Церкви, публічної й політичної теології.

Зазначимо, що історичне буття Християнських Церков передбачає реальні суспільні та міжнародні відносини в історичному часі життя людства та на певному геополітичному просторі. Саме тому пріоритетом державного управління у сфері релігії є передусім захист свободи людської особистості та право людини на власне віросповідання й релігійні переконання, збереження духовних цінностей, розвиток релігійних громад. Все наведене спонукає до переосмислення і принципової зміни методологічного підходу щодо формування й реалізації державної політики у сфері релігії. Богословський метод у державному управлінні дає можливість розглядати процеси державотворення, розвиток культури через призму богословської категорії сучасної науки та священної місії Церкви. Наголосимо, що Православна Церква завжди допомагала нашому народові зберігати свою національну ідентичність, вистоювати у лихоліття воєн і соціальних трагедій і сьогодні допомагає протистояти усім кризам, негараздам та потрясінням.

Слід зауважити, що головним принципом і рушійною силою будь-якої соціально активної дії християнина повинен стати страх перед Господом, відповідальність за мир, Церкву Христову і правду Божу перед історією і майбутнім. Православний українець має нарешті звикнути до думки, що облаштованість його життя, життя церковної парафії і його країни, втілення соціальних ідеалів добра і справедливості залежить не тільки від Бога, але і від нього самого. Розмірковуючи про місію Церкви, майбутнє православної теології, варто намітити і перспективні напрями розвитку православної думки. Важливим і найбільш актуальним напрямом сучасного православної богослов'я є вчення про Церкву (еклезіологія), соціальна доктрина, публічна теологія й християнська апологетика. Зазначимо, що розвиток соціальної думки Церкви, її еклезіологія мусять здійснюватися не в навмисній ізоляції від усіх форм світської наукової думки, а у відкритому і гранично чесному діалозі з нею. Ефективна ж участь у такому діалозі можлива тільки тоді, коли православна теологія буде говорити на рівних з представниками світської науки.

Вважаємо, що завдяки своїй свідомій орієнтації Церкви на відкритість викликам сучасного світу її богослов'я є актуальним, плідним і надзвичайно перспективним напрямом сучасної української академічної науки. Усі розмови про її безперспективність, неподоланну кризу або навіть смерть теології безпідставні і не відповідають дійсності. Незважаючи на свою молодість, теологія вже давно перестала бути суто богословським та церковним проектом, втілившись у цілому ряді праць світських науковців.

При всіх очевидних досягненнях християнські теологи, представники Українських Церков, церковні діячі, священнослужителі усвідомлюють себе лише на початку шляху. Більшість проблем ще не знайшли свого адекват-

ного вирішення. Насамперед конструктивний діалог Церкви й держави все ще залишається недосяжною ідеальною метою, оскільки люфт між теорією та практикою ще не подоланий, як і значні політичні розбіжності між підходами до церковних питань. Однак усі ці труднощі є проблемами зростання, розвитку, плюралізму і будуть цілком вирішені у майбутньому. Потрібно спокійно і відповідально продовжувати розпочатий діалог церковної та світської науки.

Список використаних джерел

1. Кіслов Д. В. Маркетингова комунікологія як механізм реалізації державної політики: монографія / [Д. В. Кіслов, Є. О. Романенко, І. В. Чаплай]. — Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. — 412 с.
2. Козаков В. М. Державно-громадянська комунікація: шлях від кризи до взаємодії: монографія / [В. М. Козаков, О. В. Рашковська, В. А. Ребкало, Є. О. Романенко, І. В. Чаплай]. — Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. — 288 с.
3. Мартишин Д. С. Богословські аспекти проблематики діалогу релігії та науки в умовах процесів глобалізації // Проблеми модернізації України: [Зб. Наук. пр.] Вип. 6. Матеріали Міжнар. наук.-прак. конф. “Проблеми культури наукової роботи та академічної доброчесності у сучасному світі”, м. Київ, МАУП, 26 березня 2018 р. / Редкол.: М. Н. Курко (голова) [та ін.] — К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. — С. 54–56.
4. Мартишин Д. С. Вплив процесів глобалізації на розвиток соціальної думки Української Православної Церкви // Наукові праці МАУП. — Серія: Політичні науки. — 2018. — Вип. 1 (55) / [редкол.: М. Н. Курко (голова ред.) та ін.] — К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. — С. 50–59.
5. Мартишин Д. С. Діалог Української Православної Церкви та суспільства у процесі політичних трансформацій України: монографія / Д. С. Мартишин. — Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. — 272 с.
6. Мартишин Діонісій, прот. Діалог Української Православної Церкви та Української держави в соціальній думці Блаженнішого Митрополита Володимира (Сабодана) // Українська держава і Церква: філософські, теологічні та практичні аспекти співпраці в інтересах людини: Матеріали наук.-прак. конф., м. Київ, МАУП, 19 травня 2016 р. — К.: ДП “Вид. дім “Персонал” 2016. — С. 53–63.
7. Мартишин Діонісій, прот. До питання про стан та особливості месіанізму у сучасній політиці // Труди Київської Духовної Академії. — К., 2009. — № 10. — С. 410–422.
8. Мартишин Діонісій, прот. Досвід християнської етики та соціальної думки в спадщині Т. Г. Шевченко // Stephanos. Рецензируемый мультиязычный журнал филологического факультета МГУ имени М. В. Ломоносова. — 2014. — № 8 (November). — С. 103 – 112.
9. Мартишин Діонісій, прот. Зустріч із Живим Богом: духовні бесіди на православні свята / Д. Мартишин. — К.: Духовно-просвітницький Центр імені Святих Апостолів, 2013. — 104 с.
10. Мартишин Діонісій, прот. Політика в житті християнина // Проблеми самоідентифікації сучасного українського суспільства: політичні, економічні, соціальні та культурні аспекти. — К.: Національна академія управління, 2009. — С. 48–53.

11. Мартишин Діонісій, прот. Пошуки духовного вектора суспільного розвитку пострадянських країн: постановка проблеми // Православ'я — цивілізаційний стрижень слов'янського світу: Зб. наук. праць / Ред. колегія: П. П. Толочко (головний редактор), О. П. Моця (відповідальний редактор) та ін. — К.: Фенікс, 2011. — С. 248 — 255.
12. Мартышин Дионисий, прот. Социальная работа Церкви как наука на современном этапе развития общества // Богословско-исторический сборник. Юбилейный выпуск. — Калуга, 2016. — С. 51 — 62.
13. Мартышин Дионисий, прот., Бочков Павел, свящ. Духовные идеалы Православной Церкви и преодоление социальной изоляции на церковном приходе // Христианос. № XXV. — Рига, 2016. — С. 211 — 232.
14. Митрофанов Георгий, прот. “Мы только носим имя, что живы, а на самом деле уже мертвы...” Интервью и статьи. — М.: Артос, Общество любителей церковной истории, 2018. — 232 с.
15. Основи соціальної концепції Української Православної Церкви. — К.: Інформ. — вид. центр УПЦ, 2002. — 80 с.
16. Пасічник В. М. Формування державної політики національної безпеки України в контексті реалізації української національної ідеї: монографія. — Львів: Споллом, 2014. — 512 с.
17. Слово про свободу й відповідальність. Ініціативна група “Першого грудня” в документах і текстах / Упоряд.: Олена Шарговська, Ярина Ясиневич. — К.: Дух і Літера, 2018. — 424 с.
18. Чапнин С. В. Церковное возрождение. Итоги / Сергей Чапнин. — М.: Эксмо, 2018. — 192 с.
19. Чапнин С. В. Церковь в постсоветской России: возрождение, качество веры, диалог с обществом. Субъективные размышления о настоящем и будущем. — М.: Арефа, 2013. — 80 с.
20. Щокін Георгій. Україна і світ на злам історії. — К.: МАУП, 2007. — 52 с.

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДОБРОВІЛЬНОЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ КОНКРЕТНОГО ЛЮДСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА

Ось чому в більшості випадків при взаємодії з державними органами влади громадські об'єднання не виступають як рівноправні партнери: з боку держави домінує недовірливо-зневажливий, з боку громадських об'єднань — вимогливо-прохальний стиль відносин. Суб'єктивність виявляється ще в одній небезпечній тенденції — співпрацю з “наближеними” громадськими організаціями. Якщо державний службовець керівного рівня є засновником громадської організації (або її членом), то це призводить до особливого статусу цього об'єднання і його можливостей на тому чи іншому рівні.

Вихід з даної ситуації, на думку автора, вбачається:

- у зміні кадрової політики по відношенню до керівних кадрів і державних службовців, особливо на місцевому рівні — на рівні місцевих утворень;
- у системі заходів щодо підвищення рівня компетентності державних службовців в питаннях демократичного розвитку суспільства і ролі неурядового сектору в громадянському суспільстві, про значущість реалізації практичних заходів щодо створення системи соціального партнерства з громадськими об'єднаннями та залучення їх до участі в процес прийняття рішень на всіх рівнях влади;
- у створенні державних служб за участю лідерів неурядових організацій з розвитку і вдосконалення взаємодії держави і “третього сектора”, в координації зусиль неурядових організацій та діяльності з розвитку і вдосконалення законодавчої бази по некомерційному сектору;
- у вивченні і поширенні кращого зарубіжного і вітчизняного досвіду діяльності НО та держави щодо підвищення і розвитку ефективності взаємодії;
- у веденні в законодавство по некомерційним організаціям забороняють формулювань щодо участі державних службовців керівної ланки в діяльності некомерційних організацій (і в заснуванні та в членстві);
- у системі заходів щодо підвищення і розширення державної підтримки неурядового сектору, включаючи кадрову підтримку, фінансову та методологічну допомогу;

- в солідаризації та підвищенні активності самих громадських об'єднань у процесі розвитку власної самостійності і співпраці з державним та комерційним секторами суспільства.

Насамперед, необхідно розглядати соціальне партнерство з позиції того, що у сферу соціального партнерства з державою включено все суспільство, всі його інститути, і неурядові організації в першу чергу.

За авторитетної думки В. М. Бесчастного, громадянське суспільство в Україні знаходиться “на дуже низькому рівні”, фактично ембріональній стадії формування [3, с. 17]. Тамбовцев В. стверджує, що говорити про громадянське суспільство в нашій країні “можуть тільки люди з дуже сильною уявою” [2].

Таку думку можна заперечити. У пострадянській Україні існує найважливіша конституційна передумова громадянського суспільства — цілком реальне право громадян на формування самодіяльних, самоврядних, незалежних громадських організацій.

Громадянське суспільство виростає з потреб суспільства в подоланні антагонізму і протиріч, узгодженні і гармонізації суспільних сил [1].

Поняття “громадянське суспільство” виступає одним з центральних герменевтичних ключів для розуміння комплексності відносин сучасного суспільства і сучасної держави. Терміном “громадянське суспільство” позначається форма добровільної самоорганізації конкретного людського співтовариства, що виникла без тиску з боку держави, в рамках закону і державних інститутів. Визначальною рисою суспільних трансформацій має стати соціальна активність громадян і їхня діяльність в рамках добровільних громадських об'єднань. Громадянське суспільство розглядається нині як сукупність відносин між особами, групами, інститутами та організаціями, які не опосередкованими державною владою, як товариство з самоврядні структурами.

Це сфера спонтанного самоврядування вільних громадян, яка захищена законами від прямого втручання і довільної регламентації діяльності громадян з боку органів державної влади.

Список використаних джерел

1. Анализ государственной политики в области содействия гражданским инициативам с описанием возможных сценариев развития. *Некоммерческие организации в России*. 2005. — № 6.
2. Аузан А., Тамбовцев В. Экономическое значение гражданского общества. *Вопросы экономики*. 2005. № 5.
3. Громадські об'єднання в Україні /відп. ред. В. М. Бесчастного. К.: Знання, 2007. С. 14–25.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Сьогодення України характеризується умовами гострої політичної та соціально-економічної кризи. Нагальними завданнями органів публічної влади є розробка та запровадження державних програм і проектів для стабілізації політичного та соціально-економічного становища в Україні, забезпечення національної безпеки та належних умов життєдіяльності громадян. Основною метою державної політики у сфері боротьби з корупцією є створення дієвої системи запобігання і протидії корупції, виявлення та подолання її соціальних передумов і наслідків, викриття корупційних діянь, обов'язкової відповідальності винних у їх вчиненні. Провідне місце в цих процесах займає реалізація завдань державної антикорупційної політики [1]:

- запровадження ефективної системи подання та оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, моніторингу їхніх доходів та витрат, запобігання конфлікту інтересів;
- забезпечення прозорості державних реєстрів та баз даних, фінансування політичних партій та виборчих кампаній, розкриття інформації про кінцевих бенефіціарів;
- забезпечення ефективного контролю за дотриманням вимог законодавства про доступ до публічної інформації;
- подальше скорочення кількості адміністративних послуг, запровадження електронних технологій, сервісів відкритих даних для мінімізації необхідності звернення громадян до державних органів, вдосконалення та регламентація адміністративних процедур з належним захистом прав громадян;
- підвищення ефективності роботи антикорупційних підрозділів, створених в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, та вдосконалення механізму антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів;
- запровадження на парламентських виборах пропорційної виборчої системи з відкритими списками.

Слід зазначити, що успіх запровадження будь-яких заходів боротьби з корупцією та відповідних управлінських рішень залежить від наукової обґрунтованості, ресурсного та кадрового забезпечення, попереднього оціню-

вання сценаріїв, ризиків та наслідків їх реалізації, прозорості та відкритості для громадського контролю. Важливим фактором успішності, на наш погляд, є персональна відповідальність державних службовців керівного складу органів державної влади та посадових осіб органів місцевого самоврядування як розробників та відповідальних за реалізацію антикорупційних заходів та наслідки їх покрокового запровадження. Найбільшої уваги потребують питання оцінювання ризиків та наслідків реалізації державних проектів і програм.

Можна визначити наступні ризики при реалізації завдань антикорупційної державної політики через планування та виконання державних програм і проектів: виокремлення хибних цілей та пріоритетів; порушення балансу інтересів, пов'язаного з наданням необґрунтованих привілеїв окремим органам влади або (та) посадовим особам; ухилення від установленої, нормативно закріпленої процедури; розширення дискреційних повноважень; перевищення повноважень окремих органів влади та спеціалізованих структур у сфері боротьби з корупцією; встановлення завищених вимог до фізичних та юридичних осіб; використання прав фізичних та юридичних осіб залежно від інтересів посадової чи службової особи державного органу; вибіркова зміна обсягу прав фізичних та юридичних осіб; надмірна свобода підзаконного нормотворення та незрозумілі (однозначно трактовані) лінгвістичні формулювання; наявність прогалин у правовому регулюванні та правових колізій; наявність декларативних положень; відсутність чи неповнота адміністративних процедур; відсутність конкурсних процедур. Загалом, ризик означає невизначеність результату, включаючи як позитивні і негативні наслідки запровадження державних проектів і програм, що обумовлено не стільки ймовірністю, скільки суб'єктивністю сприйняття управлінської ситуації та вироблення комплексу запроваджуваних заходів. Для управління ризиками мають бути в наявності: порядок моніторингу ризиків; доступ до достовірної та актуальної інформації про ризик; оптимальний рівень державного контролю для управління цими ризиками та порядок прийняття рішень на основі аналізу та оцінки ризику. Головними бар'єрами, що заважають ефективній оцінці ризику при розробленні державних програм та плануванні заходів їх реалізації, є такі:

- відсутність планування — часто рішення приймаються в умовах критичного браку часу, а оцінка ризику буде неповною і неточною при відсутності належного інформаційного забезпечення та неможливості передбачити виникнення проблем при реалізації;
- обмеженість ресурсів — планування рекомендується проводити на основі оптимальних припущень;
- короткі періоди планування — за традицією більше уваги приділяють офіційним заявам, ніж довгостроковій реалізації державних програм, у процесі яких можна було б зрозуміти існуючі ризики;
- недолік високоякісної актуальної інформації;
- недостатня кількість висококваліфікованих і компетентних публічних службовців з досвідом роботи та володінням інструментальним аналізом;

- труднощі точної оцінки ризиків і можливостей і досягнення розумного балансу між ними, а також зважування фінансових та інших видів ризиків;
- побоювання невдачі, що перешкоджає інноваціям;
- політичний дискомфорт.

Методика оцінки ефективності державної програми або проекту щодо боротьби має включати оцінювання ступеня досягнення цілей і вирішення завдань програми, відповідності запланованому рівню витрат та ефективності використання коштів державного та/або місцевого бюджету, реалізації заходів (досягнення очікуваних безпосередніх результатів їх реалізації).

Для успішного виконання завдань державної антикорупційної політики необхідне достатнє бюджетного фінансування імплементації Антикорупційної стратегії та Державної програми щодо її виконання; створення аналітичної бази для моніторингу реалізації Антикорупційної Стратегії та її майбутніх оновлень, що ґрунтується на наукових теоретичних та прикладних дослідженнях; залучення громадськості до антикорупційної експертизи законодавства та підвищення прозорості в сферах, для яких характерна сукупність більшості корупціогенних факторів [2]; реформування сфери публічного фінансового контролю та аудиту тощо.

Список використаних джерел

1. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. [Електронний ресурс]. // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 13. — Ст. 90 — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19>
2. Радченко О. В. Ідентифікуючі ознаки корупції в Україні: кластерний підхід / О. В. Радченко, С. А. Задорожний. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Державне управління. — 2017. — Вип. 1. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadsdu_2017_1_16.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕРМІНА “СФЕРА ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН”

Зовнішні зносини є предметом вивчення різних галузей науки: теорії міжнародних відносин, міжнародного права, державного управління, політології, історії, адміністративного права тощо. Водночас, доволі часто у науковій літературі, офіційних документах, законодавчих актах зустрічається синонімічне вживання термінів “зовнішні зносини”, “зовнішні відносини” та “міжнародні відносини”.

Термін “зносини” у повсякденному використанні українською мовою є маловживаним, переважно він застосовується на окреслення офіційних відносин між державами. “Зносини” та “відносини” трактуються провідними українськими філологами як синоніми, при цьому як більш доречно пропонується застосовувати термін “відносини” [1].

Водночас, поняття “зовнішні зносини” більш поширене у міжнародному публічному праві (*право зовнішніх зносин* є окремою галуззю сучасного загального міжнародного права).

Джерелами права зовнішніх зносин є численні міжнародні договори, як двосторонні, так і багатосторонні, найважливішими з яких є: Віденська конвенція про дипломатичні зносини (1961 р.), Віденська конвенція про консульські зносини (1963 р.), Конвенція про спеціальні місії (1969 р.) та Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах із міжнародними організаціями універсального характеру (1975 р.).

Отже, як сталий термін міжнародного права, дефініція “зовнішні зносини” також активно вживається у нормативно-правових актах, які регламентують діяльність органів державної влади України у зовнішньополітичній сфері, зокрема: Постанова Верховної Ради Української РСР “Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України в сфері зовнішніх зносин” від 25 грудня 1990 року [2]; Закон України “Про дипломатичну службу України” від 7 червня 2018 р. [3]; Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України” [4]; Указ Президента України “Про заходи щодо вдосконалення координації діяльності органів виконавчої влади у сфері зовнішніх зносин” від 18 вересня 1996 р. [5] та інших.

Звертаємо увагу на термінологічні та змістові відмінності між поняттями “зовнішні зносини” та “міжнародні відносини”.

Міжнародні відносини — це системна сукупність політичних, економічних, соціальних, дипломатичних, правових, військових та гуманітарних зв'язків та відносин між основними суб'єктами світового співтовариства, до яких належать народи, держави, суспільні та громадські сили, рухи та організації [6].

Поняття “зовнішні зносини” визначається [7] як частина загальної системи міждержавних відносин і міжнародної діяльності кожної держави, що охоплює офіційні, підтримувані за допомогою особливих державних органів переважно політичні зв'язки і відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права з метою здійснення їх зовнішніх функцій мирними засобами відповідно до основних принципів міжнародного права.

Слід зауважити, що *зовнішні зносини* також розглядаються в широкому й вузькому сенсі. У широкому розумінні під цим терміном розуміють систему зовнішніх зв'язків усіх суб'єктів національної належності, що діють на території держави: її органів і посадових осіб, усіх її фізичних, юридичних осіб, а також інших асоціацій індивідів [8]. У вузькому розумінні *зовнішні зносини* характеризуються як система політичних відносин між державами, тобто зводяться до дипломатії.

Вважаємо, що при дослідженні механізмів державного управління щодо сфери, яка охоплює офіційні, підтримувані за допомогою особливих державних органів, переважно політичні зв'язки і відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права з метою здійснення їх зовнішніх функцій мирними засобами відповідно до основних принципів міжнародного права, слід застосовувати термін “сфера зовнішніх зносин”.

Список використаних джерел

1. Відносини — стосунки — зносини: Лінгвістичний портал лабораторії комп'ютерної лінгвістики Інституту філології Київського університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mova.info/article.aspx?l1=114&DID=339>
2. Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України в сфері зовнішніх зносин : Постанова Верховної Ради Української РСР від 25 грудня 1990 р. № 581-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-12>
3. Про дипломатичну службу України: Закон України від 7 червня 2018 р. № 2449-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2449-19>
4. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. № 281 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-п>
5. Про заходи щодо вдосконалення координації діяльності органів виконавчої влади у сфері зовнішніх зносин: Указ Президента України від 18 вересня 1996 р. № 841 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/841/96>

6. Буроменський М. В. Міжнародне право: Навч. посіб. / М. В. Буроменський, 2006. — 336 с.
7. Грін О. О. Словник міжнародно-правових термінів / Уклад. О. О. Грін. — Ужгород : ПП Данило С. І., 2010. — 500 с.
8. Міжнародне публічне право: Навч. посіб.: Т. I / за заг. ред. В. Ф. Антипенка. — К.: НАУ, 2012. — 420 с.

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ІНСТИТУТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

На шляху до створення розвиненого громадянського суспільства в Україні стоїть безліч перешкод. Передусім, проблема полягає у взаємодії його різних громадянських інституцій. Так, важливою проблемою є відсутність зацікавленості багатьох людей у створенні єдиної громадянської комунікативної мережі. Хоча, й, в даний час всі інститути громадянського суспільства створюються виключно на добровільній основі, проте існує безліч випадків, коли громадські інституції створюються виключно для задоволення бізнесово-політичних інтересів. Таким чином, всі вони мають різні цілі, але в сукупності намагаються досягти одних і тих самих результатів.

Важливе місце в системі інститутів громадянського суспільства займає волонтерська діяльність.

З огляду на різні дослідження процесів державотворення, значення волонтерської діяльності як чинника суспільного прогресу важко переоцінити. Водночас ступінь генезису суспільства безпосередньо пов'язано з рівнем розвитку освіти й науки. Такий зв'язок неодноразово висвітлювався видатними вченими. [1]. Це дає можливість розглядати фактори розвитку суспільства та волонтерську діяльність як окрему, важливу категорію суспільної діяльності, що формує цивілізаційні процеси та розвиток державного управління.

Волонтер (в перекладі з лат. *voluntaries* — добровільно) — це людина безкорислива, яка займається будь-якою суспільно-корисною діяльністю [2].

Волонтерські організації представляють собою добровільне об'єднання людей, діяльність яких спрямована на надання різного роду допомоги. Сфера роботи волонтерів дуже велика. Це може бути соціальна, екологічна, медична і будь-яка інша сфера, де може знадобитися допомога.

Велике значення має взаємодія волонтерів з державою. На сьогодні, а особливо у світлі воєнних подій, їх діяльність активно підтримується, а розвиток інформаційних технологій дав можливість інтегрувати волонтерство майже в усі сфери суспільного життя. Так, зокрема, соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп дає змогу зробити особистий внесок у розв'язання соціальних проблем, випробувати свої можливості, беручи участь у проектах і програмах соціально-педагогічної спрямованості [3].

Отже, волонтерська діяльність — найбільш зручна форма вияву соціальної активності, універсальне вираження солідарності людей, інструмент для вирішення багатьох складних проблем, що стоять перед всім людством [4], тому активність, демонстрована громадянами у процесі подібної діяльності, безпосередньо впливає на розвиток громадянського суспільства в Україні. Таке твердження можна обґрунтувати відразу з кількох позицій. По-перше, участь в добровольчих організаціях розвиває кращі якості в людині, що в свою чергу підштовхує до реалізації своїх здібностей в інших сферах суспільного життя. По-друге, волонтерство пов'язано практично з усіма інститутами громадянського суспільства, сприяючи їхньому розвитку і взаємодії.

Окремі аспекти діяльності молодіжного лідерства і волонтерства розкриті у працях вітчизняних науковців: О. Безпалько, О. Брижовата, Р. Вайнола, І. Грига, М. Дейчаківський, Л. Дума, З. Зайцева, А. Зінченко, І. Зверєва, Н. Заверико, І. Іванова, Н. Івченко, А. Капська, О. Карпенко, Л. Коваль, Н. Комарова, О. Кузьменко, О. Лисенко, О. Лозовицький, В. Назарук, І. Пінчук, Н. Романова, Ф. Ступак, С. Толстоухова, І. Трубавіна, О. Шатохіна, О. Яременко. Проте, враховуючи ряд не вирішених соціально-економічних, політичних, воєнних та гуманітарних проблем, волонтерська діяльність потребує подальшого дослідження, зокрема: дослідження мережевої волонтерської діяльності та її впливу на державотворчу діяльність, що нині не досліджена; вивчення поведінкових характеристик політичних угруповань та їх впливу на волонтерство в країні; аналізу результатів воєнного волонтерства та ін.

Будь-яка добровольча діяльність заснована на принципах добра і творення. Вона робить істотний внесок у процес формування особливого типу мислення, сприяючи тим самим вихованню відповідальних членів суспільства. Беручи участь у волонтерській діяльності, громадяни усвідомлюють свою особисту відповідальність за долю своєї країни і майбутнього покоління [5].

Для України, на сучасному етапі розвитку вкрай необхідне вирішення багатьох соціальних проблем, оскільки все, з чим не може впоратися держава, лягає на плечі свідомих громадян, здатних тверезо оцінити стан та можливості спроби вирішити ці проблеми самостійно. Все, що бачить громадянин, має наштовхнути його на думку: “Що я можу з цим робити? Як я можу допомогти?”. Саме тому, так важливий розвиток інституту волонтерства. Необхідно, насамперед, змінити ставлення людей до нього. Нерідко волонтери стикаються з тим, що люди відмовляються від їх допомоги внаслідок недовіри. Люди просто не можуть уявити, що хтось хоче допомогти їм “просто так”, без будь-якої вигоди для себе. Все це, звичайно, пов'язано з ментальністю. У зв'язку з цим, необхідне більш офіційне оформлення подібної діяльності. З іншого боку подібний крок може призвести до виникнення зайвої бюрократії і ускладнення надання безпосередньої допомоги. Одне можна сказати точно, волонтерство необхідно розвивати так само як і інші інститути громадянського суспільства, оскільки лише спільно вони зможуть вирішити актуальні проблеми сучасності.

Таким чином, волонтерство є одним з найважливіших інститутів громадянського суспільства. Будь-який громадянин може почати займатися наданням добровільної допомоги. Виховуючи в собі кращі якості, волонтер створює для себе і оточуючих гідні умови життя. Усвідомлюючи відповідальність за майбутнє своєї країни, волонтер власноруч бере участь в створення розвиненого громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Здіорук С. І. Формування єдиного відкритого освітньонаукового простору України: оптимальне використання засобів забезпечення випереджального розвитку: аналіт. доп. [Електронний ресурс] / С. І. Здіорук, А. Ю. Іщенко, М. М. Карпенко. — К., 2011. — 43 с. — Режим доступу:http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Science_educationale2f67.pdf
2. Ляхова М. В. Волонтерство как вид общественного объединения // Актуальные проблемы правового регулирования деятельности общественных объединений: российский и зарубежный опыт: региональный научный круглый стол : сборник научных статей. Курск, 2016. С. 130.
3. В. Назарук, О. Кашевська, С. Пінчук, С. Кончак, Е. Квеселевіч “Волонтерство без кордонів”. Інформаційна брошура. Рівне. 2008. — 46 с.
4. Эсмантович И. И. Волонтерство как инструмент гражданско патриотического воспитания молодежи // Добровольчество в современном мире: нравственный идеал нашего времени : сборник научных статей I-й международной студенческой научно-практической конференции. Курск: ЗАО “Университетская книга”, 2016. С. 441.
5. Всеукраїнська експертна мережа [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=73474

РОЗВИТОК РЕСАЙКЛІНГУ ПЕТ-ТАРИ, ПЛАСТИКОВОЇ УПАКОВКИ ТА ПОДІБНИХ ПЛАСТИКОВИХ ТОВАРІВ ЗА СЦЕНАРНИМ ПІДХОДОМ

Існуюча практика поводження з твердими побутовими відходами не забезпечує захист населення і навколишнього природного середовища від їх шкідливого впливу. Ця ситуація характерна нині практично для усіх населених пунктів України і становить загальнодержавну проблему, необхідність вирішення якої відповідає основним принципам державної політики у сфері поводження з відходами, сформульованим у Законі України “Про відходи” щодо забезпечення нормальної життєдіяльності населення, належного рівня санітарного очищення населених пунктів, охорони довкілля та ресурсозбереження [2].

Вирішення даної проблеми можливе за одним з наступних сценаріїв.

Зокрема, за сценарієм “розширеної відповідальності виробника” сам бізнес (виробники ПЕТ-тари, пластикової упаковки та подібних пластикових товарів) фінансуватиме, організовуватиме й відповідатиме за сортування та переробку сміття. Успішна його реалізація можлива за умови виокремлення конкретної статті в розділі VIII ПКУ “Екологічний податок” стосовно оподаткування операцій по реалізації ПЕТ-тари, упаковки та ППВ, якою мають бути визначені основні елементи даного податку.

Базою оподаткування за екологічним податком в частині зазначених операцій слід визнати вартість реалізованої ПЕТ-тари, упаковки та ППВ, вироблених або ввезених на митну територію України, за встановленими виробником максимальними роздрібними цінами з урахуванням податку на додану вартість. Ставка податку повинна визначатись залежно від класу матеріалів виготовлення ПЕТ-тари, упаковки та ППВ за кодами ISO 1043.

Екологічний податок за операціями по реалізації ПЕТ-тари, упаковки та подібних пластикових товарів має включатись до ціни перелічених товарів. Відтак споживачам буде запропоновано вищі ціни. Проте щоб їм не довелося зтягувати паски, доцільно передбачити механізм стимулювання поводження з відходами пластику за принципом “чисто не там, де прибирають, а там де не сміять”. Мова йде про надання споживачам знижок при покупці товарів у власну тару багаторазового використання, надання знижок при поверненні ПЕТ-тари при покупці товарів, стимулювання роздільного збирання відходів пластику тощо.

За сценарієм “податкового стимулювання” передбачається надання підприємствам з ресайклінгу твердих побутових відходів надання податкових преференцій. Нині операції з постачання макулатури звільнено від ПДВ. Також ми прагнемо досягти такого й для вторинних полімерних матеріалів (використаної плівки, пакетів, пляшок із-під побутової хімії, напоїв тощо). Тому що за роздільного збирання полімерів ПДВ не виникає, а коли їх вже підготували (розсортували за властивостями, видами) й доставили переробному підприємству — податок з’являється, і наші підприємства отримують збитки. Як засвідчив досвід із макулатурою, звільнення від ПДВ забезпечує збільшення обсягів заготівлі цієї сировини. При цьому надходження до державного бюджету не зменшилися (податкові зобов’язання постачальників макулатури компенсовано її споживачами), а збільшилися, оскільки під час постачання макулатури виведено “із тіні” значні обсяги доходів.

Це закономірно, бо ні для кого не секрет, що через те, що такі операції не звільнено від ПДВ, багато з них відбуваються в тіні [1].

За сценарієм “перегляду тарифів” на поводження з побутовими відходами. Нині середній тариф на поводження з побутовими відходами для населення становить понад 54 грн за кубометр, в тому числі за захоронення — понад 16 грн за кубометр. За статистичними даними в Україні родина в середньому сплачує за вивезення сміття з прибудинкової території близько 10 євро на рік. В Європі родина сплачує за це 200-280 євро на рік. Тож, низькі тарифи роблять навіть перевезення побутових відходів завідомо нерентабельним, не говорячи про їх роздільний збір та переробку [3];

Підбиваючи підсумок аналізу сценаріїв поводження з побутовими відходами, доходимо висновку, що його реалізація коштами бюджетів у середньота довгостроковій перспективі технічно- та фінансово нереалістична. Лише залучення інвестицій приватного бізнесу до сфери поводження з відходами може стати запорукою реалізації перелічених сценаріїв. Для зацікавленості інвесторів необхідно терміново вжити наступних заходів:

- по-перше, прийняти прозорі закони у сфері поводження з відходами;
- по-друге, переглянути тарифи на поводження з побутовими відходами;
- по-третє, передбачити податкові преференції для переробних підприємств, які здійснюватимуть переробку ТПВ відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Запровадження на практиці перелічених пропозицій дозволить створити належний законодавчий механізм у сфері поводження з відходами, стимулювати інвестиції, сприяти розвитку ресайклінгу, а також покращенню екологічної ситуації в країні та створенню нових робочих місць [11].

Список використаних джерел

1. Баконіна О. Переробні підприємства вимушені імпортувати відходи, які в Україні вивозять на сміттєзвалища”, — гендиректор “Укрвторма” / О. Баконіна// [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [https:// https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/.../article-25784.htm](https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/.../article-25784.htm)

2. Бондар І. Л. Системи поводження з твердими побутовими відходами в українських містах, роль міського населення в роздільному збиранні сміття та рекомендації для органів місцевого самоврядування /І. Л. Бондар, Л. І. Полтораченко // – К.: ПРООН. – 2011. – 47 с.
3. PROсміття. Побутові відходи: виклики для України та світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biggggidea.com/.../prosmittya-pobutovi-vidhodi-vikl>

РЕАЛІЗАЦІЯ МЕРИТОКРАТИЧНОГО ПРИНЦИПУ В СІНГАПУРІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЙОГО В УКРАЇНІ

Меритократичний принцип у відборі управлінських кадрів виявляється у ранній селекції талановитих осіб, які мають управлінські здібності, харизму, високий рівень інтелекту, комунікаційні здібності, а також є чесними, відповідальними, неупередженими з власним особистісним стержнем. Принцип меритократії в системі формування управлінської еліти виявляється у рівному доступі до системи публічного управління всіх професійно підготовлених осіб з високим рівнем моральних якостей, які пройшли відповідний відбір та мають досвід діяльності у сфері управління.

Прикладом політичної меритократії є Сінгапур, де завданням відбору кадрів є процес виявлення тих, хто має вищі за середні здібності і залучення їх до служіння політичній спільноті.

На наш погляд, успіх сінгапурської моделі державного управління, базується на меритократичних принципах, суворій бюрократичній ієрархії і адміністративній неупередженості, а також ґрунтується на чотирьох основних стратегіях:

- 1) комплексна реформа Сінгапуру в галузі цивільної служби;
- 2) сильні і дієві антикорупційні заходи;
- 3) децентралізація Комісії з питань державної служби;
- 4) виплата конкурентоспроможної заробітної плати для залучення й утримання кращих кадрів [2].

Пошук вищих талантів у Сінгапурі починається в шкільній системі, де перспективних учнів виявляють і готують до майбутніх лідерських ролей в державному управлінні. На ключових етапах ключового навчання учні складають загальні національні іспити. Потім учнів з високими показниками перевіряють на інтелектуальні здібності, а також на чесність, відданість, лідерські якості та емоційну зрілість. Тим, хто показав найвищі результати, надають урядові стипендії для навчання в престижних закордонних університетах (і за контрактом вони зобов'язані повернутися до Сінгапуру). Після закінчення навчання меншу частину стипендіатів відбирають для вступу в еліту Адміністративної служби. Процес відбору міністрів так само системний і навіть більш суворий, а коли їх відібрали, то вони мають перебувати на посаді від трьох до п'яти каденцій, оскільки принаймні дві з них міністр вчиться найкраще виконувати свої обов'язки [1, с. 40–41].

У 2002 р. була запущена спеціальна програма партнерського управління (The Management Associates Programme). Програма сприяла залученню видатних молодих людей до державної служби. Це було досягнуто завдяки високим стипендіями цим людям [3].

В основі системи відбору кандидатів на роботу в держсекторі Сінгапуру лежить модель компетенцій HAIR (Helicopter view, Analysis, Imagination, Reality). У концепції HAIR описується, як повинен мислити і діяти державний службовець: зокрема, володіти вмінням дивитися на речі “з висоти пташиного польоту”, під різними кутами і при необхідності фокусуватися на деталях, глибоко і раціонально аналізувати ситуацію і застосовувати уяву і творчість для генерації нових підходів до вирішення, але при цьому не забувати про реальність і інтегрувати бачення і креативність з конкретними діями [3].

Крім Комісії з питань державної служби в Сінгапурі існували й інші інститути, покликані формувати кадровий склад уряду. До таких інститутів належить Коледж цивільної служби (CSC – Civil Service College). Цей коледж був заснований в 1971 р, і головним його завданням стало зрощення інноваційних успішних бізнес-ідей з розвитком і реформуванням держави. Пізніше коледж цивільної служби став офіційною радою при відділі державної служби та канцелярії прем’єр-міністра. Це положення було закріплено в законі про коледж цивільної служби (The Civil Service College Act), прийнятому в жовтні 2001 р. [4].

Таким чином, система формування професійного складу публічної служби в Сінгапурі сприяло економічному розвитку та покращенню добробуту населення, зменшенню виявів корупції.

На нашу думку, з метою залучення талановитої молоді на публічні служби, потрібно унормувати надання безкоштовної фахової освіти тим, хто пройшов тестування та отримав найвищі оцінки.

Список використаних джерел

1. Деніел Б. Китайська модель. Політична меритократія та межі демократії; пер. з англ. Олександр Дем’янчук. К.: Наш формат, 2017. 312 с.
2. Кучеренко А.В. Особенности государственного управления в республике Сингапур URL: <http://step-science-bip.csrae.ru/pdf/1/9.PDF>
3. Talent Equity Institute. Сингапур: государство как успешная корпорация URL: http://www.wardhowell.com/teinstitute/tei_exclusive_2/singapur_gosudarstvo_kak_uspeshnaya_korporaciya/ (дата звернення: 11.09.2015).
4. The Civil Service College Act // URL: <https://www.ccollege.gov.sg/About%20Us/Pages/Our-History.aspx> (Дата звернення: 11.09.2015)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ГУМАНІТАРНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР

У гуманітарній сфері публічне управління може бути реалізоване за допомогою продукування концепції, яка спрямовує суспільний розвиток. Не лише система публічного управління здійснює державну політику у гуманітарній сфері, але й гуманітарна сфера виявляється джерелом цінностей, які визначають стратегію розвитку держави, адже на її основі формується базис майбутнього суспільства. У сфері гуманітарних відносин держава бере на себе відповідальність за підтримання відповідних стандартів освіти, науки та здоров'я громадян. Такі цілі досягаються як прямими діями публічного управління, так і непрямыми; недержавні громадські організації, рухи значною мірою доповнюють завдання і функції держави у гуманітарній сфері.

Гуманітарна політика держави полягає, зокрема, у з'ясуванні оптимального балансу між прямими і непрямыми засобами публічного управління і регулювання гуманітарною сферою. На відміну від громадських інституцій, публічне управління завжди при цьому претендує на цілісність вирішення гуманітарної проблематики. Варто зазначити, що нетиповим для публічного управління визначаються суб'єкти і об'єкти державної гуманітарної політики [2, с. 32]. Користуючись умовним поділом на громадянське суспільство і державу, органи публічного управління не можуть виступати домінуючим і одноосібним суб'єктом гуманітарної політики.

Публічне управління гуманітарною сферою охоплює чи не найбільшу частину суспільних потреб у сфері освіти, ключове значення система освіти має як комплекс гуманітарних цінностей, саме це є найважливішим завданням. Втім, окрім суто освітньої діяльності, слід враховувати й ті самоорганізаційні процеси, які забезпечуються функціонуванням соціальних інститутів. Певною мірою це виявляється в освіті, адже, не лише державні інституції беруть участь у процесах гуманітарної сфери. До цього дотичні й інші соціальні інститути, які координують соціально-економічні фактори трансформації публічного управління у гуманітарній політиці держави.

Послідовну державну політику в гуманітарній сфері розробляють не лише органи державної влади, але й велика кількість громадських організа-

цій, переважно гуманітарної сфери [1]. Дані варіації державної гуманітарної політики є доволі специфічними, однак вони суттєво доповнюють публічне управління змістовно. Важко заперечити, що саме гуманітарній сфері властиво найбільше багатство практики самоуправління. Особливо важливим такий підхід є у ситуації зростаючого дефіциту ресурсів — часу, матеріалів, можливостей.

Для вироблення ефективного публічного управління у гуманітарній сфері, можна стверджувати, що дана політика повинна мати переважно непрямої характер, максимально підтримуючи ініціативи громадянського суспільства. За пріоритетними напрямками, які держава визначає як стратегічні перспективи розвитку суспільства, потрібно підтримувати розбудову державних структур, які координують свою роботу у сфері гуманітарної діяльності [4]. Публічне управління у гуманітарній сфері може бути ефективним за умови здійснення раціонального управління і, передусім, самоуправління цією сферою, що у свою чергу вимагає наявності розвиненої та багатовекторної державної гуманітарної політики, насамперед в недержавному секторі.

Перетворенню особи на свідомого та активного суб'єкта державотворення сприяє така система публічного управління у гуманітарній сфері, що не лише задає йому мотивацію до суспільної активності та створює умови й можливості для участі в громадському житті, але й забезпечує індивіда необхідним обсягом знань і навичок практичної діяльності, формує у нього здатність розуміти соціально-економічну дійсність в державі. Головною метою публічного управління гуманітарною політикою в державі має бути формування суспільної позиції, ступінь якої визначається тим, наскільки соціум функціонує у сучасних соціально-економічних умовах та сприяє розвитку діяльності органів державної влади на місцях та органів місцевого самоврядування.

Під час державних трансформацій демократія зазвичай розглядається як система, що забезпечує максимально широке представництво та участь суб'єктів суспільства при збереженні влади і політичної конкуренції. Поряд з демократичними процедурами як системою публічного управління, громадські ініціативи у гуманітарній сфері теж вважаються частиною процесу становлення демократії [3]. Даний процес пов'язаний із відповідними труднощами, що виникають в період трансформації системи публічного управління. Це можливо лише за умови розробки адаптованої до українських реалій концепції публічного управління, зокрема її гуманітарних аспектів та практичних можливостей впровадження.

У процесі трансформації публічного управління у результаті кризи органів державної влади, регіональних конфліктів, делегітимізації політичної влади у певних регіонах розпочинається лібералізація публічного управління. Однак, процес лібералізації на даному етапі носить обмежений характер, а тому не має означати зміну принципів функціонування системи органів державної влади. Становлення демократичних інститутів є ще однією закономірністю процесу переходу до демократичного публічного управління. Основними процесами становлення демократії в державі є формування

ефективного публічного управління та інституціоналізація громадських ініціатив у гуманітарній сфері.

Публічне управління вимагає глибокого і всебічного вивчення з урахуванням конкретних обставин, що дасть змогу зрозуміти як проблеми влади, так і її взаємовідносини з суспільством. Відносини влади і суспільства постають в рамках єдиної проблеми, і, природно, що публічне управління має взяти на себе чималі обов'язки і відповідальність за гуманітарну політику, а також у вирішенні проблем соціально-економічних, демографічних, охорони здоров'я, у формуванні національної самосвідомості сучасного покоління української держави.

Список використаних джерел

1. Мамонов І. Публічне управління, державне управління, соціальна політика і місцеве самоврядування як складові соціального управління / І. Мамонов // Державне управління: теорія та практика . – 2012. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Dutp_2012_2_4.pdf
2. Меляков А. Гуманітарна сфера як предмет досліджень в науці державного управління / А.В. Меляков // Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарРі НАДУ “Магістр”. – 2012. – 205 с.
3. Мельниченко О. А. Соціальний діалог: теоретичні засади / О. Мельниченко // Публічне управління: виклики XXI ст. : зб. тез XIII міжнар. конгр., 21–22 березня 2013 р. –Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ. – 2013. – С. 62–63.
4. Рокотянська Л. Соціалізація студентів з особливими освітніми потребами: актуальність проблеми / Л. Рокотянська // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2012. – № 9. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apnvlop_2012_9_12.pdf

ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В КИТАЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

На сьогодні корупція в світі є складним суспільним явищем, яке негативно впливає на всі аспекти економічного, соціального та політичного розвитку, загрожує реалізації найважливіших принципів верховенства права й соціальної справедливості, перешкоджає надходженню інвестицій у реальний та фінансовий сектори національної економіки, створює несприятливі умови для ведення бізнесу та порушує права людини. Ця проблема гостро стоїть і в Україні. Закордонний досвід демонструє, що різні країни вирішують проблеми запобігання та подолання корупції по-різному. Одні — як Сінгапур — системно, де антикорупційна політика спрямована на мінімізацію або виключення умов, які створюють як стимул, так і можливість особи здійснення корумпованих дій через запровадження ряду антикорупційних механізмів, у тому числі: оплата праці державних службовців здійснюється відповідно до середньої заробітної платні успішно працюючих в приватному секторі осіб; контрольована щорічна звітність державних посадовців про їх майно, активи і борги; велика строгість у справах про корупцію стосовно високопоставлених урядовців для підтримки морального авторитету невідкупних політичних лідерів.

Водночас — Китайська антикорупційна політика є найбільш жорсткою.

У Китаї переважають репресивні методи, які застосовують у межах жорсткого антикорупційного кримінального законодавства. Санкції за вчинення корупційних злочинів передбачають вищу міру покарання: з 2000 р. за корупцію було розстріляно близько 10 тис. чиновників [3, с. 82]. Китай за Індексом сприйняття корупції має показник 36, посідаючи 100 місце серед 175 держав. Це доводить, що найжорсткіші заходи кримінально-правового впливу не може бути визнано абсолютним заходом викорінення корупційної злочинності.

Ефективними заходами антикорупційної спрямованості в Китайській Народній Республіці визнано:

- 1) удосконалення процедур взаємодії з громадянами й організаціями з метою уникнення бюрократичних перешкоджань;
- 2) забезпечення прозорості відомчого контролю в різних сферах;
- 3) проведення ротатції чиновників для попередження
- 4) формування стійких корумпованих зв'язків;

- 5) заборона для дітей і родичів займатися бізнесом у сфері, де особа посідає керівну посаду;
- 6) оперативне реагування на виклики, що надходять на гарячу телефонну лінію для анонімного повідомлення про факти одержання (дачі) хабара або зловживання службовим становищем [2, с. 313–314].

Таким чином, досвід Китаю, підтверджує, що корупцію не можна перемогти за допомогою сильної держави, диктатури, репресій. Демократичний режим хоча і не гарантує свободу від корупції взагалі та хабарництва, але, принаймні, забезпечує більше можливостей для боротьби з нею.

На думку Д. Белла, ефективними засобами запобігання корупції в Китаї повинні бути: встановлення незалежних засобів стримування політичної влади, зменшення залежності між державним і приватним секторами, підвищення зарплати державним службовцям та більш системне впровадження конфуціанського морального виховання [1, с. 131].

Не репресивними методами слід боротися з корупцією, адже витoki корупції не тільки в зовнішніх факторах, а й у психологічних особливостях людей, їх системі цінностей, переконаннях, мотивації, врешті-решт, у вихованні та соціалізації особистості, соціальному оточенні.

На нашу думку, система попередження запобігання корупції має включати патріотичне виховання громадян, формування негативного ставлення населення до корупції, формування єдиної національної ідеї. Саме через моральну складову можна мінімізувати корупцію в Україні. Будь-які ефективні механізми перевірки матеріального становища чиновників не зможуть дати позитивного результату, якщо населення буде нормально сприймати корупцію та вважати, що хабар надає можливість швидко та результативно вирішити побутові проблеми. Саме неприйняття населенням корупції, усвідомлення того, що давати хабар та підтримувати корупцію принижує гідність особистості, надасть можливість мінімізувати корупцію в Україні.

Список використаних джерел

1. Деніел Б. Китайська модель. Політична меритократія та межі демократії / пер. з англ. Олександр Дем'янчук. К.: Наш формат, 2017. 312 с.
2. Гуськов А. Я. Зарубежный опыт участия институтов гражданского общества в противодействии коррупции, на примере США, КНР и Финляндии. Состояние противодействия коррупции и направления совершенствования борьбы с ней : материалы конф. (Москва, 27–28 янв. 2015 г.). М., 2015. С. 311–317.
3. Шегельман И. Р., Шегельман М. Р. Зарубежный опыт борьбы с коррупцией. *Глобальный научный потенциал*. 2013. № 6 (27). С. 81–83.

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН НА ПРИВАТНУ ВЛАСНІСТЬ

Удосконалення практики публічного управління у сфері захисту прав громадян на приватну власність втілюється в сучасних, гнучких, відкритих і динамічних моделях державного управління. Відповідно, до таких світових практик державного управління слід віднести моделі державного управління: нове публічне управління (New Public Management), концепцію належного врядування (Good Governance) та державне управління за цінностями (Public Value Management).

Нове публічне управління “не є завершеним переліком заходів, однак найчастіше передбачає реалізацію таких кроків, як приватизація й усунення надмірного рівня регулювання; винесення за межі єдиної структури або ж автономізація окремих адміністративних підрозділів; запровадження елементів конкуренції в адміністративну діяльність, а також запозичення методів менеджменту зі сфери приватної економіки в сектор громадського управління” [1, 6–12]. Нове публічне управління розглядається як більш ефективний засіб досягнення цілей в забезпеченні необхідного продукту або послуги. Громадяни розглядаються як клієнти публічних послуг. А адміністраторів визначають — громадськими менеджерами. Відносини між керівниками експертних і політичних підрозділів потребують нової не ієрархічної структури, а в більшій мірі системи горизонтальних зв'язків. Нове публічне управління у значній мірі залежить від деталізації, задоволеності клієнтів, підприємницького духу та правил гри. “Громадські Менеджери, що займаються реформами в новому державному управлінні повинні надавати широкий спектр варіантів, з яких клієнти можуть вибрати, у тому числі клієнти мають право відмовитися від системи обслуговування взагалі” [2].

Застосування підходів нового публічного управління на практиці дає можливість державному сектору переорієнтуватися на громадянина, що дасть змогу знизити відсоток трансакційних витрат для громадян. Впровадження нового публічного управління дасть можливість знизити відсоток зловживань у сфері управління власністю, реєстрації власності, укладенні угод та наданні інших послуг у сфері власності виконавчими органами, органами місцевого самоврядування, внаслідок посилення відповідальності первинної ланки у наданні державних послуг.

Практичне втілення представленої моделі державного управління захисту прав громадян на приватну власність потребує інструментів урядування.

Концепцію “належного врядування” розглядаємо як прикладний інструмент для забезпечення сервісної держави. Належне врядування, насамперед, розглядається через демократію, дотримання громадянських прав, прозорість та законність в органах влади та суспільних інституціях, також з надання ефективних громадських послуг [3]. Належне врядування, визначається як втілення та вироблення відкритої, розумної та передбачуваної політики; професійна, проникнута моральними принципами бюрократія; відповідальний за свої дії уряд; сильне громадянське суспільство, що бере участь у державних справах; все здійснюється в межах законності [4]. Значимі характеристики концепції “належного врядування” розроблені в програмі розвитку ООН, а саме: участь; верховенство права; прозорість; реагування (одержання відповіді); орієнтація на консенсус; капітал; дієвість і ефективність; підзвітність; стратегічне бачення [5].

Публічне управління правом громадян на приватну власність в системі “належного врядування” передбачає створення демократичних умов для взаємодії економічних операторів. Власність громадян у даній концепції розглядається як невід’ємна частина громадянина. Приватна власність розглядається як благо, що в майбутньому може стати активами. Особливого значення в концепції “належного врядування” набуває роль громадянського суспільства в управлінні органами державної влади. Безпосередня участь громадян, їхня постійно підтримувана комунікація з органами державної влади в концепції “належного врядування” набуває особливого статусу.

На новий рівень підіймається питання передбачуваності або “коридору” передбачуваності в системі управління правом на приватну власність. Концепція “прогнозованого” управління в межах закону має наслідком побудову відкритих економічних взаємозв’язків.

Державне управління за цінностями передбачає, що державне адміністрування у сфері управління приватною власністю здійснюється на основі узгоджених та задокументованих принципів і цінностей, передбачає державний та громадський моніторинг за процесом дотримання вже встановлених принципів і цінностей.

Держава відповідно до наведених концепцій управляє правом на приватну власність в межах чесного демократичного розподілу суспільно-політичних прав і вигод на основі ціннісно-орієнтованих практик в даній сфері.

Удосконалення практики публічного управління у сфері захисту прав громадян на приватну власність потребує інтегрального поєднання елементів нового публічного управління, концепції належного врядування та державного управління за цінностями.

Список використаних джерел

1. Гавкалова Н. Моделі публічного адміністрування (архетипова парадигма) / Амосов О., Гавкалова Н. // Публічне управління: теорія та практика: збірник наукових праць. — Харків: ДокНаукДержУпр, 2013(червень). — 272 с. — (Спеціальний випуск)

2. Kaboolian L. The New Public Management: Challenging the Boundaries of the Management vs. Administration Debate. / Kaboolian Linda. // Public Administration Review. — 1998. — № 3, — С. 189–193.
3. Всесвітній банк. Офіційний сайт. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://web.worldbank.org>
4. Governance — the World Bank's experience. Development in practice. / Washington, D.C.: The World Bank. — 1994. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://documents.worldbank.org/curated/en/1994/05/698374/governance-world-banks-experience>
5. Governance for Sustainable Human Development. United Nations Development Programme (UNDP). / New York Oxford : Oxford University Press. — 1997.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ НА “НОВОМУ ШОВКОВОМУ ШЛЯХУ”

Світовий досвід організації транспортних потоків як на макро-, так і на мікрорівнях показує, що перспективним напрямом мінімізації витрат та кооперації учасників процесу доставки вантажів є створення мультимодальних транспортних систем [1, с. 64]. Системи такого типу дають змогу перетворити конкуруючі види транспорту в ті, що тісно взаємодіють між собою, а також є ефективним засобом кооперації технічних, експлуатаційних, технологічних можливостей усіх учасників ланцюга доставки. Тому проблема формування мультимодальних систем перевезення вантажів (МСПВ) завжди була досить актуальною [5, с. 114].

Останнім часом її актуальність посилюється через намагання України прийняти участь у проекті побудови “Нового Шовкового шляху” (КНР), спрямованого на вдосконалення існуючих та створення нових торгових шляхів, транспортних, а також економічних коридорів, що пов’язуватимуть понад 60 країн Центральної Азії, Європи і Африки (див. рис. 1).

Україна має відмінне географічне положення для побудови логістичного хаба для східної Європи, але без чіткої позиції на найвищому урядовому рівні та визначення стратегічних пріоритетів для транспортної галузі, країна може лишитися на узбіччі світових торгових шляхів. Основними причинами тому слід визнати:

- по-перше, низький рівень транспортно-логістичних технологій та мультимодальних перевезень, що знижує конкурентоспроможність національної транспортної системи на світовому транспортному ринку. За індексом логістичної ефективності Україна знаходиться на 66 місці у світі. За якістю дорожньої інфраструктури Україна займає 134 місце з 138 країн світу, а за якістю митних операцій – 118 місце з 160 країн [3];
- по-друге, невідповідність ширини залізничних колій європейським стандартам. КНР використовує “європейський”, а точніше – світовий стандарт колії шириною 1435 мм, у Казахстані, Росії та Україні від радянського часу залишилася колія шириною 1520 мм. Це означає, що між Китаєм і Європою товари доведеться двічі перевантажувати або ж змінювати колісні пари, що сприятиме втраті часу і грошей [2];
- по-третє, Україна до тепер не є членом ЄС, на відміну від Болгарії та Румунії, що ускладнює проходження кордону внаслідок тривалого ме-

Рис. 1. Морський та наземний торговий шлях

Джерело: Chinadaily.com.cn

ханізму оформлення митних вантажів, що на тлі високої вартості суднозаходів (без знижок, на 25–35 % більше, ніж у Болгарії і Румунії) робить її менш привабливою в порівнянні з іншими країнами ЄС;

- по-четверте, в Україні не синхронізовано регуляторні норми до законодавства ЄС та з країнами-учасницями проекту Нового Шовкового шляху;
- по-п'яте, російсько-український військовий конфлікт на сході країни тощо.

Проте Україна не втрачає надії на участь у проекті Нового Шовкового шляху, оскільки з п'яти можливих маршрутів експорту–імпорту КНР та країнами ЄС щонайменше два ведуть через Каспійське та Чорне моря, а отже, через Україну.

Україна має на меті виступити сполучною ланкою між ЄС і Китаєм, зокрема, провідником та ініціатором будівництва високошвидкісної магістралі – 1435 (далі – ВШМ-1435).

Цільові показники проекту української частини ВШМ -1435 Нового Шовкового шляху

Ділянка	Транспорт	Від- стань, км	Середня швид- кість, км/год	Час, год	Час, діб	Вартість, млн дол.				
						Інвестиції, всього		Експлуа- тація, в рік		
						ІС	РС	ІС	РС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Термінал Чорноморськ	морсь- кий/ж.д	3	0,8	7,5	0,31	36,0		0,5	0,0	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Чорноморськ-Одеса-Київ-Львів-Мостиска	ж.д	1100	100	11	0,46	6600	990	99,0	49,5
Термінал Мостиска-2 – кордон ЄС		3	0,8	2,5	0,10	12,0		0,2	0,0
...
Всього		7968	67,53	120	5,0	47646	7131	715	357

Джерело: [4].

Перспективи ж мультимодальних транспортних систем України на “Новому Шовковому шляху” залежать від ефективності та конкурентоспроможності транспортної галузі, вдосконалення правового механізму, забезпечення пріоритетного розвитку інфраструктури міжнародних транспортних коридорів, їх функціонування на основі сучасних логістичних технологій, наскрізного тарифу, швидкості доставки, збереження вантажів, інформаційної підтримки, відсутності адміністративних бар’єрів тощо. Вжиття перелічених заходів забезпечить участь України в грандіозному проєкті “Нового Шовкового шляху”, а отже, дасть можливість зміцнити транспортну галузь країни та посилити її позиції у світовому рейтингу конкурентоспроможності країн.

Список використаних джерел

1. Арефьев И. Б. Определение интегрального коэффициента технической эффективности транспортной единицы / И. Б. Арефьев. — СПб.: МАТ, 2007. — С. 64–65.
2. Месік Ю. Україна та новий Шовковий шлях: чи візьме Україна участь у “проєкті сторіччя”? Європейська правда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/.../703438>
3. Платформа економічного патріотизму: невідкладні заходи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uspp.ua/“platformu-ekonomichnogo-patriotizmu”>.html
4. Рудковський С. Україна на Новому Шовковому шляху: міфи, реальність, перспективи / С. Рудковський, В. Мироненко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mtu.gov.ua/news/28774.html>
5. Соколова О. Є. Концептуальні засади формування мультимодальної системи перевезення вантажів / О. Є. Соколова // Наукоємні технології. — 2014. — № 1 (21). — С. 114–118.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У теорії організації ефективність в адміністративному управлінні визначається як відношення чистих позитивних результатів (перевищення бажаних наслідків над небажаними) і допустимих витрат. Рішення можна назвати ефективним, якщо найкращий результат досягнуто за умов заданих тимчасових витрат або якщо результат отримано за найнижчих витрат виробу.

Змістом діяльності державного апарату є управлінська, організаційна робота, що покликана забезпечити належну організованість і ефективне функціонування всіх сфер громадського життя. Основним структурним елементом державного апарату є орган державної влади, що складається зі службовців, посадових осіб — громадян, які виконують управлінські функції на професійних засадах, що мають державно-владні повноваження, спеціальний правовий статус і офіційні атрибути посади.

Безумовно “оцінка” є основним елементом поняття “ефективності державної служби”, тому що вона відображає рівень розвитку суспільства, а також рівень функціонування державної служби. Через те оцінювання повинно здійснюватися за певними критеріями.

Критерій у загально визнаному розумінні являє собою певну кількісну або якісну ознаку, на підставі якої оцінюється факт, матеріальний чи духовний об’єкт, здійснюється оцінка будь-яких явищ, проявів функціонування матеріальних та нематеріальних суб’єктів, класифікація предметів матеріального та духовного світу, це фактично “мірило”, за яким виробляються ставлення і думка щодо доцільності та ефективності функціонування певного суб’єкта [3, 18–23].

Для систем управління критерій має визначати ефективність управління, тобто оцінювати прояви управління, завдяки аналізу яких можна визначити рівень і якість управління та надання послуг, його відповідність потребам суспільства. Саме врахування якості вирізняє критерії управління серед інших показників, що вимірюють тільки кількісні показники відповідних ознак, проявів тощо. Взагалі критерії пов’язані з поняттям ефективності, трансформують його в себе через певні уточнення та визначення, віддзеркалюють співвідношення між отриманими соціальними результатами та витратами на їх досягнення.

Багатоманітність впливу державного апарату на суспільну життєдіяльність, багатовекторність його цілей та функцій його діяльності, відповідна

складність його структури обумовлюють певні труднощі щодо визначення критеріїв оцінки. Вони також підсилюються тим, що методологія дослідження питань державного управління та державної служби успадкувала підходи правових наук, зокрема адміністративного права. У системі державного управління не в усіх випадках враховується єдність суб'єкта та об'єкта управління, внаслідок чого аналізи та оцінки здійснюються переважно в межах управлінської діяльності органів державної влади. При цьому метою та кінцевим результатом управлінської діяльності вважають управлінський вплив, а не його наслідок [1, 53].

Цим обґрунтовується те, що оцінювання функціонування державного апарату має здійснюватися з двох поглядів: по-перше — з погляду функціональності, тобто забезпечення виконання завдань і функцій держави; по-друге — з погляду витрат.

Функціональна оцінка розкриває, характеризує та дає змогу оцінювати роль державного апарату в суспільному розвитку, у вирішенні тих проблем, що виникають у процесі соціально-економічного розвитку та суспільної життєдіяльності.

Оцінка діяльності органу влади зосереджена в основному на наслідках діяльності, тому що кінцевою метою виробництва послуг і товарів у державному секторі є не послуги та товари як такі, а їх спроможність задовольняти інтереси користувачів і платників податків. Найважливішими показниками є результати та наслідки.

Державний апарат забезпечує реалізацію завдань і функцій держави, є інтегрованим суб'єктом державного управління. Зміст і характер цілей управління, способи і методи їх реалізації, сприйняття їх громадськістю та відповідність цілей потребам суспільного розвитку та особистості — це чинники, що безпосередньо впливають на ефективність функціонування державного апарату.

Не менш важливою є й витратна складова оцінки. Справа в тому, що матеріальні, фінансові, кадрові, інтелектуальні, інформаційні та інші витрати на функціонування державного апарату досить великі. Значним є також обсяг управлінської діяльності, що виражається в реалізації нормативно-правових засад забезпечення життєдіяльності суспільства, у здійсненні організаційно-розпорядчих, консультативно-дорадчих і нормо-проектних повноважень, у витратах робочого часу державних службовців [2, 196].

При цьому необхідно зазначити, що оцінка діяльності органів управління різними суб'єктами здійснюється з різних позицій. Так, громадянина цікавлять результати цієї діяльності; законодавця — досягнуті результати та характер виконаної роботи для виділення коштів з бюджету; керівника органу, державного службовця — досягнення цілей, що поставлені перед органом.

Це обумовлює диференційований підхід до оцінки функціонування державного апарату як з погляду суб'єкта оцінки, так і з погляду об'єкта оцінки, а саме функціональної оцінки, тобто оцінки соціальних наслідків діяльності державного апарату та оцінки витратної складової.

Функціональна оцінка в даному разі являє собою соціально-економічну категорію, що розкриває взаємозв'язок між результатами управлінської діяльності, вираженими соціальними ефектами і техніко-економічними показниками, та затратами управлінської праці (живої та матеріалізованої). Такою категорією може бути визнана категорія “результативності” [4, 75].

Проблема полягає в тому, що для державного апарату, як і для його складових — органів державної влади (законодавчої, виконавчої, судової) та державної служби розроблення критеріїв оцінки їх функціонування пов'язане із суттєвими труднощами, які обумовлені невизначеністю як отриманих соціальних результатів, так і витрат на їх досягнення (останнє пов'язане з тим, що об'єкт управління також несе певні витрати, які не завжди можна поррахувати). При цьому необхідно мати на увазі таке: по-перше, загальний соціальний ефект створюється не тільки суб'єктами управління, а й об'єктами управління; по-друге — поряд з державним апаратом в управлінні суспільними процесами беруть участь й інші суб'єкти механізму держави, а саме органи самоврядування, громадські об'єднання тощо. Це підтверджує, що із загального соціального ефекту необхідно виокремити соціальний ефект, отриманий за рахунок активності об'єктів господарювання (що для ринкових умов може становити визначальну частину), соціальний ефект, створений іншими суб'єктами управління, і тільки залишок можна співвідносити з діяльністю конкретного органу управління.

Відтак, за цими критеріями можна дати узагальнюючу оцінку внутрішній організації та функціонування підсистеми державного апарату чи певного органу влади. Таке поєднання критеріїв дає можливість оцінити процес управління, закінчуючи стадією “випуску” управлінського рішення чи впливу. Якщо додати функціональну оцінку, тобто оцінку соціального ефекту від реалізації управлінського рішення, то матимемо повну оцінку функціонування державного апарату.

Список використаних джерел

1. Адміністративні послуги місцевих органів державної виконавчої влади: монографія / А. О. Чемерис, М. Д. Лесечко, А. В. Ліпенцев та ін.; за заг. ред. А. О. Чемериса. — Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. — 152 с.
2. Державна виконавча влада в Україні: формування та функціонування: зб. наук. пр. / кол. авт.; наук. кер. Н. Р. Нижник. — К.: Вид-во УАДУ, 2000. — Ч. I. — 224 с.
3. Жарая С. Б. Критерії оцінки якості адміністративних послуг з питань ведення підприємницької діяльності / С. Б. Жарая // Упр. сучасн. містом. — 2009. — № 1–12(33–36). — С. 18–23.
4. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки / О. Кілієвич. — К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003. — 510 с.

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Податкова політика держави повинна будуватися з урахуванням суперечності інтересів платників податків і держави. Підприємець зацікавлений сплатити якомога меншу суму податків, оскільки основною його метою є отримання більшого прибутку, що є можливим як через збільшення обсягів виробництва, так і через зниження витрат на сплату податків та зборів. Держава, якій належать функції регулювання процесу суспільного виробництва в цілому, намагається шляхом застосування фіскальних інструментів перерозподілити прибуток, одержаний підприємцем, і за рахунок виділеної частки досягти якомога повнішого забезпечення суспільних, насамперед, соціальних потреб.

Сучасна проблема розвитку податкової політики полягає у відсутності в Україні достатнього науково-практичного досвіду в стратегічному управлінні податковою політикою, і держава йде шляхом експериментального пошуку кращих варіантів податкової системи, роблячи багато помилок. Тому головними напрямками податкової політики в Україні мають стати: створення умов для динамічного розвитку підприємств та галузей економіки; прискорення процесів формування реального власника в усіх галузях національної економіки; розширення сфери малого бізнесу; підвищення добробуту населення за рахунок соціальної спрямованості бюджетних видатків; оптимізація співвідношення між фінансовими ресурсами, мобілізованими до бюджетів різних рівнів, і грошовими засобами, що залишаються в розпорядженні юридичних та фізичних осіб; посилення ролі прямих податків, зокрема податку на прибуток, податок на власність, на використовувані ресурси і скорочення непрямих податків, передусім універсальних акцизів; підвищення ролі місцевих податків; застосування економічних важелів для обмеження товарообмінних операцій.

Однак у сучасних умовах є багато недоліків щодо реалізації цих напрямів. Це значна складність та суперечливість податкової системи; фіскальна спрямованість податкової системи і недостатня орієнтація регулюючої функції на стале економічне зростання; складна, неоднорідна та нестабільна нормативно-правова база оподаткування, а також неузгодженість та суперечливість окремих законодавчих норм; витрати на адміністрування окремих податків є значними порівняно з доходами бюджету, що формуються за рахунок їх справляння; значна нерівномірність розподілу податкового тягаря через на-

явність великої кількості податкових пільг та існування різноманітних схем ухиляння від сплати податків; непрозорість податкового регулювання; діяльність Міністерства фінансів, Державної фіскальної служби, Держмитслужби щодо реалізації державної податкової політики є недостатньо узгодженою і ефективною внаслідок недосконалого правового регулювання їх взаємовідносин; корумпованість і каральний зміст податкових відносин.

Дані недоліки призводять до таких проблем у системі оподаткування України, як: податкова заборгованість платників перед бюджетом і державними цільовими фондами; бюджетна заборгованість з відшкодування ПДВ; ухилення від оподаткування; нерівномірне податкове навантаження, найбільша частка якого покладена на законслухняних платників.

Але найголовнішим недоліком є те, що існуюча система пригнічує підприємство, яке втрачає вмотивованість подальшого розвитку. На сьогоднішній день в Україні у разі добросовісної сплати усіх податків та зборів підприємство зобов'язано перераховувати до бюджету 40–46 % створюваної на ньому доданої вартості. Навіть розвиненим країнам із стабільним соціально-економічним становищем такий рівень не властивий і, як правило, призводить до низьких темпів економічного зростання. Українським підприємствам, на відміну від західних, доводиться пристосовуватися до змін у відносинах власності, опановувати принципи корпоративного управління, адаптуватися до конкуренції. За умов існування несприятливого податкового режиму це маловірогідне, що і підтверджується вітчизняною практикою.

Крім того, велика кількість податків та численних бюджетних і позабюджетних фондів цільового призначення істотно ускладнює сплату податків і зборів, контроль за їх сплатою та форми звітності. Така громіздка система створює значні незручності безпосередньо для платників податків. Численні зміни та поправки до податкових законів не дають можливості підприємствам нормально функціонувати, впроваджувати нові технології та випускати конкурентоспроможну продукцію.

Також ще одною проблемою реалізації напрямів податкової політики є існуючі негативні риси чинного законодавства, а саме: велика чисельність нормативних документів та невідповідність законів та підзаконних актів, які регулюють податкові відносини; нестабільність податкового законодавства, а саме численні зміни та поправки до існуючих законів; відсутність регулюючої функції та зосередження на фіскальній ролі податків; наявність законів, які належать до інших галузей права, але зачіпають питання регулювання податкових відносин; відсутність достатніх правових гарантій для учасників податкових відносин.

Враховуючі усі визначені недоліки, зрозуміло, що необхідне реформування податкової політики, а саме перетворення її з суто фіскального інструменту на ефективний засіб соціально-економічної стратегії держави. Податкова система має стимулювати інноваційну та інвестиційну діяльність, що потребує зменшення податкового тиску, посилення захисту платників податків, максимальне спрощення процедури оподаткування.

Список використаних джерел

1. Податкова система України є однією з найгірших у світі – експерти // Українська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/ino/svoboda/2014/01/16/7009754/>.
2. Податковий Кодекс України, затверджений Верховною Радою України від 2 грудня 2010 р. № 2755-УІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

І. В. ЧАПЛАЙ

*канд. наук з держ. упр., зав. каф. професійної освіти
та управління навчальним закладом МАУП*

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ ІЗ ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ: ДОСВІД США

Існує стереотип протистояння громадянського суспільства державі. У США громадянське суспільство виконує роль інтелектуального партнера держави і резервної команди державного управління. Є один феномен, характерний переважно для США, він регулярно знімає протиріччя між державою і громадянським суспільством [1]. Його унікальність у наступному: після завершення президентських виборів (із зміною господаря Білого дому) сотні, як не тисячі американських держчиновників залишають свої пости. Змінюються міністри, адміністративний апарат, покидають посади начальники департаментів у міністерствах, на зміну яким приходять люди з університетів, неурядових структур, бізнесу, тобто з того самого громадянського суспільства. Фахівці університетів, які читають лекції, не виходять з того, що їм належить там читати одні й ті самі лекції щороку і так до віку. Вони не обмежують себе одним лише університетом і виходять з того, що сьогодні вони читають лекції, а завтра, цілком можливо, будуть співробітниками держдепартаменту або міністерства оборони. Потім вони можуть бути в бізнесі, а через деякий час, можливо, знову прийдуть до держструктур, наприклад, до ради національної безпеки [2]. Такий феномен створює вражаючий ефект: американська еліта не сприймає державу як щось із зовні і вороже для суспільства. Вони сприймають її як невідокремлену від себе структуру і державні інтереси значною мірою ототожнюються з особистими. Впровадження такого досвіду для України є теоретично можливим, але можна припустити, що він буде вкрай важким через високу корумпованість державних органів та небажання кардинальних змін.

У США також можливе публічне обговорення законопроектів на федеральному та місцевому рівнях через веб-сайт www.regulations.gov. Зареєстрованими користувачами можуть вноситися зміни до законопроектів шляхом завантаження документу зі своїми зауваженнями. Через налагоджену систему повідомлень електронної пошти можна дізнатися про зміни щодо вибраних документів, а також і нові надходження актів нормативно-правового характеру до бази. До інформаторів, що здійснюють викриття злочинів

в апараті, які характеризуються зловживанням повноваженнями, розкраданням коштів, корупцією тощо, застосовують ініціативи заохочення та форми захисту [3]. Уряд підтримує удосконалення федерального законодавства, яке забезпечує збереження за інформаторами-чиновниками їхніх прав у контексті трудових договорів, пенсій, збереження заробітних плат, відшкодувань судових витрат тощо.

Американський досвід може бути використаний Україною в контексті реалізації плану дій з впровадження ініціативи “партнерство – відкритий уряд”. Потрібно зазначити, що для розбудови “відкритого уряду”, окрім прийняття суто адміністративних рішень, передбачається створити прозоре середовище функціонування органів влади, можливості для громадського впливу на прийняття ними рішень, а також відповідальності кожного службовця перед суспільством [4].

Список використаних джерел

1. Даудова Г. В. Взаємодія держави і громадянського суспільства : європейський досвід [Електронний ресурс] / Г. В. Даудова // Державне будівництво. — 2014. — № 1. — Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2014-1/doc/4/01.pdf>.
2. Павлюк К. В. Особливості соціокультурних взаємодій громадського суспільства і держави в країнах Західної Європи [Текст] / К. В. Павлюк, І. В. Іголкін // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. — 2011. — № 1. — С. 418-428.
3. Вінніков О. Ю. Показники розвитку громадянського суспільства в Україні [Текст] / О. Ю. Вінніков, А. О. Красносільська, М. В. Лациба; УНЦПД. — К.: Агентство “Україна”, 2012. — 80 с.
4. Romanenko, Y. A. Implementation of information integrated systems in the process of investigation of competition on the external market / Y. A. Romanenko, I. V. Charplay // Науковий вісник Полісся. — 2017. — № 1 (9). ч. 1. — С. 128-133.

ПРИНЦИП ОПТИМАЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

На сьогодні проблеми визначення оптимального розвитку персоналу, людських ресурсів, людського потенціалу в системі публічного управління є важливою проблемою, яка мало вивчена.

Людський потенціал — є основою будь-якої системи, у тому числі системи публічного управління. З метою формування професійного людського потенціалу системи публічного управління здійснюються ряд механізмів відбору, мотивації, кар'єрного зростання, оцінювання. Зазначені механізми виконують роль розвитку людського потенціалу.

Разом з тим, слід відмітити, що існує багато проблем у системі публічного управління, зокрема, повільність реформування всіх сфер життєдіяльності суспільства, розвиток корупції, висока плинність кадрів, непрозорість системи конкурсних процедур, вплив на призначення політичних амбіцій, відсутність реальних механізмів оцінювання результатів діяльності службовців, підвищення кваліфікації та підготовка службовців не відповідає реальним потребам суспільства у професійних, талановитих та інноваційних кадрах.

Зазначені проблеми повинні бути вирішені через впровадження системи розвитку людського потенціалу системи публічного управління та унормування даного механізму у чинних нормативно-правових актах України.

Принцип оптимальності зумовлює можливість приведення системи до стану найкращого її функціонування з точки зору певного критерію. Тут головна проблема полягає у виборі цього критерію оптимальності. Стосовно державного управління часто таким критерієм називають ефективність або якість [1, с. 41-42].

Поняття сутності оптимального має декілька напрямів до визначень, у тому числі:

- гомеостатичне — тотожність оптимальності з рівновагою та потрібним для виживання людини процесом збереження виду у ході невідворотних змін;
- ймовірне (оптимальність) — це найкраще з можливих варіантів;
- цілераціональне (оптимальність) — це виключно цілеспрямована діяльність, оптимальність зводиться до відповідності цілі та результату. Оптимальність визначає, відповідно, характеристику міри, яка має якісно-кількісну специфіку;

- раціональне (оптимальність) — це принцип економії, що, своєю чергою, розуміється як принцип простоти або стислості, або мінімізації, або добірності, або зведення різноманіття до єдності [2-6].

На нашу думку, оптимальність розвитку людського потенціалу системи публічного управління слід розглядати з точки зору оптимальності з ціле-раціональної точки зору. Міра характеризує співвідношення можливості та дійсності, якості та кількості, мінливості та стійкості, суб'єктивного та об'єктивного, простого та складного. Розглядаючи оптимальність таким чином, попередньо можна зазначити, що оптимальність розвитку людського потенціалу складається з системи вибору моделі розвитку.

Сутність оптимальності розвитку людського потенціалу системи публічного управління полягає в одночасному розвитку всіх елементів людського потенціалу. Якщо розвивати один з елементів цього потенціалу або акцентувати увагу на певній характеристиці, то цей розвиток не є оптимальним.

Таким чином, оптимальність розвитку людського потенціалу системи публічного управління полягає у приведенні усіх елементів людського потенціалу в динамічну кількісно-якісну відповідність потребам системи публічного управління.

Слід зазначити, що оптимальність розвитку людського потенціалу системи публічного управління залежить від двох факторів: по-перше, суб'єктивний фактор — це бажання та мотивація самого службовця у розвитку; по-друге, об'єктивний фактор — ефективні та результативні механізми розвитку людського потенціалу системи публічного управління.

Суб'єктивний фактор розвитку людського потенціалу залежить від:

- суб'єктивних здібностей до виконання певної діяльності;
- потреб, які на даний час актуальні для службовця;
- мотивації до ефективної та результативної діяльності, саморозвитку, вдосконалення методів роботи;
- морально-етичних якостей — працездатність, чесність, відкритість, відповідальність та ін. [5–6].

До об'єктивного фактору розвитку людського потенціалу належать:

- розгалужена та сучасна система підготовки та підвищення кваліфікації службовців;
- реальні та відповідні потребам мотиваційні стимули (оплата праці, соціальне та медичне забезпечення, заохочення тощо);
- унормованість системи розвитку людського потенціалу публічного управління у чинних нормативно-правових документах;
- сформована система об'єктивного оцінювання службовців та результатів їх діяльності;
- реалізація кар'єрного зростання та можливість постійного підвищення по кар'єрних сходах талановитих та професійних кадрів.

Проведений аналіз дає підстави зазначити, що оптимальність розвитку людського потенціалу системи публічного управління пов'язана з таким

принципами, як принцип системності та виступає її частиною, принцип цілісності, адже розвиток відбувається постійно та цілеспрямовано, а також принцип цілеспрямованості.

Список використаних джерел

1. Бакуменко В. Д. Методологія системних досліджень в державному управлінні: навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, С. О. Кравченко. — К., 2011. — 116 с.
2. Виноградський М. Д. Менеджмент в організації: навч. посіб. для студ. екон. спец. вузів / М. Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О. М. Шканова. — К.: Кондор, 2002. — 654 с.
3. Охотский Е. В. Государственный служащий: статус, профессия, призвание : Учебно-методический комплекс / Е. В. Охотский. — Москва: Экономика, 2011. — 702 с.
4. Турчинов А. И. Профессионализация и кадровая политика: проблемы развития теории и практики / А. И. Турчинов. — М.: Флинта, 1998. — 271 с.
5. Управление персоналом: учебник / общ. ред. А. И. Турчинов. — М.: РАГС, 2002. — 488 с.
6. Управление деятельностью служащих / Р. Вильямс. — СПб.: Питер, 2003. — 302 с.

І. Г. СУРАЙ

д-р наук з держ. упр., доц., проф. кафедри публічного управління та публічної служби НАДУ при Президентові України

С. Г. ЧАЛИХ

аспірант НАДУ при Президентові України

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ СЛУЖБИ

Враховуючи кардинальні зміни в українському суспільстві, які в останні роки охопили усі сфери його життєдіяльності та які зумовили нагальне реформування й удосконалення системи державного управління, розвиток публічного управління, а також утвердження України як парламентсько-президентської республіки, сьогодні актуалізуються питання модернізації не тільки роботи парламенту, а і його апарату.

На нашу думку, в Україні на часі формування сучасної парламентської служби.

Актуальність цього питання підтверджується євроінтеграційним вектором України та досвідом інших країн. Значна увага цьому питанню була приділена у Рекомендаціях Місії Європейського парламенту (П. Кокса) [1], затверджених постановою Верховної Ради України від 17 березня 2016 р. [2], які були визначені як основа для внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України (далі — ВР України).

Сьогодні організаційно-функціональна структура апарату Верховної Ради України (далі — Апарат) є громіздкою та ресурсно-витратною. Назва “апарат” залишилася у спадщину від радянських часів, а до постанови [3], ухваленої у 2000 р., якою встановлено структуру Апарату, останні зміни внесено ще у 2006 р. Апарат налічує 1 115 співробітників і складається із таких підрозділів: Керівництво Апарату; Секретаріат Голови ВР України; Секретаріат Першого заступника Голови ВР України; Секретаріат Заступника Голови ВР України; Секретаріати комітетів, депутатських фракцій і груп; Головне науково-експертне управління; Головне юридичне управління; Головне управління документального забезпечення; Головне організаційне управління; Інформаційне управління; Управління комп’ютеризованих систем; Управління по зв’язках з місцевими органами влади і органами місцевого самоврядування; Управління забезпечення міжпарламентських зв’язків; Управління кадрів; Відділ зв’язків з органами правосуддя; Відділ контролю; Відділ з питань звернень громадян; Перший відділ; Сектор мобілізаційної роботи; Управління справами [3].

Зауважимо, що функціонування кожного комітету та фракції забезпечує його власний секретаріат у межах функціональних повноважень, які визначені відповідними нормативними актами. Окрім Апарату, ВР України має Парламентську бібліотеку (яка підпорядковується Міністерству культури України), офіційну газету, журнал, парламентський телевізійний канал, Інститут законодавства та видавництво, а також утримує веб-портал.

Роботу Апарату організовує Голова ВР України [4, ст. 88, п. 5]. Він же затверджує штатний розпис Апарату та чисельність працівників його структурних підрозділів. При цьому в Апараті працюють як державні службовці, так і працівники, які виконують функції з обслуговування, та працівники патронатних служб, зокрема помічники-консультанти народних депутатів України, на яких не поширюється дія чинного Закону України “Про державну службу” [5]. Також зауважимо, що у постанові ВР України [2, п. 41] зазначено: “Верховна Рада України у довгостроковій перспективі може розглянути можливість переходу до створення системи відокремленої парламентської державної служби”.

Вважаємо, що питання формування в Україні парламентської служби, як актуальне, вже потребує науково-обґрунтованих пропозицій, а не у довгостроковій перспективі. При цьому, з урахуванням процесів розвитку публічного управління в Україні ці пропозиції мають бути спрямовані на модернізацію організаційно-функціональної структури апарату ВР України (з новою назвою “Парламентська служба”) та відповідної служби (“парламентська служба”) як частини публічної служби.

Список використаних джерел

1. Доповідь та дорожня карта щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України, підготовлена Місією Європейського парламенту з оцінки потреб під головуванням Пета Кокса (вересень 2015 р. — лютий 2016 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20160301RES16508/20160301RES16508.pdf>
2. Про заходи з реалізації рекомендацій щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України : Постанова Верховної Ради України від 17 березня 2016 р. № 1035-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1035-19>
3. Про структуру апарату Верховної Ради України: Постанова Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-14>
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР із змінами [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки країни є галузь туризму, яка виконує важливі соціальні, економічні, культурні та політичні функції. Розвиток туризму в Україні супроводжується розвитком супутніх галузей економіки, формуванням сприятливого мікроклімату у соціумі та розвитком культурно-пізнавальних, освітніх та інших соціальних функцій. Державне управління у галузі туризму має на меті забезпечення реалізації цих функцій шляхом використання ефективних механізмів регулювання.

Однією з актуальних проблем розвитку туризму в Україні є формування системи раціональної оцінки, аналізу, використання та відновлення туристсько-рекреаційних ресурсів. На разі, на державному рівні відсутні механізми визначення туристсько-рекреаційного потенціалу, що суттєво гальмує розробку та впровадження державних стратегій управління туризмом, забезпечення активного розвитку галузі [1].

Здійснення аналізу статистичних даних та теоретико-методичних підходів щодо впровадження системи оцінки та реалізації туристсько-рекреаційного потенціалу на державному рівні виявили наступні проблеми:

- відсутність органів державного управління, які б мали безпосередньо функцію аналізу потенціалу розвитку туризму;
- існуючі владні органи (профільні міністерства і відомства, департаменти) виконують лише загально статистичні функції, формування ж оціночних показників туристсько-рекреаційного потенціалу лежить у площині пошуку не лише наявних ресурсів, але й прихованих можливостей щодо забезпечення подальшого розвитку;
- висока комерціалізація галузі гальмує державну політику регулювання за умови відсутності ефективної законодавчої системи, яка б регламентувала права та обов'язки державних та публічних органів, спираючись на відносини співпраці та взаємоузгодженості проектів туристського розвитку;
- скорочення державного фінансування галузі (у 2019 році Державним бюджетом України передбачено скорочення фінансування галузі туризму на 40 %), що негативно вплине на існуючу систему державного регулювання та управління у галузі туризму, заморозить чи гальмуватиме реалізацію багатьох проектів по відновленню та створенню нових туристсько-рекреаційних ресурсів.

Ефективність державного управління галуззю туризму напряду залежить від ефективності механізмів, які використовуються при формуванні управлінської системи. Отже, розробка механізмів державного управління туризмом є одним із пріоритетних завдань державної економічної політики.

Науковці виділяють наступні методи державного управління, які враховують специфіку туристської галузі, а саме [2, с. 9]:

- нормативно-правове регулювання туристської діяльності;
- формування та реалізація цільових програм розвитку;
- методи стандартизації та сертифікації туристської діяльності;
- методи маркетингу;
- фіскальні методи;
- протекціоністські методи;
- контроль та облік як функції регулювання держави.

Проаналізувавши ступінь впровадження даних методів у практику розвитку туристської галузі, можна зазначити наступне:

- основним нормативним документом, який регламентує норми та правила роботи у галузі туризму, є Закон України “Про туризм”. У рамках реалізації даного Закону було затверджено “Концепцію сталого розвитку туризму до 2022 року” [3];
- цільові програми розвитку туризму в умовах реформи децентралізації перейшли на часткове фінансування із місцевих, регіональних бюджетів та коштів територіальних громад, що робить дані проекти більш комплексними;
- туристська галузь в Україні підлягає ліцензуванню;
- маркетингова політика реалізується у рамках окремих суб’єктів господарської діяльності, маркетингові механізми практично відсутні на рівні державного управління галуззю;
- фіскальна політика у галузі туризму не передбачає забезпечення преференцій щодо оподаткування через високу комерціалізацію та високий рівень прибутків, проте безпосередньо розвиток туристсько-рекреаційного потенціалу суттєво залежить від оподаткування тих інвестицій, які вкладаються у розбудову туристської інфраструктури;
- через відсутність масштабних обсягів виробництва та діяльності бізнес-структур протекціонізм з боку держави по відношенню до розвитку туризму практично відсутній;
- держава виконує облікові та функції, що регулюють роботу суб’єктів господарської діяльності у галузі туризму, проте недоліки вітчизняного законодавства часто викликають проблеми у споживачів туристських послуг у разі їх взаємодії з тими туристськими підприємствами, які є банкрутами.

Проаналізувавши проблемні аспекти розвитку туризму в Україні, можна надати наступні рекомендації щодо підвищення ефективності застосування державних механізмів регулювання галузі:

- створення нормативно-правових та організаційно-економічних передумов для залучення інвестицій у галузь туризму з метою відновлення та формування нових туристсько-рекреаційних ресурсів та туристської інфраструктури;
- формування гнучкої фіскальної політики для інвесторів, які вкладають фінансові ресурси у програми розвитку туризму та туристської інфраструктури;
- залучення громадськості до процедур регулювання, обліку та контролю туристської діяльності;
- налагодження системи просування туристського іміджу України у світі на рівні держави;
- формування передумов для розвитку системи управління туристською діяльністю через системи об'єднань територіальних громад та влади на місцях у рамках реалізації положень законів про децентралізацію;
- налагодження ефективної ярмарково-виставкової презентаційної діяльності на державному рівні;
- розмежування повноважень владних органів різного рівня щодо регулювання діяльності туристських підприємств;
- створення державних програм та стратегічних планів розвитку туризму на рівні держави з метою комплексного застосування управлінських механізмів різних рівнів, їх взаємоузгодженості та комплексної реалізації.

Список використаних джерел

1. Єсипчук Н. Взаємодія місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування як умова ефективного функціонування механізму державного управління / Н. Єсипчук // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. — 2004. — № 4. — С. 326–331.
2. Губенко Н. Н. Законодательство в сфере туризма. Состояние и перспектива / Н. Н. Губенко, Е. Л. Писаревский // Туризм: право и экономика. — 2003. — № 1(1). — С. 4–16.
3. Закон України “Про туризм” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКОМ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

У стратегічних планах соціально-економічного розвитку країни освіта невід’ємна від стійкого економічного зростання. Цільовим орієнтиром на цей період визначено чотириразове зростання продуктивності праці в ключових сферах економіки, і перш за все, у високотехнологічних галузях.

Здійснення такого зростання можливе виключно на основі стратегії інноваційного розвитку. У результаті її реалізації до 2020 р. питома вага підприємств промисловості, що здійснюють технологічні інновації, зросте до 50 %, а частка інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції до 35 %; частка країни на світових ринках високотехнологічної продукції (в галузях атомної енергетики, авіатехніки, космічної техніки і послуг, спеціального суднобудування та ін.) — до 10 %; валова додана вартість інноваційного сектору у ВВП — до 20 % [1].

Стратегія інноваційного розвитку повинна спиратися на одне з головних конкурентних переваг України — на інтелектуальну компоненту людського потенціалу, що забезпечує ефективне використання знань і умінь людей з метою неухильного поліпшення технологій, економічних результатів, життя загалом [2].

Розрахунок на інтелектуальний потенціал вимагає повної адаптації професійної освіти до інноваційної стратегії, а стимулювати процес адаптації має модернізація системи освіти, у результаті якої даній системі необхідно знайти здатність, по-перше, здійснювати освітню діяльність в інтеграції з повномасштабними науковими дослідженнями; по-друге, формувати у населення знання, навички та компетенції, необхідні для розвитку інноваційно-орієнтованої економіки, щоб у розвитку компаній домінуючою стала інноваційна модель поведінки, а в соціально-економічному розвитку регіонів — інноваційний сценарій.

Перенесення акценту соціально-економічного розвитку України на інноваційну модель з пріоритетом інтелектуального фактора, потреба адаптації професійної освіти до інноваційної стратегії та стимулююча роль модернізації вищої освіти в цьому процесі зумовлюють цільові характеристики системи освіти [3, с. 26]:

- а) зміст освітньої та науково-дослідної діяльності системи освіти необхідно орієнтувати на збільшення вкладу в соціально-економічну мо-

дернізацію України і розвиток науково-технологічного потенціалу українських регіонів;

- б) організаційну основу системи освіти повинна формувати диференційована мережа організацій професійної освіти, що враховує особливості регіонів і включає в себе глобально конкурентоспроможні університети.

Модернізація вищої освіти в Україні — затяжний процес, він обтяжений негативним досвідом, ускладнений цілим комплексом чинників, пов'язаних з умовами і тенденціями функціонування системи освіти — значущими, але не врахованими.

Умови модернізації визначено новими вимогами до компетенцій персоналу, які повинні включати: знання про мінливі зовнішні фактори, навички роботи з сучасними технологіями, вміння самостійно оцінювати ситуацію і приймати відповідальні рішення. У цих вимогах системи освіти слід не просто підлаштуватися під ринок праці, що змінився, а почати виконувати функції джерела нових ідей, інноваційних рішень, проривних технологій. Тенденції ж функціонування системи освіти такі, що призводять до невідповідності того, чому навчають, до кризової ситуації української вищої освіти [4, с. 125].

Перший етап модернізації відрізнявся неясним уявленням бажаного стану і цілей функціонування системи освіти. У реформах освіти 90-х років ХХ ст. її система формувалася за аналогією із західними моделями. Результатом даного етапу стали нові тенденції, привнесені в систему освіти з глобального освітнього простору, що змінили її змістовні характеристики, закріплені в нормативних документах цього періоду.

Комерціалізація зумовлена глобальною зміною фінансової моделі освіти, збільшенням частки приватних витрат у процесі його отримання і, як наслідок, наділенням сфери освіти такими характеристиками галузі світового господарства та світового ринку освітніх послуг, як обсяг продажів і споживчого попиту, місце в експортних доходах, оборот фінансових ресурсів та ін. В українську систему освіти ця тенденція привнесла практику надання платних освітніх послуг і ведення вузами діяльності, що приносить дохід, привела до створення недержавних вузів і до розширення позабюджетного сектору вищої освіти.

Глобалізація здійснюється за допомогою стандартизації змісту освітньої діяльності та дипломів відповідно до міжнародних стандартів якості. На першому етапі модернізації системи ВО сформовано тенденцію перекладу вузів: а) на загальноукраїнський класифікатор напрямів та спеціальностей вищої освіти; б) на державні освітні стандарти вищої професійної освіти (Єдиний державний стандарт ВПО 1994–1999 рр.), які включали в себе вимоги до змісту та рівня підготовки; в) на реалізацію подібних (за зразком) навчальних планів і освітніх програм [5, с. 26]. Для встановлення рівня відповідності стандартам були розроблені процедури ліцензування та акредитації освітньої діяльності, атестації освітньої установи, які на основі регулярних експертних підтверджували або не підтверджували право вузу здійснювати спеціалізовані види діяльності.

Інформатизація освіти — наслідок розвитку інформаційних технологій і засобів Інтернету. Як загальносвітова тенденція, вона привела до того, що зміст спеціалізованого знання стає надбанням будь-якого учасника процесу освіти, у зв'язку з чим змінюються форми передачі знання і області його поширення. Як галузева тенденція в ранній період модернізації системи освіти інформатизація мала вигляд комп'ютеризації — формування початкової комп'ютерної грамотності, навчання використанню нескладних інформаційних технологій, впровадження в практику управління засобів обчислювальної техніки і пов'язаних з нею інформаційних технологій.

Зміна змістовної основи вищої освіти супроводжувалася структурною перебудовою вузівської мережі. Так, перехід на її рівневу структуру і комерціалізація викликали необхідність створення недержавних закладів освіти, установ бізнес-освіти і багатофункціональних освітніх комплексів, а глобалізація стала стимулом розвитку різноманітних дослідницьких підрозділів у вузах, включаючи підрозділи інфраструктури: малі впроваджувальні фірми, технопарки тощо [6, с. 265].

Безперервність здобуття вищої освіти — наслідок наростаючого динамізму зовнішніх умов, що супроводжують використання професійних компетенцій. Цей динамізм, викликаний інноваційним розвитком і тотальною інформатизацією економіки, проявився в зростанні професійної, територіальної, соціальної мобільності населення, числа “freelancers” — осіб “вільних” професій. Щоб відповідати цим змінам у професійному плані, людина протягом всього періоду активного життя має бути включена в безперервний освітній цикл: отримання професійних компетенцій — підвищення кваліфікації — професійна перепідготовка. Як галузева тенденція ідея безперервної вищої освіти почала реалізовуватися в Україні на початку 2000-х років у формі диверсифікації освітніх програм. Найбільш затребуваними видами стали програми додаткової професійної освіти (ДПО): підвищення кваліфікації, перепідготовка і вдосконалення ділових якостей, підготовка до виконання нових трудових функцій тощо [7, с. 36].

Одна частина програм ДПО була зорієнтована на спеціалізовану аудиторію: на військових, звільнених у запас; на державних службовців і працівників, що вивільняються; на незайняте населення та безробітних; на фахівців—підприємств. Інша частина програм охоплювала універсальну аудиторію (програми отримання додаткової лінгвістичної освіти). Більшість цих програм реалізовувалося за допомогою інтерактивних технологій — семінарів, конференцій, тренінгів, кейсів, бізнес-симуляторів. Крім програм ДПО, ідея безперервної освіти почала реалізовуватися українськими вузами за допомогою широкого спектра освітніх програм різних рівнів.

Список використаних джерел

1. Аналіз та оцінка реалізації бюджетної децентралізації в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2242/>

2. Христинченко Н. П. Реформування органів місцевого самоврядування в умовах побудови демократичної правової держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nashp/2011_2_1/Hrystich.pdf
3. Величко О. Розвиток соціальної сфери у системі бюджетного забезпечення // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 24–30.
4. Ворона П. В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади: монографія. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 341 с.
5. Котенко Я. Локальна ідентичність як умова розвитку об'єднаних територіальних громад (навчальний модуль). – К.: ІКЦ “Легальний статус”, 2016. – 44 с.
6. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: колектив. моногр. – К.: РІДНА МОВА, 2016. 744 с.
7. Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування та децентралізація. Законодавство (навчальний модуль). – К.: ІКЦ “Легальний статус”, 2016. – 80 с.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗПОДІЛУ СУБВЕНЦІЙ НА РЕМОНТ ТА БУДІВНИЦТВО ДОРІГ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ

Здійснюючи пошук шляхів належного фінансування проектів з ремонту та будівництва автодоріг, урядом з 1 січня 2018 р. згідно з Законом України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення дорожньої галузі” від 17.11.2016 р. № 1763-VIII [3] та внесених змін до Закону України “Про джерела фінансування дорожнього господарства України” щодо удосконалення механізму фінансування дорожньої галузі” від 17.11.2016 р. №1762-VIII [2] для фінансування робіт, пов’язаних з будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автодоріг загального користування у складі спеціального фонду Державного бюджету створено Державний дорожній фонд (далі – ДДФ).

Джерелами формування ДДФ визначено: акцизний податок з вироблених в Україні та ввезених на митну територію України пального і транспортних засобів, ввізне мито на нафтопродукти і транспортні засоби та шини до них (у 2018 р. – 50 %, у 2019 р. – 75 %, з 2020 р. – 100 %), плату за проїзд автодорогами транспортних засобів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні; кошти спеціального фонду Держбюджету України, отримані шляхом залучення державою кредитів (позик) від банків, іноземних держав і МФО; інші надходження, передбачені Державним бюджетом України.

Переважна частина коштів ДДФ, а саме – 95 % передбачається спрямовувати на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування (державного значення – 60 %, місцевого значення – 35 %) та виконання боргових зобов’язань за запозиченнями, залученими державою або під державні гарантії на розвиток мережі автомобільних доріг загального користування, 5 % – на фінансове забезпечення заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до державних програм [3].

Окремо слід звернути увагу на фінансування доріг загального користування місцевого значення. Тривалий час місцеві бюджети залишалися без стабільного джерела фінансування таких видатків. Зі створенням ДДФ ця робота набуде стабільного та довготривалого характеру.

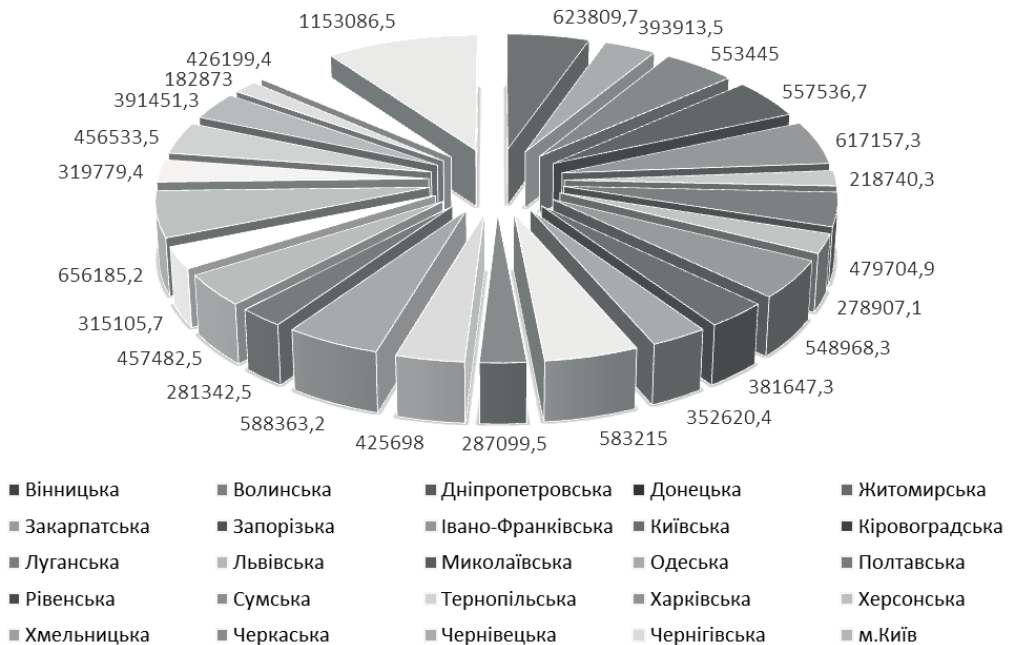
Згідно п.14 Постанови КМУ від 20 грудня 2017 р. № 1085 “Про порядок спрямування коштів ДДФ” обсяг субвенції з державного бюджету обласним бюджетам щорічно визначатиметься як:

$$S_j = \left((A + B + C + D + E) \frac{31,5}{100} \right) \frac{P_j}{P},$$

де S_j – обсяг субвенції з державного бюджету областному бюджету;
 j – індекс, що застосовується для позначення відповідного місцевого бюджету;
 P_j – протяжність автодоріг загального користування місцевого значення у відповідній адміністративно-територіальній одиниці станом на 1 січня року, що передує плановому; P – загальна протяжність автомобільних доріг загального користування місцевого значення загалом в Україні [3].

Тож, на ремонт доріг місцевого значення у 2018 р. заплановано рекордну для України суму субвенцій – 11,5 млрд. грн, розподіл яких між областями відповідатиме протяжності доріг місцевого значення (рисунок).

Приймаючи рішення щодо розподілу субвенцій між областями, уряд обрав найпростіший шлях їх розподілу, проте таке рішення слід визнати не враженим відповідно до мети й цілей, яких прагнемо досягти внаслідок реформування системи фінансування проектів з ремонту та будівництва доріг загального користування місцевого значення. Причиною тому слід визнати ігнорування показників якості утримання та ремонту доріг таких як: експлуатаційний стан автодоріг, наявність та стан дорожніх споруд (зокрема мостів, шляхопроводів тощо), інтенсивність руху, протяжність доріг за категоріями, безпека дорожнього руху тощо.

Розподіл субвенцій на ремонт та будівництво доріг загального користування місцевого значення за областями на 2018 р.

Вважаємо, що в основу методики розподілу субвенцій має бути покладено інтегральний показник експлуатаційного стану доріг та безпеки руху I_{mc} , визначений за середньою геометричною часткових показників якості утримання та ремонту доріг, який дасть змогу встановити потребу в ремонті (таблиця), а отже, і рівень фінансування.

Встановлення необхідності ремонту залежно від індексу експлуатаційного стану дороги $J_{есд}$

Значення індексу експлуатаційного стану дороги $J_{есд}$	Необхідність ремонту
8 і більше	Ремонт не потрібен
$5 \leq J \leq 7$	Необхідний поточний середній ремонт
4 і менше	Необхідний капітальний ремонт

Джерело: [1].

Запровадження на практиці поданих пропозицій забезпечить ефективне використання бюджетних коштів, спрямованих на ремонт та будівництво доріг загального користування місцевого значення та покращення їх експлуатаційного стану.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Методики визначення обсягу фінансування будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг та нормативів витрат, пов'язаних з утриманням автомобільних доріг: Наказ Мінінфраструктури України від 16.10.2012 р. №1734/22046. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.zakon.rada.gov.ua/go/z1734-12>
2. Про джерела фінансування дорожнього господарства України щодо удосконалення механізму фінансування дорожньої галузі. — Закон України від 17.11.2016 р. №1762-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.zakon.rada.gov.ua/go/1762-19>
3. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення дорожньої галузі. — Закон України від 17.11.2016 р. № 1763-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.zakon.rada.gov.ua/go/1763-19>

ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДАПТАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ДО ВИМОГ ЄС: ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ

Традиційною проблемою адаптації державної служби до мінливого соціального середовища є особлива складність прийняття рішення щодо відмови від інструментів, що використовувалися раніше та їх заміну на нові, утворені чи запроваджені за досвідом інших країн та соціальних систем. На сучасному етапі державотворення ця проблема у повній мірі проявляє себе у площині практичної реалізації Угоди про асоціацію з ЄС та намірів керівництва країни здійснити інтеграцію до євроатлантичних структур.

Щодо проблем “інструментального” рівня у науковій літературі, неодноразово зверталася увага на їх політичну заангажованість, корупційні ризики, низький рівень їх мотивації до змін через низький рівень оплати праці державних службовців порівняно з приватним сектором, труднощі щодо “залучення” компетентних та вмотивованих кадрів, а також відсутність у традиційних інструментах державного службовця демократичних традицій [1, с. 43].

Загалом, реформування державної служби в Україні виявилось тривалим процесом, покликаним забезпечити стабільність і послідовність державної служби в транзитивний період. Водночас впровадження змін в Україні повинно ґрунтуватися на принципах верховенства права, демократії та рівності, що склалися за час тривалої у часі розбудови ЄС.

Реформування державної служби Україною здійснюється за допомогою активного залучення експертів країн Європейського Союзу, що насамперед спирається на використання інструментів Twinning та TAIEХ. За цієї мети було створено Адміністративний офіс програми Twinning, який інформує про можливості використання інструментів Twinning та TAIEХ. Виконання цих функцій покладено на Центр адаптації державної служби до вимог ЄС.

Вдалим прикладом одного з інструментів у роботі з Україною, який доцільно використовувати як базу наукових досліджень, а також елемент розвитку знань у галузі “Публічне управління та адміністрування”, є спільна ініціатива Європейського Союзу та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) “Програма підтримки вдосконалення врядування та менеджменту” (SIGMA):

- надання допомоги країнам-бенефіціарам у пошуку належного врядування для підвищення ефективності управління та сприяння залучен-

ня співробітників державного сектора до демократичних цінностей, етики та поваги верховенства закону;

- сприяння зміцненню внутрішніх можливостей центрального урядового рівня вирішувати проблеми інтернаціоналізації та інтеграційних планів Європейського Союзу;
- підтримка ініціативи Європейського Союзу та інших донорів для надання допомоги країнам-бенефіціарам у реформі державного управління та сприяння координації діяльності донорів.

Варто підкреслити значні практичні результати даної програми. У межах інструменту SIGMA було проведено більше 40 ґрунтовних досліджень на підтримку інституційного розвитку у країнах-кандидатах ЄС. На їх основі було розроблено рекомендації з окремих питань реформування системи публічного управління [2, с. 144].

Вважаємо важливим актом та інструментом, прийнятим у рамках SIGMA, “Європейські принципи державного управління”, в якому визначено норми, яким країни-кандидати, у тому числі й Україна, мають відповідати з метою узгодження їх публічної адміністрації з інтересами держав-членів ЄС. Принципи визначають, яким має бути “належне врядування” (good governance) на практиці, окреслюють структуру моніторингу, який дасть змогу проводити регулярний аналіз прогресу, досягнутого державою у застосуванні принципів.

Слід звернути увагу, що перелік принципів для країн-партнерів у межах політики сусідства, викладених у наступному інструменті нормативно-правових та інституційних основ забезпечення адаптації державної служби України до вимог ЄС – акті “Принципи публічної адміністрації: Рамки для ENP країн”, є значно вужчий, хоча і охоплює ті самі сфери. Даний акт створено як допомога для осіб, які займаються розробкою політики у сфері адміністративних реформ та її реалізацією.

Таким чином, принципи публічної адміністрації, розроблені в межах проекту SIGMA, є досить багаточисельними та детально диференційованими за окремими сферами. При цьому зміст даних положень має здебільшого загальний характер (можна знайти лише кілька більш точних формулювань щодо конкретних заходів з реформування).

Слід також звернути увагу на рекомендаційний характер принципів публічної адміністрації. Вони не виражають офіційної позиції ЄС, хоча і мають високий авторитет серед країн. Конкретний перелік вимог щодо стану та необхідних кроків реформування системи державного управління визначається між ЄС та країною-кандидатом у процесі переговорів.

Вважаємо, що узагальнення принципів “належного врядування”, спільних для країн ЄС, має фундаментальне значення як для розвитку єдиних начал державного управління в межах країн ЄС, так і для країн, які обрали курс на зближення чи вступу до ЄС. Для країн-кандидатів прийняті принципи окреслюють певні межі, у яких має здійснюватися реформування системи державного управління. А тому наявність акта з чітко визначеними пріори-

тетними сферами та напрямами вдосконалення національних публічних адміністрацій є вже позитивним самим по собі.

Повертаючись до інструменту Twinning нагадаємо, що він був адаптований до подальших переговорів щодо вступу до ЄС. У 2001 р. “Посібник Twinning” був розроблений для програми CARDS, згідно з якою надавалася допомога країнам Західних Балкан. Протягом 2003-2004 рр. Twinning було нарешті введено як частина Інструменту Європейської політики сусідства (ENPI) [3].

З моменту свого створення інструмент Twinning значно еволюціонував. Зберігається основна ідея — направити експерта (Радника-резидента Twinning (RTA), який здійснюватиме консульгування на місці та зможе отримати необхідну додаткову експертизу в країнах-членах ЄС. Двостороння взаємодія відбувається шляхом проведення конференцій, круглих столів, обговорень. Процедури дають змогу також здійснювати навчальні поїздки, стажування осіб із сусідніх країн-партнерів до держав-членів, що насправді відбувається частіше, ніж візити Радників із країн-бенефіціарів.

Також серед інструментів європейської зовнішньої політики слід виокремити ТАІЕХ (The Technical Assistance Information Exchange Office), створений з метою забезпечення країн-кандидатів технічною допомогою з питань зближення законодавства у сферах, визначених Білою книгою [4]. За проектами ТАІЕХ організуються короткострокові місії в межах від одного до п'яти днів, які можуть бути продовжені на строк до чотирьох–п'яти тижнів. Розширення ЄС та налагоджування каналів технічної допомоги з новими країнами-партнерами підтримується Національною контактною точкою ТАІЕХ (NCP) у рамках Адміністративного офісу програми (РАО), який діє також як NCP для Twinning у кожній країні-партнері. ТАІЕХ забезпечує допомогу з боку державних експертів країн-членів ЄС партнерам і зацікавленим сторонам у країнах-бенефіціарах за допомогою трьох видів допомоги: експертних місій, практикумів або семінарів (у країні-бенефіціарі), а також в ході ознайомлювальних поїздок у країни-члени ЄС.

Сфери застосування представлених та інших інструментів можуть перетинатися, оскільки усі ці інструменти працюють у напрямі імплементації “acquis” та інституційного реформування систем державного управління. Головна ж відмінність між ними полягає у часових межах їх дії.

Список використаних джерел

1. Василенко М. Д. Організаційно-правові аспекти адаптації державного управління і державної служби України до вимог ЄС / М. Д. Василенко // Актуальні проблеми держави і права. — 2005. — Вип. 24. — С. 37–44.
2. Європейська інтеграція: навч. посі. для студ. вищ. навч. закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом “Державне управління” / кол. авт.; за заг. ред. проф. І. А. Грицяка та Д. І. Дзвінчука. — Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. — 464 с.

3. Реформа інструменту Twinning [Електронний ресурс] // Центр адаптації державної служби до вимог Європейського Союзу: [Веб-сайт]. — К., 2017. — Режим доступу: <http://www.center.gov.ua/pres-tsentr/materiali/item/2502-реформа-інструменту-twinning> (дата звернення 24.10.2017).
4. Twinning, TAIEX and SIGMA within the ENP. Activity Report 2008 / EuropeAid. — Brussels, 2009.

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Інтеграційний процес в аграрному секторі України як захід щодо вдосконалення системи державного регулювання агропромислового виробництва нами пропонується здійснити за наступним сценарієм.

Розробляється “пакетний” план з проведення інтеграційного процесу в аграрному секторі регіону від перших кроків щодо об’єднання до стійкого функціонування РІКС (регіональної інтегрованої корпоративної структури) у три етапи.

На першому етапі (або етапі формування регіональної інтегрованої корпоративної структури) правовим актом адміністрацією регіону створюється державна комісія з інтеграційних процесів в аграрному секторі (далі — комісія) з представників: адміністрації регіону — департаменту з розвитку АПК, департаменту економіки, департаменту майнових відносин, правового департаменту; місцевих органів влади і суб’єктів громадського сектору агропромислового виробництва (далі — учасники інтеграції (корпорації)). Затверджується положення про комісію, в якому прописуються цілі, завдання, функції, регламент, відповідальність, порядок проведення засідань, права і обов’язки комісії, а також права та обов’язки її членів. Комісія, своєю чергою, створює робочі групи за напрямками: оцінка майна учасників інтеграції; розробка проекту установчих документів створюваної організації у формі відкритого акціонерного товариства (керуюча компанія); визначення та узгодження переліку учасників інтеграції; організація корпоративного співтовариства; розробка плану виробничо-фінансової діяльності регіональної інтегрованої корпоративної структури (бізнес-план); оптимізація організаційно-виробничої структури учасників корпорації та розподіл функціональних обов’язків у корпорації. Завершальною роботою першого етапу буде погодження та затвердження членами комісії результатів робочих груп. Обов’язковою умовою при затвердженні досягнутих результатів робочих груп має бути створення комплексу заходів щодо оптимізації витрат виробництва, формування конкурентних переваг регіональної аграрної економіки і визначення чітких міжгосподарських зв’язків суб’єктів інтеграції.

Статут товариства формується за принципом балансу впливу, відповідно до якого розподіл пакета акцій товариства має бути: 40 % акцій — регіон; 10 % — унітарні підприємства; 50 % — інші юридичні особи, зайняті агропромисловим виробництвом (причому статутом може бути передбачено розподіл більшої частини цієї частки великим підприємствам як основним виробникам сільськогосподарської продукції) [1, с. 26].

Звіт про оцінку майна на нашу думку, повинен містити таку інформацію: перелік державного і муніципального майна, що перебуває у господарському віданні і (або) в оперативному управлінні підприємств, зайнятих агропромисловим виробництвом; перелік їх власного майна з розбивкою в даних списках майнового комплексу на ліквідне і неліквідне; аналіз економічної доцільності використання такого майна у виробничому процесі.

У проект організації корпоративного співтовариства необхідно включити функціональні обов'язки органів управління корпоративним співтовариством і структурних підрозділів компанії, що управляє [3, с. 3].

У функціональні обов'язки органів управління корпоративним співтовариством входить:

- наглядова рада формується з вищих представників учасників інтеграції, державних і муніципальних органів влади (Рада акціонерів), збирається не рідше одного разу на рік для вибору голови ради, призначення на посаду та зняття з неї генерального директора керуючої компанії, підведення підсумків роботи корпорації в поточному фінансовому році, затвердження стратегії розвитку та плану виробничо-фінансової діяльності корпорації на черговий фінансовий рік, плановий період та інших рішень відповідно до статуту товариства [2, с. 126];
- рада директорів формується з вищих представників учасників інтеграції, збирається не рідше одного разу на рік для вибору голови ради, прийняття управлінських рішень щодо функціонування корпорації в поточному фінансовому році та реалізації рішень наглядової ради;
- координаційна рада формується з керівників секторів керуючої компанії, очолює координаційну раду генеральний директор керуючої компанії, у функції якого входить також організація проведення наглядової ради і ради директорів, збирається протягом фінансового року для реалізації рішень ради директорів, поточних господарських питань, пов'язаних з діяльністю корпоративного суспільства.

Проект оптимізації організаційно-виробничої структури учасників корпорації розробляється таким чином, щоб забезпечити реалізацію переходу учасників корпорації, які знаходяться на загальній системі оподаткування, на сплату єдиного сільськогосподарського податку в цілях економії коштів на фіскальних витратах і приведення процесу формування фінансового результату до однакової системи.

Список використаних джерел

1. Борщевський В. В., Притула Х. М., Крупін В. Є. Перспективи становлення ефективного агробізнесу на сільських територіях України // Регіональна економіка. — 2012. — № 3. — С. 25–33.
2. Волченко Н. В. Передбачувальні наслідки членства у СОТ для сільськогосподарських товаровиробників України // Економіка АПК. — 2009. — № 6. — С. 122–128.
3. Духневич А. В. Сільське господарство в умовах членства України в СОТ // Часопис Академії адвокатури України. — 2011. — № 12. — С. 1–5.

РИЗИКИ В СИСТЕМІ СВІТОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасна біомаса Землі у перерахунку на суху речовину становить, приблизно, 24000 млрд т і, таким чином, перевищує її щорічний приріст. При цьому на біомасу океану доводиться 3,2 млрд т, що майже в 1000 разів менше. Це пов'язано з меншою ефективністю фотосинтезу океану, оскільки ефективність використання енергії Сонця на площі океану становить 0,04 %, а на суші – 0,1 %. Однак питома продуктивність океанічних біоценозів настільки висока, що мізерна, порівняно з сушею, фітомаса океанів створює щорічно чисту продукцію, співставну з чистою продукцією суші [5, с. 62]. Так, в океанах щорічно утворюється 55 млрд т рослинної маси, що становить майже третину всієї продукції планети. Водночас сумарна маса живої речовини, що вироблена на Землі за останній мільярд років, перевищує всю масу земної кори.

Біомаса на суші розподілена вкрай нерівномірно. Її обсяг зростає від полюсів до екватора. При цьому більше 99 % біомаси припадає на зелені рослини, а тварини й мікроорганізми становлять менше 1 % [6, с. 12].

Людство вже споживає у вигляді їжі, корму для тварин і палива більше 10 % первинної продукції біосфери. Водночас збереження рівноваги біосфери потребує, щоб ця величина не перевищувала 1 %. При цьому, через ерозію ґрунтів, у результаті інтенсивного землеробства, гірничопромислових розробок, розширення селитебних зон, промислового та гідротехнічного будівництва площа орних земель, що досягає близько 10 % поверхні суші, постійно зменшується. Водночас населення планети, незважаючи на всі заходи, що застосовуються в країнах, які розвиваються, для стабілізації кількості населення, вже перевищило 7 млрд людей і продовжує щорічно збільшуватися на 80 млн осіб [1, с. 299].

Таким чином, площа розораних ґрунтів у розрахунку на одного жителя Землі, а відповідно й виробництво продовольства на душу населення, стрімко зменшується.

За оцінками вчених, для збереження стабільності існуючої біосфери цивілізація не повинна споживати більше 1 % чистої первинної продукції глобальної біоти. Сучасне пряме споживання біосферної продукції суші вже на порядок вище порогового значення. Частка освоєної та переробленої цивілізацією частини суші перевищує 60 % і продовжує швидко зростати. Слід зазначити, що кожна сьома людина в світі (1 млрд) страждає від хронічно-

го голоду та недоїдання. Лише в Африці від голоду кожного дня помирають більше 15000 людей [3, с. 201].

Унаслідок постійної ерозії та швидких витрат практично невідновного ресурсу — ґрунту, а також великого обсягу видобувного палива й вироблених із нього мінеральних добрив, без чого неможливе багаторічне ефективне вирощування високоврожайних монокультур, біопалива, що одержуються в результаті інтенсивного сільськогосподарського виробництва, вони взагалі не можуть вважатися відновним ресурсом. Так, технічні культури, у тому числі й кукурудза, призводять до значно вищої ерозії ґрунту. Вони стрімко збільшують споживання дефіцитної води для зрошування.

Проведені в США у штаті Огайо дослідження засвідчили, що тривале вирощування кукурудзи як монокультури, збільшує швидкість ерозії ґрунту в дев'ять разів порівняно з сівозміною.

Таким чином, людство опинилося на межі гострої продовольчої кризи, що викликана зростанням населення й одночасним зменшенням основної бази для виробництва продовольства (орних земель).

У цих умовах немає особливого сенсу обговорювати глобальні перспективи використання сільськогосподарської продукції для розширення паливної бази світової енергетики. Лише найбільші світові виробники продовольства — США, Бразилія та окремі європейські країни можуть дозволити спрямовувати значну частку свого надлишкового виробництва сільгоспкультур на виробництво палива й іншої нехарчової продукції.

Наведемо приклад. Лише виконання плану ЄС із переведення до 2020 року 10 % автомобільного парку на біодизель вимагає виділення для цього 4,5 млн га землі. Ця площа відповідає масштабам Данії.

Якщо при цьому не постраждає населення власне країн-виробників сільгосппродукції, то постраждають громадяни найбідніших країн, які традиційно одержують продовольчу допомогу. Наприклад, на виробництво етанолу в США було витрачено більшу частину зерна, що раніше йшло на експорт і на допомогу іншим країнам. У результаті у 2006 році, відразу після початку масового виробництва біоетанолу в США, світова ціна на кукурудзяне зерно зросла втричі. Це поставило під загрозу виживання населення багатьох слабо розвинених країн.

Використання харчової сировини для виробництва палива стало одним із факторів стрімкого зростання світових цін на продовольство. Це відбувається у зв'язку з прогнозами щодо можливого подвоєння до 2030 року світового попиту на продукти харчування. Зростання попиту на продукти харчування пов'язане і зі зростанням рівня життя в країнах, що розвиваються. У них помітно збільшується споживання продукції тваринництва. Це галузь, що використовує значні обсяги зерна.

Політика заохочення виробництва біопалива шляхом надання його виробникам різних субсидій, що здійснюється в промислово розвинених країнах, не лише зменшує обсяг продовольчих ресурсів, а й сприяє зростанню цін на продукти харчування.

Наприклад, згідно оцінок Міжнародного енергетичного агентства у 2009 році урядова підтримка виробників біопалива в усьому світі становила близько 20 млрд дол. Основна частина від цієї суми припадала на США та країни ЄС. Агентство спрогнозувало подальше збільшення обсягу субсидій — до 45 млрд дол. на рік у 2010–2020 роках і до 65 млрд на рік — у 2021–2035 роках. Так, лише в США, у яких третина кукурудзи, що вирощується для одержання біоетанолу, обсяг субсидій становить близько 6 млрд дол. на рік. Державна підтримка, що виражається в пільговому оподаткуванні виробників біопалива, становить 45 центів за галон (3,6 л) в умовах ціни галону бензину на рівні 2 дол. Додаткові 10 центів допомоги одержують невеликі виробники, а величина імпортних зборів становить 54 цента за галон [7].

Зростання попиту на біологічне паливо змушує сільськогосподарських товаровиробників зменшувати посівні площі під продовольчими культурами й перерозподіляти їх на користь паливних. У результаті біопаливного ажіотажу кількість голодних людей на планеті до 2025 року зросте до 1,2 млрд осіб, оскільки для виробництва етанолу лише на одну заправку позашляховика (100 л) потрібно близько 450 фунтів кукурудзи. Цієї кількості зазначеної культури достатньо для харчування однієї людини “третього світу” упродовж року. Таким чином, лише для американських автомобілів потрібен обсяг сільськогосподарських продуктів, достатній для харчування більше 1 млрд людей.

Як зазначають експерти, етанол, що виробляється з зерна, не є економічно й енергетично ефективною альтернативою бензину. Заміна лише 10 % необхідного до 2020 року США бензину етанолом потребує шостої частини всіх земель, зайнятих у країні під зернові. Таким чином, якщо в США будуть задіяні всі доступні ресурси біологічної сировини, то це дасть можливість задовольнити не більше 50 % потреб американського ринку в автомобільному паливі.

Отже, існування на Землі 7 млрд людей (а в недалекому майбутньому — 12 млрд осіб), що в 10^3 раз перевищує біологічно обґрунтовану чисельність людської популяції, яка існувала в доцивілізаційний період [4, с. 94], вже є грандіозною екологічною катастрофою для існуючої земної біосфери [1, с. 114].

Один із найвідоміших учених В. І. Вернадський зазначав, що людина “становить невідворотний прояв грандіозного природного процесу”, і “цивілізація... є великим природним явищем, що відповідає історично, (правильніше) геологічно складеній організованості біосфери”. Проте існуюча біосфера й та, що розвивається всередині неї і на її основі Цивілізація, за своєю сутністю, є антагоністами. Цивілізація прагне використати накопичений біосферою потенціал як ресурс свого розвитку. А з точки зору системи природних регуляторів, що вже склалися, діяльність Цивілізації є збуджуючим впливом, який для повернення системи до рівноваги необхідно пригнітити [2, с. 76].

Саме в цьому головна й принципова проблема взаємовідносин Цивілізації й Природи, а не в корисливих прагненнях промисловців і небажанні впроваджувати сучасні екологічно чисті технологічні процеси.

Список використаних джерел

1. Арутюнов В. С. Ступени эволюции. Эволюционная концепция природы и цивилизации / В. С. Арутюнов, Л. Н. Стрекова. М.: Наука, 2006. 347 с.
2. Вернадский В. И. Биосфера и ноосфера / В. И. Вернадский. М.: Рольф, 2002. 576 с.
3. Горшков В. Г. Физические и биологические основы устойчивой жизни / В. Г. Горшков. М.: ВИНТИ, 1995. 470 с.
4. Капица С. П. Общая теория роста человечества / С. П. Капица. М.: Наука, 1999. 189 с.
5. Назаретян А. П. Цивилизационные кризисы в контексте Универсальной истории / А. П. Назаретян. М.: ПЕР СЭ, 2001. 239 с.
6. Яншин А. Л. Глобальное потепление и его последствия: Стратегия принимаемых мер / А. Л. Яншин, М. И. Будыко, Ю. А. Израэль // Глобальные проблемы биосферы. М.: Наука, 2003. № 34. С. 12.
7. De Castro C., et al. A top-down approach to assess physical and ecological limits of biofuels, Energy (2013), <http://dx.doi.org/10.1016/j.energy.2013.10.049>

ОСНОВОПОЛОЖНІ ПРИНЦИПИ РЕЗУЛЬТАТ-ОРІЄНТОВАНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Вибір Європейського вектора розвитку для України означає рух у напрямку європейської цивілізаційної моделі, що забезпечує прогрес у всіх сферах життєдіяльності суспільства і держави. Такий вибір зумовлено пошуками місця України у світовому співтоваристві, необхідністю радикального підвищення конкурентоспроможності країни, її відходу від статусу нестабільної держави [1, с. 55].

Дослідники стверджують, що природна еволюція на підставі переважання існуючих тенденцій, факторів і конкурентних переваг протягом 10–15 років не приведе до економіки нової якості, до оновлення країни загалом. Наголосимо, що роль публічної влади в переведенні країни на передовий рівень першорядна: у сучасному світі існує вже багато прикладів, коли держави, що не володіють явними природно-ресурсними й матеріальними перевагами, виходять на високий рівень якості життя завдяки професійному й сучасному інструменталізованому демократичному врядуванню.

Отже, не даремно сьогодні в українському суспільстві очевидна стурбованість низькою якістю публічного управління, невідповідністю суспільних витрат на здійснення публічної влади й віддачею, що отримує суспільство.

Процес еволюції соціально-економічної системи сприяє поступовій трансформації системи державного управління в сучасні моделі регулювання суспільства, а саме розширенню публічного управління (від лат. “publicus” — суспільний, народний, державний). У зв’язку з цим слід нагадати, що класична теорія менеджменту в державному секторі реалізувалася на практиці через модель публічного адміністрування; неокласична теорія менеджменту — через модель публічного управління, у центрі уваги якої перебуває вже людина, а не організаційна структура; сучасна теорія менеджменту — через модель нового публічного управління (New Public Management), що стосується ефективного функціонування всієї системи політичних інституцій [1, с. 60].

Наслідком сучасної трансформації державного управління виступає близька за змістом до концепції New Public Management концепція Good Governance. Фундаментальними основами виникнення цієї концепції є концепції New Public Management та Networked Government (“мережевий уряд”). Але жодна з них не тільки не стала надбанням управлінської практики в Україні, але й не отримала необхідної теоретичної розробки. Сам термін “публічне управління” (англ. public management), що змінив термін

“публічне адміністрування” (англ. public administration), вперше був використаний у науковій практиці у 1972 р. англійським державним службовцем Д. Кілінгом у його науковій праці “Management in Government” [2, с. 15], в якій відзначалося, що “публічне управління — це пошук у найкращий спосіб використання ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей державної політики”. Своєю чергою, один із сучасних дослідників публічного управління Г. Букерт [3, с. 26] наголошує на тому, що “публічне управління не є певним нейтральним, технічним процесом, а є діяльністю, яка тісно пов’язана з політикою, законом і громадянським суспільством”. Програма розвитку ООН надає визначення публічного управління, що запропоновано американським ученим Дж. Шавріцом у Міжнародній енциклопедії державної політики та адміністрування: “Публічне управління — це галузь практики та теорії, яка є ключовою для публічного адміністрування та зосереджена на внутрішній діяльності державних установ, зокрема на вирішенні таких управлінських питань, як контроль, керівництво, планування, організаційне забезпечення, забезпечення інформаційними технологіями, управління персоналом, та оцінка ефективності” [4]. Професор С. Чернов визначає публічне управління як організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження чи перетворення, базуючись на владній силі, яка обмежує дієвий суспільний контроль [5, с. 7].

Публічне управління має бути спрямоване на реалізацію цінностей суспільства. Взагалі публічне управління — це різновид суспільно корисної діяльності, яка здійснюється певною сукупністю суб’єктів, зокрема органами державної влади. У цьому випадку наглядним є взаємозв’язок публічного управління та державної влади, яка відповідно до ч. 1 ст. 6 Конституції України, реалізується згідно з принципом розподілу влади, тобто органами законодавчої, виконавчої та судової влади. Окрім того, публічне управління завжди здійснюється у контексті подій, що відбуваються в суспільстві і в реальних соціально-економічних, політичних і культурних умовах. Відповідно, публічне управління не може бути ізольованим від суспільства, оскільки воно реалізується частиною цього суспільства і в тісному взаємозв’язку із цим суспільством. Отже, можна констатувати, що публічне управління як об’єкт наукового пізнання є складним та багатоплановим утворенням, основою якого є концепція, що впливає із тісного взаємозв’язку політики і права, управління й влади, політичної системи та суспільства загалом, а також взаємодії суспільства з різними елементами соціальної системи.

У контексті європейського вектора вирізняють наступні принципи ефективного публічного управління [6, с. 7].

Принцип гармонізованого керованого розвитку передбачає здійснення розвитку територіальних громад на засадах програмно-цільового підходу з урахуванням маркетингових та економічно обґрунтованих потенціалів й конкурентних переваг території, базується на ідеології сталого розвитку, що забезпечує синергію економічної, соціальної та екологічної складових, і

спрямовує на гармонізацію із стратегічними орієнтирами розвитку регіону й суміжних територій.

Принцип забезпечення високої якості публічних послуг і захисту прав споживачів передбачає побудову системи надання послуг на засадах використання визнаних в Європі моделей якості і сімейства стандартів ISO-9000, створення на рівні муніципальних органів влади, наближеної до клієнта системи захисту прав споживачів.

Принцип регулярного зворотного зв'язку з громадою з приводу оцінювання якості діяльності влади з позицій громадянина-споживача послуг передбачає формування системи індикаторів стану громади в ключових сферах діяльності влади, постійний моніторинг громадської думки, зокрема з використанням сучасних електронних інтерактивних засобів комунікацій типу електронне місто.

Принцип раціонального сполучення міжсекторного співробітництва з конкуренцією за муніципальні ресурси при виробленні й наданні послуг передбачає налагодження на ринкових взаємовигідних засадах партнерства в трикутнику “влада—бізнес—громада” й водночас створення реального конкурентного середовища при розподілі муніципальних ресурсів серед агентів, що забезпечують функціонування та розвиток громади.

Принцип корпоративного підходу передбачає розгляд громади як специфічної багатопрофільної корпорації, де члени громади є співвласниками муніципального майна, учасниками цільових муніципальних позик, добровільними інвесторами проектів з покращення умов життєдіяльності в громаді, що активізує їх співучасть в управлінні справами громади; орієнтує на запровадження нової організаційної культури муніципальних корпоративних відносин.

Принцип кластерного підходу до організації територіального співробітництва виробників товарів і послуг передбачає використання раціональних форм об'єднання зусиль і ресурсів виробничих структур території.

Принцип відкритості влади й співучасті громадян в управлінні передбачає доступність до інформації, якою обґрунтовуються владні рішення, громадську експертизу рішень влади, створення необхідної кількості громадських організацій у проблемних сферах функціонування та розвитку громади, що уособлюють осередки громадянського суспільства.

Принцип постійного розвитку системи управління громадою передбачає постійне удосконалення менеджменту в муніципальних органах влади, створення раціональних структур управління, делегування повноважень й систем прийняття рішень з урахуванням необхідності їх громадської експертизи, впровадження систем управління якістю на засадах процесного підходу, систем адміністративного аудиту й оцінювання успішності діяльності тощо.

Принцип постійного розвитку персоналу органів муніципального управління передбачає створення спеціалізованих систем навчання та підвищення кваліфікації персоналу, що працюють за умов конкуренції, з основ прогресивних управлінських технологій та інструментів, лідерства, командної роботи,

організаційної культури та кодексу ділової та службової етики; формування стратегічного мислення управлінців, розвиток службового підприємництва, прогресивних гнучких систем стимулювання персоналу, зокрема на засадах атестації і щорічного оцінювання успішності діяльності.

Запропонований комплекс принципів результат-орієнтованого управління дає можливість сформуванню відносно завершеної картини ідеологічної, інституційної та методологічної складових демократичного публічного управління, що реалізується відповідно до сучасних європейських стандартів у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Обушна Н. І. Публічне управління як нова модель організації державного управління в Україні: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / Н. І. Обушна // Ефективність державного управління. – 2015. – Вип. 44 (1). – С. 53–63. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44%281%29_8
2. Keeling D. Management in Government [Text] / D. Keeling. – London: Allen & Unwin, 1972. – P. 15.
3. Bouckaert G. Modernizing the Rechtsstaat: Paradoxes of the Management Agenda [Text] / G. Bouckaert. – Berlin: Duncker & Humblot, 2002. – P. 26.
4. Глосарій Програми розвитку ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministrationGlossary>.
5. Чернов С. І. Текст лекцій з дисципліни “Публічне адміністрування” [Текст] / С. І. Чернов, С. О. Гайдученко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ, 2014. – С. 7.
6. Шаров Ю. П. Інноваційні інструменти публічного адміністрування: європейський контекст / Ю. П. Шаров // Публічне управління: теорія та практика. – 2010. – Вип 1. – С. 5–9.

ГЕНЕЗИС РОЗУМІННЯ ФЕНОМЕНУ ЛОБІЗМУ У ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУКОВІЙ ДУМЦІ: ВІД ПРОТОНАУКОВОГО ЕТАПУ ДО ЕТАПУ ПОШУКУ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ

Нині лобізм являє собою складний суспільно-політичний феномен, є одним з дієвих механізмів впливу громадян на процес державного управління. Генезис лобізму, що триває понад 400 років, заслуговує на окрему увагу науковців, адже його розкриття дасть можливість не лише краще зрозуміти це явище, а й сформує базу для його глибокого усвідомлення, всебічного аналізу, порівняння з іншими явищами та процесами, а в перспективі — підгрунття для прогнозування майбутніх тенденцій.

Вивченню виникнення та становлення лобізму тією чи іншою мірою було присвячено ряд досліджень вітчизняних учених, зокрема Ю. Зущика, А. Одінцової, А. Євгенєвої, О. Гросфельд, Р. Мацкевича, М. Недюхи, В. Нестеровича, М. Рачинської, В. Сумської, Є. Тихомирової, А. Трофименка.

На думку більшості дослідників, від самого моменту свого “офіційного” виникнення (а в “Оксфордському словнику” зазначається, що це слово вперше було зафіксовано в письмовій мові у 1553 р. [1]) і до початку ХХ ст. лобізм за своєю природою був невіддільним від корупції, засновувався на фаворитизмі, не носив професійний характер. Так, наприклад, А. Трофименко стверджує, що у 1862 р. у США на базі лексеми “лобі” виникає поняття “лобіювання” (lobbying), у 1863 р. — “лобіст” (lobbyist) та у 1883 р. — “лобізм” (lobbyism), які упродовж другої половини ХІХ ст. вживалися для позначення різновиду корупційних діянь та їх суб’єктів [2, с. 113].

Варто зазначити, що інтерес до вивчення лобізму у дослідників ХІХ ст. був практично відсутнім. Одним з перших досліджень, що так чи інакше торкнулися проблематики лобізму, можна вважати книгу Едуарда Бернейза “Кристалізація громадської думки”, що побачила світ у 1923 р. в США. Наразі ця книга витримала сотні перевидань на різних мовах та лишається бестселером у сфері PR-технологій загалом, та окремих їх елементів, зокрема [3]. Початок ХХ ст. можна вважати періодом протонаукового етапу вивчення феномену лобізму у світовій науці. Пояснити відсутність інтересу вчених ХІХ — початку ХХ ст. до настільки важливого суспільно-політичного феномену, як лобізм, можна як уже згадуваним ставленням до лобізму як корупції, так і незрілістю інститутів громадянського суспільства, відсутністю сприйняття цього явища тодішніми науковцями як сус-

пільного феномену, що не має однозначно негативного забарвлення. Що ж до становлення вітчизняної наукової думки в дослідженні лобізму, то якщо лобіювання як явище мало місце ще в Російській Імперії XIX ст. (цьому питанню присвятила чималу увагу у своїх дослідженнях Т. Телькінена [4; 5]), то дослідження цього суспільного феномену почалися у вітчизняній науці лише в середині XX ст. Незважаючи на суттєві зміни в лобістській діяльності розвинених демократичних країн, радянське сприйняття лобізму було політично заангажованим і відповідало реаліям XIX ст. Так, в одному з радянських енциклопедичних видань зазначено: “лобі, лобізм — система контор і агентств великих монополій при законодавчих органах США, які здійснюють прямий тиск (аж до підкупу) на законотворців і державних чиновників в інтересах цих компаній” [6, с. 589].

Ситуація дещо змінилася тільки у 80-х роках XX ст. Знаковою подією можна вважати вихід у 1986 р. монографії В. Константинова і В. Найшуля “Технологія планового управління”, де вперше розкрито з економічних позицій вплив групових інтересів у різних галузях народного господарства на планове управління в Радянському Союз [7, с. 9–10]. Таким чином, вітчизняна наукова думка щодо лобізму не прослідковувалась до XX ст., протягом радянської доби характеризувалась протонауковим сприйняттям (при цьому дослідження велися виключно крізь призму панівної ідеології), і лише на період розпаду СРСР та здобуття Україною незалежності вийшла на етап пошуку концептуальних підходів до розуміння цього складного суспільно-політичного феномену.

Список використаних джерел

1. The Oxford English dictionary. Being a corrected re-issue with an introduction, supplement and bibliography of a new English dictionary on historical principles / Edited by James A. H. Murray, Henry Bradley, W. A. Craigie, C. T. Onions. — Volume VI. — Oxford: Clarendon Press, 1970. 820 p.
2. Трофименко А. В. Концептуальні підходи до розуміння лобізму / А. В. Трофименко // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2014 р. Вип. 10. С. 112–123.
3. Эдвард Л. Бернейс Кристаллизация общественного мнения // Диалектика-Вильямс, 2016. 272с.
4. Телькінена Т. А. Політичні права і свободи стану дворян в Російській імперії як предмет лобіювання на етапі підготовки проекту загального положення про селян, що вийшли із кріпосної залежності (квітень 1856 р. — серпень 1859 р.) // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 3. С. 53–63.
5. Телькінена Т. Е. Політичні права і свободи стану дворян в Російській імперії як предмет лобіювання під час попереднього обговорення проекту Загального положення про селян, що вийшли із кріпосної залежності (серпень 1859 — квітень 1860 рр.) // Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: Право. 2013. Вип. 6. С. 24–33.

6. Большая советская энциклопедия: в 30 т. / под ред. А. М. Прохорова. — М.: Советская энциклопедия, 1974. Т. 14. 624 с.
7. Константинов В. М., Найшуль В. А. Технология планового управления / В. М. Константинов, В. А. Найшуль / Центр. экон.-мат. институт АН СССР. — М.: ЦЭМИ, 1986. 57 с.

ДО НАЗВИ ДИСЦИПЛІН З ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У НАЦІОНАЛЬНИХ РЕАЛІЯХ

Для сучасних автономних соціально-економічних систем на нашій планеті – національних держав вирішальним для забезпечення їх нормального існування та позитивного розвитку є головний фактор, а саме: ефективність та професіоналізм публічного адміністрування їх державного апарату. З цих позицій слід розглянути співвідношення вживання понять “публічне адміністрування”, “державне управління”, “публічне управління” та аналогічних сполучень в умовах реалій сучасної національної дійсності та постійно існуючих і виникаючих знову і знову різного роду викликів (економічних, соціальних, воєнних, екологічних, техногенних тощо).

По-перше, публічне адміністрування за загальним визначенням являє собою відкрите доведення до загального відома розпоряджень, наказів та інших нормативно-правових актів органів виконавчої влади за допомогою засобів масової інформації та комунікації для широкого розуміння населення країни і легітимного їх виконання.

Спробуємо розібратись в етимології, історичній і сучасній семантиці синтетичного терміна “публічне адміністрування”. Слово “адміністрація” походить від латинського *administratio* – керування, управління, що, своєю чергою, походить від *administro* – керую, управляю. Отже, адміністрування – це здійснення процесу управління, завідування та керування за допомогою спеціального кадрового апарату – урядовців [1, с. 18]. Але безпосередньо цей термін в українську мову прийшов вже від німецького *administrieren*, що означало керувати формально, бюрократично, за допомогою наказів і розпоряджень [2, с. 21].

Сутність інтерпретації феномену цього поняття полягала в тому, що посада в такому керівному органі перетворювала індивідуальну волю посадовця в державну. Це суттєво підсилює суб’єктивізм владних органів управління в усіх його виявах. Суттєвий вплив на сам процес публічного адміністрування залежно від характеру та режиму влади безпосередньо можуть мати вольові, моральні, інтелектуальні, креативні, а також мобілізаційні якості державних службовців і політичних діячів управлінської еліти. Тому наслідки адміністрування можуть мати як позитивний, так і негативний характер. Отже, реалізація цілей і стратегічних задумів, тактичних і оперативних завдань кадровим складом адміністративного апарату може бути як правомірною, логічною, раціональною, так і волюнтаристичною, не-

правомірною, нелогічною, ірраціональною. Вважається, що адмініструванню, як стилю управління, притаманні формалізм та підпорядкування всієї діяльності збереженню й зміцненню власної влади. Спрямованість органів адміністративної влади до бюрократичного стилю управлінської діяльності обумовлено крім суб'єктивного фактору та системного самозбереження, що спирається на бажання безконтрольності та необмеженості дій, ще деякими іншими об'єктивними чинниками.

Серед них, по-перше, найважливіше: намагання домінувати в тріаді влади (законодавчій, виконавчій і судовій) через існуючу певну залежність інших гілок влади від ресурсу (фінансового, кадрового, управлінського, силового) та впливових важелів (наприклад, на засоби масової інформації та комунікації) адміністративно-виконавчого апарату. Останній завжди має значні можливості суттєво впливати на посадовців або кандидатів на ці посади через великий арсенал інструментарію опосередкованого примусу.

По-друге, в умовах надзвичайних ситуацій, війн, криз, терористичної діяльності, техногенних і природних катастроф, епідемій, масових акцій протесту та безчинств, що почастишали за процесів глобалізації, перманентного застосування прийомів і засобів гібридного протиборства виникають потреби у посиленні виконавчої влади й активного застосування спеціальних інноваційних засобів прямого чи силового адміністрування. Такі умови потребують швидкої мобілізаційної перебудови стилю діяльності всього кадрового апарату адміністративної влади задля оперативного й адекватного прийняття й ухвалення рішень, які давали б змогу у стислих обмеженнях ресурсу й часу нейтралізувати негативні загрози та впливи.

Подолання цих протиріч і викликів з погляду громадянського суспільства вбачалось у запровадженні в умовах західної демократії у використанні більш складної модної конструкції, що характеризувало б державне управління в більш привабливому й неоднозначному вигляді. В англійсько-американській інтерпретації цим поняттям стало публічне адміністрування – *public administration* (у зворотному перекладі безпосередньо з англійської в їх словниках буде – державне адміністрування) [3, с. 186]. Але в українській (як і в російській) практиці традиційно цей термін, зазвичай, трактується, перекладається і використовується як державне управління. Через пряме та не зовсім коректне застосування у практиці пострадянських держав цих понять як різних і синонімічних одночасно набуло дещо дивного і не завжди адекватного використання у такому термінологічному сполученні, як, наприклад, назва навчальної дисципліни “публічне адміністрування та управління”, що відповідно може читатися – публічне управління та управління. Тобто тавтологія на кшталт горезвісної “економної економіки” Л. Брежнєва. Тому більш детально треба приділити увагу слову “публічне” і його вживанню у словосполученні з термінами “управління” й “адміністрування”.

Слово “публічний” (від латинського *publikus* – суспільний, всенародний, відкритий; той що відбувається у присутності публіки (обмеженої або визначеної аудиторії, груп населення, тощо); прикладний або призначений

для суспільного користування [3, с. 508–509; 4, с. 1003]. У розумінні того, що державна адміністрація призначена виконувати свої функції відкрито й на користь всього суспільства використовується цей термін, а також щоб відрізнити його від понять: “приватне адміністрування”, “місцеве адміністрування” тощо. Відповідний стиль управління склався у Великій Британії у 20–30-ті роки ХХ ст. і поширився у країнах Західної демократії. Щоб відповідно застосовувати прямі термінологічні визначення для різноманітних особливостей управління соціально-економічними системами в національних реаліях, зокрема в Україні, треба виробити і встановити адекватні поняття і назви органів влади та внести їх у спеціальний, нормативний і науковий обіг.

Можливо треба якимось чином поділяти терміни публічного адміністрування на різних рівнях: центральному, регіональному, місцевому і запровадити використання словосполучень, наприклад, “регіональне публічне адміністрування”, “місцеве адміністрування і самоврядування” та ін.

Отже, за умов сталої практики використання термінів адміністрування і управління як аналогів одного й того самого явища (суспільного феномену) треба ввести семантичну ясність у суспільне (публічне), правове і наукове застосування цих понять самостійно, а також у відповідних термінологічних словосполученнях.

Список використаних джерел

1. Соціологічна енциклопедія / [укладач В. Г. Городяненко]. — К.: Академвидав, 2008. — 456 с. — Серія “Енциклопедія ерудита”.
2. Новий словник іншомовних слів : близько 40 000 сл. і словосполучень / [Шевченко Л. І., Ніка О. І., Хом’як О. І., Дем’янюк А. А.]; за ред. Л. І. Шевченко. — К.: АРІЙ, 2008. — 672 с.
3. Короткий оксфордський політичний словник / [за ред. І. Макліна, А. Макмілана]; пер. з англ. — К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2005. — 792 с.
4. Великий тлумачний словник української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. — К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2002. — 1440 с.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Для ефективного виконання державою соціальної функції маємо провести ряд змін як в політичній системі загалом, так і соціальній зокрема. Маємо розробити напрями вдосконалення механізмів реалізації соціальної функції держави в Україні. Науковці Е. Ю. Шпакова, Д. С. Гвасалія соціальну функцію держави “розглядають як один із напрямків діяльності держави, який полягає у створенні державою необхідних умов, що забезпечують гідне життя людини незалежно від її соціального стану, участі у виробництві сукупного національного доходу” [5]. Вони вважають, що історія виникнення соціальної держави й соціальної функції бере свій початок “з найстаріших людських цивілізацій, коли мислителі античності почали висувати ідеї захисту прав людини, в основу яких було покладено знаменитий вислів давньогрецького філософа Протагора: “Людина – мірило усіх речей” [3, 5]. Знаковою рисою розбудови української державності є намагання стати одночасно і правовою, і соціальною. У цьому полягає складність побудови соціальної держави в країні. Зважаючи на відсутність у нас основ правової державності в недалекому минулому, правову і соціальну державу доводиться будувати одночасно, що породжує значні проблеми. Але нині дуже важливою засадою для процесу соціального державотворення в Україні є законодавче покладання державою на себе обов’язку утвердження і забезпечення прав і свобод людини [5].

Отже під соціальною функцією прийнято розуміти один із напрямів діяльності держави, який полягає у створенні нею необхідних умов для забезпечення гідного життя людини незалежно від її соціального стану, участі у виробництві сукупного національного доходу, а також належного правового механізму соціальної захищеності відповідно до міжнародних стандартів [5].

Аналіз змісту національного законодавства, проведений науковцями, дає підстави вважати, що у поняття здійснення соціальної функції включають: всі види соціального забезпечення, у тому числі і соціального страхування (на випадок безробіття, непрацевдатності, малозабезпеченості тощо); різні заходи з охорони праці; систему пільг та привілеїв у матеріальному забезпеченні громадян, що обумовлені їх особливим посадовим чи соціальним становищем (статусом); різні заходи з попередження масових захворювань; надання різнопланової допомоги тим, що постраждали від техногенно-еко-

логічних катастроф; різні гарантії захисту громадян від численних соціальних ризиків. На думку авторів, “запровадження вдалих соціальних реформ, перш за все, потребує наявності державного механізму, який би був готовий, тобто, забезпечений кваліфікованими кадрами, технікою тощо, до виконання своїх функцій” [4]. Серед основних напрямів удосконалення механізмів реалізації соціальної функції держави в Україні вчені та практики виокремлюють запровадження державних соціальних стандартів, що являють собою встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми та нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій. Державні соціальні гарантії — встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму.

Встановлення та постійне їх коригування відповідно до соціально-економічного стану держави уможливить: визначати механізми реалізації соціальних прав та державних соціальних гарантій громадян, зазначених Конституцією; визначати пріоритети державної соціальної політики щодо забезпечення потреб людини в матеріальних благах і послугах та фінансових ресурсів для їх реалізації; визначати та обґрунтувати розміри видатків Державного бюджету України та місцевих бюджетів, соціальних фондів на соціальний захист і забезпечення населення та утримання соціальної сфери [1–5]. На основі соціальних стандартів державою визначаються розміри основних соціальних гарантій: мінімальних розмірів заробітної плати та пенсії за віком, інших видів соціальних виплат, допомоги тощо — і вони є в основі формування соціальної політики та виконання соціальної функції держави.

На переконання Е. Ю. Шпакова та Д. С. Гвасалія соціальна функція держави належить до її внутрішніх функцій, а її об’єктом є людина, її життя та здоров’я. Соціальна функція держави Україна дістала закріплення у ст. 6 Конституції, відповідно до якої Україна є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Сутність соціальної функції держави стисло виражена у ст. 3 Основного Закону. Згідно з цією статтею людина, її життя та здоров’я, честь і гідність, недоторканність та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави [1]. Зміст соціальної функції має широкий спектр напрямів. У державі охороняється праця і здоров’я людей, встановлюється гарантований мінімальний розмір оплати праці, забезпечується державна підтримка сім’ї, материнства, батьківства й дитинства, інвалідів і людей похилого віку, розвивається система соціальних служб, встановлюються державні пенсії, допомоги та інші гарантії соціального захисту. Вчені вважають, що “зміст соціальної функції визначається завданнями держави в соціальній сфері” [5].

У науковій роботі А. Є. Краковської “Еволюція соціальної функції сучасної держави: теоретико-правовий аспект” серед основних критеріїв, які засвідчують значення соціальної функції держави, вказується на формування необхідного нормативно-правового фундаменту для забезпечення стандартів гідного життя, здійснення активної та ефективної державної соціальної політики, створення умов безпечної життєдіяльності та всебічного розвитку особистості, запровадження відповідальності органів влади за негативні показники якості життя населення, запровадження соціального діалогу, забезпечення балансу інтересів особи, суспільства і держави, додержання соціальних орієнтирів і зобов’язань, визначених у міжнародних договорах [3].

Повнота їх забезпечення соціальних прав людини, а отже, й повнота реалізації соціальної функції держави безпосередньо залежить від якості системи соціального законодавства, оскільки наявність пробілів та суперечності в ньому ставить під сумнів принцип реальності визначених в Конституції України соціальних прав людини і громадянина. Саме на законодавчому рівні встановлюється загальна модель детермінації соціальної функції держави, яка виглядає наступним чином: “права людини → соціальні права → забезпечення соціальних прав → соціальна функція держави”. Якщо ця модель об’єктивно представлена на рівні конституційного права, то тоді є достатні підстави, щоб стверджувати про соціальний характер тієї чи іншої держави як такої, чие функціонування визначається правами і свободами людини і громадянина, а також потребою у сприянні держави у забезпеченні прав людини [1]. На нашу думку, процес забезпечення соціальних прав людини і громадянина в Україні є нерозривно пов’язаним з реалізацією соціальної функції Української держави.

Використана література

1. Бульба В. Г., Радченко О. В., Федченко О. В. Інституційні передумови розвитку соціальних функцій держави в Україні. Управління суспільним розвитком: глобальні виклики та альтернативи. Острог, 2014. № 8. С. 18–30.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Краковська А. Є. Еволюція соціальної функції сучасної держави: теоретико-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 20 с.
4. Лебедев А. В. Протагор Новая философская энциклопедия: в 4 т. 2-е изд. Москва : Мысль, 2010. 2816 с.
5. Сьомкіна Т. В., Тарасевич О. В. Соціальна функція держави: проблеми соціалізації економічного розвитку // Экономика и управление . 2011. № 5. С. 63–67.
6. Шпаков Е. Ю., Гвасалія Д. С. Соціальна функція держави. URL: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67943.doc.htm.

СУЧАСНІ НАУКОВО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У 2018 р. відбулось декілька глобальних заходів, які демонструють неабияку популярність ідеї сталого розвитку. 1. Регіональний форум зі сталого розвитку для регіону ЄЕК ООН (1–2 березня, 2018 р.). Головна мета – обмін досвідом у контексті глобальної теми 2018 р. “Трансформація в напрямку сталого і стійкого суспільства”. Головний акцент робиться на залучення громадянського суспільства до цього процесу [1]. 2. Регіональний форум зі сталого розвитку (RFSD), (22 березня, 2018 р.). Форум було організовано Європейською економічною комісією ООН. Мова йшла, зокрема, і про сталі міста та громади, про роль громадянського суспільства в процесі сталого розвитку регіону, про сприяння сталому розвитку міст та регіонів, про роль підлітків та молоді у сталому розвитку, про механізми залучення громадян та про гендерну рівність [2]. Короткий огляд деяких звітів демонструє ті зміни, які відбуваються на інституціональному, соціальному та культурному рівнях. Нижче надано короткі посилання на різні звіти держав (розміщено в алфавітному порядку).

Австралія за основу бере регіональні інновації (2009 р.). Акцент робиться на питаннях визначення видів і форм державно-приватного партнерства для сталого розвитку в контексті наукових розробок і придбання знань (комерціалізація наукових досліджень).

Сталий розвиток в Албанії співвідноситься з подоланням крайньої бідності та зменшення ризику соціальної ізоляції, забезпеченням високоякісної базової універсальної освіти та заохочення гендерної рівності та розширення можливостей жінок [3]. Республіка Вірменія акцентує увагу на ролі сталого розвитку для повсякденного життя населення, про політичні, правові, практичні та поведінкові переваги сталого розвитку [4]. Зазначається, що це перша у своєму роді інноваційна модель у світі, де національний уряд та ООН об’єднують зусилля для створення спільної платформи для підтримки прискорення та впровадження механізмів сталого розвитку в країні. У Великобританії вважається (2017 р.), що у сталому розвитку ініціатива має бути за урядом. Для цього потрібно створити організаційний потенціал для стійкого розвитку [5].

Дослідники сталого розвитку Китаю (2017 р.) зазначають, що регіональний розвиток часто незбалансований, не координований та безперервний і саме ці проблеми мають бути визначені принципово для сталого розвитку

Китаю [6]. Реалізація цілей сталого розвитку для Канади — це можливість побудувати більш процвітаюче та стійке майбутнє, де збалансоване та інтегроване досягнення економічних, соціальних та екологічних аспектів сталого розвитку “не залишає нікого” [7] в рамках співпраці з усіма рівнями уряду, корінними народами, громадянським суспільством і приватним сектором. У Колумбії основна ідея сталого розвитку стосується подолання розриву на шляху до сталого розвитку міст та регіонів [8].

Латвія (2018 р.) включила цілі сталого розвитку 2030 р. в систему планування. Завдання у сфері сталого розвитку Латвії зосереджені у двох напрямках: забезпечення інноваційної та екологічно ефективної економіки; зниження нерівності доходів та можливостей. Поліпшення здоров'я, освіти та гідної праці є основою для вирішення завдань, що виникають в обох векторах [9]. Литва (2018 р.) визначила такі пріоритетні сфери вирішення 17 цілей ООН щодо сталого розвитку: зменшення бідності, соціальне відчуження та нерівність доходів, сприяння зайнятості; посилення громадського здоров'я; підвищення якості медичної допомоги та доступності медичних послуг; розвиток інноваційної економіки та інтелектуальної енергетики; якісна освіта; співробітництво в галузі розвитку.

У Польщі (2018 р.) нова стратегія національного розвитку була представлена в Стратегії відповідального розвитку (SRD) [10]. Започатковується новий вид партнерства: *Партнерство для реалізації цілей сталого розвитку*, оскільки воно побудовано за принципом співучасті. Румунія (2018 р.). Перша національна Стратегія сталого розвитку Румунії (NSDS) була розроблена у 1999 р., розглянута у 2008 р. (через рік після вступу в ЄС), і на теперішній час вона переглядається задля локалізації Порядку денного для сталого розвитку 2030 р. та її 17 SDG (цілей) [11]. Саудівська Аравія (2018 р.) проводить огляд сталого розвитку з позицій вжитих заходів урядовим сектором, приватним сектором та неурядовими організаціями [12]. Головним є створення життєздатного суспільства та процвітаючої економіки. Для Сінгапуру (2018 р.) сталий розвиток — це чистий, зелений та сталий Сінгапур, в якому люди та майбутні покоління можуть вести здорове та повноцінне життя [13]. Сталий розвиток співвідноситься з запровадженням нових технологій, зокрема SkillsFuture та Smart Nation для підготовки нації до цих викликів. Словаччина (2018 р.) виокремлює три принципи сталого розвитку: сталий розвиток повинен лежати в основі всієї державної політики; індивідуальне залучення та взаємодія між поколіннями є життєво важливими; партнерства є важливими для пошуку стабільних рішень [14]. Виокремлюється 6 пріоритетних напрямів сталого розвитку, які демонструють індивідуальну дорогу до сталого суспільства, зокрема: освіта; екологічна сталість та економіка; сталість населених пунктів; соціальна інтеграція; викорінення бідності; подолання диспропорцій у сфері здоров'я. У всіх напрямках наголошується на словацькому контексті. Дослідження проведені в США (2017 р.), де вивчили 50 великих міст, використовуючи дві оригінальні бази даних, вивчили реальну поведінку міст щодо політики

сталого та економічного розвитку показали, що велика кількість програм, спрямованих на досягнення сталого розвитку, пов'язана з включенням груп захисту навколишнього середовища [15].

У Швейцарії (2018 р.) з 1997 р. Федеральна Рада визначила свої пріоритети для здійснення сталого розвитку на національному рівні у чотирирічній стратегії; діюча стратегія діє до 2019 р. [16]. Зазначається, що Швейцарія вже виконала багато пунктів Порядку денного 2030 р., зокрема: Швейцарія вільна від крайньої бідності (ціль 1.1), і немає голоду (ціль 2.1); освіта (ціль 4.1) є безкоштовною, обов'язковою та якісною. Зусилля будуть спрямовані на ті цілі, де є певні прогалини, зокрема: споживання природних ресурсів (ціль 12). Акцентується увага на тому, що приватний сектор Швейцарії, неурядові організації та наукове співтовариство також довго займаються стабільним розвитком. Ідеї сталого розвитку пронизують національний план розвитку ОАЕ – Vision 2021 – і плани семи еміратів [17]. Розроблена Національна програма реалізації Порядку денного 2030. До розробки було залучено багатьох зацікавлених сторін: понад 300 посадовців з 90 суб'єктів федерального та місцевого самоврядування, представники організацій громадянського суспільства та приватного сектору й експерти з наукових кіл. Для реалізації національної програми ОАЕ політичні ініціативи включені в структуру управління діяльністю уряду та пов'язані з п'ятирічними стратегічними та операційними планами федеральних міністерств. Зазначається, що проблеми сталого розвитку будуть головною темою Expo 2020 Dubai.

Отже, на сучасному етапі акцент робиться на соціально-гуманітарних аспектах сталого розвитку, який розглядається як основа сталого розвитку. Один з вимірів стосується розуміння ООН соціально-гуманітарних аспектів у контексті прав людини щодо розвитку [18]. Мова йде про взаємовідповідальність та розвиток шляхом аналізу взаємозв'язку між економічними, соціальними та культурними правами та глобальними цілями сталого розвитку. Одним з основних контекстів такого підходу є гарантування рівного доступу до соціального захисту, харчування, охорони здоров'я, освіти, житла, водопостачання тощо.

Список використаних джерел

1. Regional Forum on Sustainable Development: a “Springboard for future action” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unece.org/info/media/presscurrent-press-h/sdgs/2018/regional-forum-on-sustainable-development-a-springboard-for-future-action/doc.html>
2. THE REGIONAL FORUMS ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT (RFSD) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.edf-feph.org/regional-forums-sustainable-development-rfsd>
3. Voluntary National Review 2018: SDG era in Albania [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=961&menu=3170>

4. Voluntary National Review 2018: The Republic of Armenia [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=831&menu=3170>
5. What is sustainable development [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sd-commission.org.uk/pages/what-is-sustainable-development.html>
6. Regional Sustainable Development Analysis Based on Information Entropy—Sichuan Province as an Example / [Xuedong Liang, Dongyang Si, Xinli Zhang, Kevin W. Li] [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5664720/>
7. Voluntary National Review 2018: Canada’s Voluntary National Review – Report Synopsis [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=1049&menu=3170>
8. Bridging the Gap: Towards a Sustainable Development of Cities and Regions [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://ec.europa.eu/europeaid/blending/bridging-gap-towards-sustainable-development-cities-and-regions_en
9. Tamošiūnas T. SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONS / T. Tamošiūnas [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12316404>
10. Voluntary National Review 2018: Poland’s Strategy and Priorities [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=804&menu=3170>
11. Voluntary National Review 2018: Romania [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=953&menu=3170>
12. Voluntary National Review 2018: Saudi Arabia’s Voluntary National Review [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=937&menu=3170>
13. Voluntary National Review 2018: Singapore’s Main Messages [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=526&menu=3170>
14. Voluntary National Review 2018: Main messages – Slovakia [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=925&menu=3170>
15. Regional Sustainable Development Analysis Based on Information Entropy—Sichuan Province as an Example / [Xuedong Liang, Dongyang Si, Xinli Zhang, Kevin W. Li] [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5664720/>
16. Voluntary National Review 2018: Sustainable development in Switzerland and the 2030 Agenda [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=770&menu=3170>
17. Voluntary National Review 2018: Main Messages of Voluntary National Review HLPF 2018 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=1125&menu=3170>
18. DEVELOPMENT AND ECONOMIC, SOCIAL AND CULTURAL RIGHTS : Started in January 2008 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.geneva-academy.ch/our-projects/our-projects/economic-social-and-cultural-rights/detail/51-development-and-economic-social-and-cultural-rights>

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОБЛЕМАТИКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА СОЦІАЛЬНОГО ЖИТЛА

Багатьом країнам світу притаманні проблеми соціально-незахищених верств населення, які вони цілком успішно вирішують. Зазвичай, головна роль у вирішенні цього питання належить державі. Адже вона бере участь у регулюванні інвестиційними процесами соціального житлового будівництва, а державний бюджет є основним джерелом фінансування будівництва соціального житла.

Внаслідок світової фінансової кризи і, що слідувала за ним рецесією для все більшої частини населення в країнах Європи, доступ до гідного і фінансово доступного житла став ще більш ускладнений. Люди з низьким і середнім рівнем доходу витрачають на оплату житла більше 40 % свого наявного доходу. Внаслідок цього обмежуються кошти на інші основні потреби життєдіяльності, такі як продукти харчування, охорона здоров'я, одяг і транспорт.

Соціальне житло є невід'ємною частиною системи житлового господарства, створеної для того, щоб задовольнити потреби тих, хто не може конкурувати на ринку, не має можливості стати домовласником або зняти гідне житло в умовах приватного ринку. Коли виникають складності в секторі житла, яке не здається в найм, а також в секторі приватного житла, що здається в оренду, попит на доступні варіанти житла збільшується. Для того щоб соціальне житло стало фінансово доступним, ця частина системи житлового господарства зазвичай отримує різноманітні форми підтримки від держави і залежить від недорогого фінансування [1].

Основними проблемами, з якими стикаються країни, є дефіцит фінансово доступного житла і зростання потреб у безпечному, гідному і фінансово доступному житлі. У минулому соціальний житловий фонд міг використовуватися для надання житла вразливим і малозабезпеченим групам населення в більшості держав. Однак домогосподарства із середніми доходами, а також домогосподарства, що відносяться до середнього класу, відчувають потребу соціального житла. З'являються нові соціально-незахищені прошарки суспільства, в їх числі люди похилого віку та молодь. Навіть в країнах з усталеними традиціями забезпечення соціальним житлом й значними соціальними житловими фондами попит на соціальне житло не задовольняється. В черзі на отримання соціального житла стоїть велика кількість людей. В більшості європейських

держав, що входять до регіону Європейської економічної комісії ООН провели серйозну переоцінку поточної політики в сфері житлового господарства в спробі скорегувати її щодо майбутніх потреб в житлі і попиту на нього.

У період, що передував світовій фінансовій кризі 2008–2009 рр. Європейські держави в більшості випадків відмовлялися від надання соціального житла на користь надання цієї можливості ринку. Більш ніж за 30 років дерегулювання соціального житлового фонду в Західній Європі кількість одиниць соціального житла значно скоротилося. На першому етапі переходу в країнах Південно-Східної Європи, відбулося майже повне скорочення участі держави в житловому секторі [2]. Державне житло було приватизовано. Незважаючи на те, що останні тенденції свідчать про те, що держава грала активнішу роль у регулюванні інвестиційних процесів в цій сфері, ефективні ринкові відносини розвивалися дуже повільно, і внаслідок цього будь-яка спроба впровадити важливі програми в сфері соціального житла ставала неможливою [3] навіть до початку кризи. Інвестування в соціальне житло стали важливою частиною плану відновлення в ряді країн в Європі безпосередньо після кризи (2008–2009 рр.). За даними Європейського парламенту, витрати на соціальне житло в якості процентної частки валового внутрішнього продукту держав Євросоюзу – різко збільшилося в період між 2007 і 2008 роками, після чого було зроблено менш швидкий, але тим не менш позитивне зростання. Однак це зростання не було достатнім, для того, щоб компенсувати спад в забезпеченні соціальним житлом і скорочення соціального житлового фонду. Збільшення фінансування і забезпечення житлом не змогли задовольнити зрослі потреби в соціальному житлі. Навіть в країнах, в яких на соціальне житло виділяються значні державні кошти (наприклад, Франція і Великобританія), списки очікують черги на житло дуже великі. Погіршилися і соціоекономічні умови для значної частини населення; це призвело до того, що називають “несподіваний зовнішній споживчий шок” [4] (в європейському контексті). Після початкових інвестицій кошти, вкладені в соціальне житло, скоротилися. В зв’язку з цим можна зауважити, що недостатнє фінансування і обмежений доступ до нього є значною проблемою для подальшого функціонування сектора соціального житла.

Список використаних джерел

1. Stephens, M. and M. Norris (2011). Introduction to Special Issue: Comparative Housing Research. *International Journal of Housing Policy*. Vol. 11, No.4, pp. 333-336.
2. Tsenkova, S. and M. French (2011). *Affordable Land and Housing in Europe and North America*. Nairobi : UN-Habitat.
3. Hegedüs, J. and R. Struyk (2005). *Housing Finance: new and old models in Central Europe, Russia, and Kazakhstan*. Budapest: Metropolitan Research Institute
4. Braga, M. and P. Palvarini (2013). *Social Housing in the EU*. Brussels: The European Parliament. Режим доступу: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/492469/IPOL-EMPL_NT\(2013\)492469_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/492469/IPOL-EMPL_NT(2013)492469_EN.pdf)

У збірнику публікуються матеріали доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Європейський вимір реформування публічного управління в Україні” щодо проблем розвитку публічного управління через європейських вектор.

Розраховано на фахівців державного управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, слухачів вищих навчальних закладів, які отримують освіту за спеціальністю “Публічне управління та адміністрування”.

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

2 листопада 2018 р.

Комп’ютерне верстання *А. П. Нечиторук*
Художнє оформлення *О. О. Стеценко*

Підп. до друку 31.10.18. Формат 70×100¹/₁₆.
Ум. друк. арк. 8,37. Обл.-вид. арк. 7,88. Наклад 300 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

Видавець і виготовлювач
ДП “Видавничий дім “Персонал”
03039, Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єктів
видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*